

NUKERKE, AAN DE VOET VAN EEN PRACHT VAN EEN GETUIGENHEUVEL

Geologische ontwikkeling van onze streek

Het Primair (de archaische periode)

Aangenomen wordt dat 14 miljard jaar geleden dé grote oerknal heeft plaatsgehad. Er ontstond een oceaan vol energie en die energie werd materie. De zwarte gaten ontstonden en de grote destructie zal leiden naar de schepping. Sommige wetenschappers vermoeden dat na die knal er zich een grote klomp materie vormde, de latere aardbol. Die koelde gedurende miljoenen jaren af zodat wetenschappers spreken van een sneeuwbalperiode, een superijstijd die heerste tot zo'n 600 miljoen jaar geleden met temperaturen van -50° tot $+50^{\circ}$. Gedurende de afkoelingsperiode vanaf 4 miljard jaar geleden gutste het water uit de loodzware donkere wolken in bakken neer. Het bliksemde en donderde.

De aarde is in wording met erupties en talrijke en hevige bodemverheffingen. Micro-organismen ontstaan. Dicht bij ons, namelijk in Lessen en Quenast, wijst de aanwezigheid van pofyrietten erop dat er vulkanische activiteit was.

Bij opeenvolgende verzakkingen van de bodem werd het droge land onder water gezet. De soms weelderige plantengroei verdwijnt onder lagen zand- en kleibezinksels. Het zand verhardt tot zandsteen en een verrottingsproces zet de organische overblijfselen om in steenkool. De aardmassa's die 200 miljoen jaren geleden het zogenaamde Gondwana en Laurasia vormden drijven uit elkaar.

Het Secundair

Dit tijdvak loopt van 225 miljoen jaar tot 65 miljoen jaar. Het supercontinent of Pangea zal in deze periode uit mekaar vallen. Rond 180 miljoen jaren geleden scheurt Afrika af. Dit gaat gepaard met grote vulkanisch uitbarstingen. Het grote vasteland valt verder uiteen en de continenten ontstaan. De bodem rees op en boomvarens en reusachtige oerplanten bedekten de bodem. Bij volgende overspoelingen werd de begroeiing meermaals overspoeld. Zo ongeveer 10 miljoen jaar geleden moeten de Vlaamse Ardennen voor het eerst droog zijn gekomen. Het is in de laatste periode van het Bovenkrijt

Fossiele schelp gevonden in Louise-Marie

dat land- en zeedieren ontstonden. Het is ook de tijd van de Iguanadons waarvan meer dan 20 skeletten werden gevonden in Henegouwse Bernissart. Meermaals deed er zich een oppersing van de bodem voor. De zee trok zich terug en de erosie spoelde de eerder afgezette sedimenten weg. Tijdens het Krijt kwam ons land terug onder water te liggen om bij de volgende bodemwielving terug te

trekken en sedimenten weg te spoelen. Rechts een foto met fossiele schelp, opgegraven in Louis-Marie (1960) tijdens het graven van een steenput.

Het Tertiair

In 1974 werd in de Awashvallei in Ethiopië het skelet Luci gevonden. Luci behoorde tot de Australopithecus Afarencis, een mens die 3,4 miljoen jaar geleden werktuigen gebruikte om vlees van de beenderen te krabben.

Het Tertiair is het tijdvak van 65 miljoen tot 2 miljoen jaar geleden. Toen reikte bij ons de oerzee tot in onze streken en ver daar buiten tot aan de huidige Ardennen. Zand, mergel en klei werden afgezet. Bij een bodemverheffing bleef sediment achter dat later door de werking van de erosie werd weggespoeld. In het noorden van ons land deden zich meermaals een aantal schommelingen voor van de bodem wat grote overstromingen met zich meebracht. Deze zette bij elke overstroming op de vloedlijn zand en klei af.

Deze kleilaag bevindt zich soms op een geringe diepte. Goed om weten is het feit dat de zeebodem afhelde van zuid naar noord wat een belangrijke rol speelde bij de vorming van de heuvelrug met de getuigenheuvels. Het oorspronkelijk gevormd plateau werd gevormd door 6 tot 8 tertiaire lagen, elk afgezet tijdens een overspoeling van de zee. Elk van die lagen bestaat uit welbepaalde types van klei en zand. Bij de laatste overstroming werd de geelrode, soms bruine, zavel (dietaan zand) afgezet. Dit zand vormde de bovenste laag van het plateau. Dit zand is nu enkel te vinden op de heuveltoppen hoger dan 130 m boven de zeespiegel. In oorsprong was dit zand groen doordat het oorspronkelijke ijzersilicaat door verwatering en oxidatie omgezet werd in ijzerhydroxine. Deze geelbruine ijzerhoudende zandsteen wordt limoniet genoemd. Onze ouders noemden hem bossteen of ijzersteen. Je las reeds dat onze voorhistorische bewoners gepoogd hebben er ijzer uit te halen. Later, in de middeleeuwen, werd de steen gebruikt bij enkele voor-romaanse gebouwen. (Ronse St-Hermeskerk), Opbrakel (kerk), Maarke-Kerkem (kapel).

Het Quartair

Dit tijdvak vangt aan met het Pleistoceen (1,9 miljoen) en eindigt zo'n 10 000 jaar vóór onze tijdrekening.

Ondertussen heeft zich de hominidae (groep uit de orde van de primaten waartoe de mens behoort) ontwikkeld. Dat moet zo'n één à anderhalf miljoen jaar geleden in Afrika geweest zijn. Slechts 200 à 300 noordafrikaanse mensen zouden de wereld gekoloniseerd hebben. De Neanderthaler bevolkte pas 200 000 jaar geleden grote delen van Europa maar verdween 30 000 jaar geleden van het toneel. Men vermoedt dat een stam ook onze streken heeft bezocht. Trouwens het eerste fossiel van deze stam werd in 1830 in België gevonden. Menselijke resten werden niet gevonden wel Moustérien-stenen. Dit is een typische vorm van gebruikte stenen werktuigen. 60 000 jaar geleden doet de homo sapiens zijn intrede. Het is een mensentype dat heel veel gelijkenis vertoont met van de mens van nu. Eind 2018 werd er in Israël een mensenkaakbeen met 4 tanden gevonden, die zou dateren van 200 000 jaar geleden.

Zo te zien staat onze geschiedenis niet stil.

Deze periode werd gekenmerkt door de grillen van de natuur. Er doen zich grote schommelingen voor in het klimaat. Het IJstijdvak (IJstijd) vangt aan. Herhaaldelijk groeien grote landijskappen aan en smelten nadien weer af. Dat veroorzaakte veel schommelingen van het zeeniveau, soms tot 100 meter niveauverschil.

Het vastvriezen en weer ontdooien van het zeewater doet grote niveauverschillen van de zeespiegel ontstaan. De rivieren graven zich dieper in hun bedding. De Rhosnes, de Maarkebeek, de Meulebeek, de Zwalm...doen in onze streek vlijtig hun best. De erosie gaat zijn gang en bezinksel wordt afgezet. Tot en met rollend materiaal zoals keien kan je niet enkel vinden in de valleien maar tevens op de hoger gelegen plaatsen . 't Is in deze periode dat de mensen in contact kwamen met de mammoet. Het bewijs is gevonden in Rumbeke toen bij graafwerken in september 2007 beenderen van de wolharige mammoet werden gevonden in een kleilaag.

In 1994 ontdekten 3 speleologen in de Ardèche grotten met rotsschilderingen die dateren van 30.000 jaar geleden. In de Grotte Chauvet bevinden zich prachtige tekeningen van mammoeten, holenberen, bizons, neushoorns ... Het betreft de oudste kunstgalerij ter wereld. De site behoort tot het unescopatrimonium.

Onze streek heeft een zestal ijstijden gekend. De laatste ijstijd was zo rond en bij de 20 000 jaar geleden. En tenslotte, tegen het einde van de ijsperioden, wanneer de gletsjers zich reeds naar het noorden hadden teruggetrokken, staken hevige noordenwinden op die zand en kleideeltjes meevoerden, afkomstig van de glaciale sedimenten van de nog droog liggende

Noordzee. Ondertussen had zich een heuvelrug (zie getuigenheuvels) gevormd, zeg maar een lange duin aan de rand van de oerzee. Deze werd bedekt met een dunne laag leem. Het is juist die dunne leemlaag, of soms het totaal ontbreken van de leem op de hoogste heuvels, die er de oorzaak van is dat de toppen al dan niet bebost zijn. Aan de voet van de getuigenheuvels en verder noordwaarts kan de leemlaag een dikte bereiken van 3 à 4 m. Er ontbreekt nog de teellaag bovenop, maar die wordt later, heel langzaam in de loop der eeuwen gevormd.

Tijdens het holoceen (10 000 jaar vóór Christus), de laatste periode van het Quartair, is er een algemene verwarming; de ondergrond ontdooit en de toendra maakt plaats voor bossen, o.a. het Kolenwoud.

In ons landschap, dat volledig was gemoduleerd, verscheen de voorhistorisch mens als jager, eerst nog op de heuvelruggen want er wordt aangenomen dat de valleien slechts 950 jaar na Christus bewoonbaar waren.

Over beschavingsresten.” In Tieghem, Caster, Elseghem, Leupegem, Edelare en Bevere werden door navorschingen aan de oppervlakte lemmers, krabbers, pijlpunten of stenen bijlen in vuursteen verzameld. Twee prachtige gepolijste bijlen te Etikhove gevonden berusten in het stadsmuseum (Oudenaarde). Te Elseghem kwamen op anderhalve meter diepte verschillende bewerkte vuurstenen aan het licht en in datzelfde jaar, nl.1911, werden in Melden twee gepolijste bijlen en de turflaag aan 5,26 m gevonden. Veel werd er geschreven over de dolmen of grafmonument uit de voortijd, volgens Houzé

Zwerfstenen uitgegraven op het Heidje

den menhir (rechtstaande reuzenstein uit de oertijd), die zich vroeger noord-oost den wijk Kerkhem te Marcke verhief.” De geschiedkundige heeft het verder over paaldorpen in de scheldevallei, ontdekt door Kapitein Delvaux in 1883 en de vondst van “drie gepolijste bijlen, waaronder een in chloromelaniet en een ander nog met een handvat in herthoorn voorzien, gehavende stukken van neolithieke potten, houtskool en korengranen en wijngaardranken, doorkloven beenderen van geiten, honden, herten, paarden, ossen en bevers en vooral twee merkwaardige menschedijbenen. Deze eerste ontdekking staat in verband met een paaldorp, dat zich verhief ten zuiden der nederzetting door Kapitein Delvaux ontdekt te Peteghem, waar de middeleeuwsche abdij van Beaulieu, het paleis van Karel de Groote en Karel de Kale en het kasteel der Heeren en Graven van Vlaanderen zich verhieven...”(zie Oudenaarde en het land tusschen Schelde en Leie, Joseph Plancquaert)

Hier boven een foto van 4 grote ijzersilicaatstenen opgegraven in 2015 bij de bouw van een woning op het Heidje (zandheuvel). Deze stenen zijn gevormd tijdens het tertiair. Aangezien ze op een relatieve geringe diepte lagen kunnen het zwerfstenen zijn die, tijdens de ijstijden, langs de noordenflank van de getuigenheuvel tot op het Heidje zijn gerold. Op 23 mei 1911 werden op de monte Castillo in Spanje verscheidene grotten met rotstekeningen ontdekt. Vóór de komst van de Homo Sapiens (35 000-40 000 v. X) was het de Neanderthaler (65 000 v. X) die mooie wandtekeningen aanbracht in de grot van La Pasiega. De Neanderthaler verdween echter om tot nu toe onbekende redenen.

In 1991 werd langs de rotskust tussen Marseille en Cassis een grot ontdekt die werd bewoond in de paleolithische tijd, op het hoogtepunt van de ijstijd, periode Würm. De grot kreeg de naam van de diepzeeduiker, Henri Cosquer, die de toegang had ontdekt. De toegang ligt nu op 37 m onder de zeespiegel. De grot gaat 100 m ver en de wanden staan vol afbeeldingen van dieren zoals hert, paard, pinguïn, zeehond, kameel, bison ....De tekeningen, inkervingen en sjablonen dateren uit de periode 27 000 jaar tot 18 500 jaar vóór onze tijdrekening. Toen lag de zeespiegel van de Middellandse Zee nog 120 m onder het huidige niveau en was de grot gemakkelijk toegankelijk.

De getuigenheuvels zijn gevormd

IJzerzandsteen: In de bruine zandlaag klitte het zand soms samen. Zo ontstonden door de oxidatie van ijzersilicaat de typische bruine, ijzerhoudende zandsteen, in de volksmond bossteen of ijzersteen genoemd. In de voor-historie zouden bewoners zelfs geprobeerd hebben uit die ijzerzandsteen ijzer te winnen. (Het smeden zou het oudste beroep zijn). Tijdens de middeleeuwen werd die steen in de streek gebruikt als bouwsteen voor alle voor-romaanse en romaanse gebouwen te

Ronse en omgeving, o.a. de St-Hermeskerk te Ronse en de St-Vincentiuskapel in Maarke-Kerkem. Omer De Jonghe baatte op zijn veld naast zijn woning in de Molenstraat te Nukerke, in de volksmond "op de kruissens", tot eind de jaren 60 een zavelgroeve uit. (toen bloeide de brem er nog welig). Daar konden onze ouders gratis een hoeveelheid ijzerzandsteen krijgen. Deze rotsachtige stenen sierden menig bloemenhofje of grot met beeltenis van O.-L.-Vrouw.

Bij het definitief terugtrekken van het water voerden felle noordenwinden fijn zand aan wat het ontstaan gaf aan laag plateau. De volgende miljoenen jaren zou de erosie zijn werk doen. Zachte delen werden weggespoeld. Bronnen deden grachten en beekjes ontstaan die verder zorgden voor de afbraak. De hardere lagen staken de kop op en vormden de heuvelrug die loopt over een oost-westlijn die reikt van de Kasselberg, het Heuvelland, over de rug van de Vlaamse Ardennen met de Kluisberg (141m), de Hotond (150 m), de Muziekberg (148 m), over de Pottelberg(157 m) en de Oude Berg te Geraardsbergen tot de heuvels van het Hageland. De heuvelrug vormde reeds van eertijds de grens tussen Vlaanderen en Henegouwen. Daar de ondergrond zavel en ijzerzandsteen bevat hebben de heuveltoppen goed weerstand kunnen bieden aan de erosie tijdens de laatste ijstijd, wat niet uitsluit dat er diepe dalen werden gevormd en het ontstaan gaf aan de vele uitlopers (Eikenberg., Edelareberg, Bossenaer, Varent, Hoogberg...). In onze gemeente deden de Kuitholbeek, de Maarkebeek en de Molenbeek aardig hun best bij het afgraafwerk. De getuigenheuvels en hun uitlopers zijn een echt bronnengebied. Tientallen bronnen ontspringen er op de noordflanken. Het insijpelend water dringt door de bodem tot op de ondoordringbare kleilaag. Daar wordt een ondergronds waternet gevormd. Langzaam zoekt het water dan een uitweg om ten slotte te ontspringen op de hellingen. Eeuwenlang werd dat water door de mens als drinkwater gebruikt en meermaals vormde zich rond de bron een fonteintje. Veel inwoners gebruikten in onze kinderjaren het water uit de bron als drinkwater. Soms werd de bron uitgegraven en sprak men van een fonteintje. De landbouwer die een fonteintje in de buurt had koelde er 's zomers de kannen melk in. Op de noordelijke hellingen waar de leemlaag eerder dun is doen zich bij langdurige regen verschuivingen voor omdat het insijpelend water boven de ondoordringbare kleilaag blijft staan. Deze kleilaag vormt een glijbaan waarover de bovenste laag wegschuift. Een veel voorkomend fenomeen in de Vlaamse Ardennen. Meermaals deden zich op de Spichtenberg te Nukerke dergelijke verschuivingen voor zelfs onlangs nog in oktober 2007.

De prehistorie

Het Paleolithicum of vroeg steentijdperk (ca 8 à 10 000 jaar vóór Christus)

Werk voor archeologen en paleo-antropologen. De tijd van Ayla en Jondalar.

De ijstijd eindigt met het definitief terugtrekken van het ijs.

Groepen jagers doorkruisten onze valleien en heuvels, een koud toendra gebied waar oerrund, mammoet en rendier leefden. In de streek werden echter geen stoffelijke resten van deze mensensoort gevonden. Maar deze Neanderthaler verdween uit het Europese landschap en werd afgelost door de “homo sapiens”, een mensenras afkomstig uit Noord-Afrika. Volgens ingewijden verscheen dit type voor het eerst in Palestina op nog een tamelijk plotse wijze. Wij noemen dit type de Cro-Magnon mens. Deze leefde tijdens de koude perioden in grotten, zoals Altamira (Spanje), Lascaux en Niaux (Frankrijk). In de Périgord hebben de rivieren Beune en Vézère indrukwekkende grotten en overhangende rotsen nagelaten waar de Cro-Magnon voorouders bescherming zochten tegen de koude van de ijstijd. Iets noordelijker leefde l’homme de Tautavel. Bij ons woonde de voorhistorische mens in de grotten van Goyet, Floreffe en Fufooz. In onze streek werd van deze mens echter niet het minste spoor gevonden. Begrijpelijk ook ! Waar kon hij hier een veilige en warme schutplaats vinden. De “Grotte Chauvet” Pont d’Arc in de Ardèche (Fr) is echter de fraaiste en oudste laat-paleolithische bezienswaardigheid. Deze grot werd ontdekt in december 1994 door o.a. J.-M. Chauvet. In onze eigen streek heeft de Neanderthaler weinig sporen nagelaten. Waar kon ook hij hier een veilige en warme schutplaats vinden ? De enige sporen werden gevonden in de grotten van Scladina bij Andenne waar trouwens het oudste menselijke DNA van de wereld zou zijn gevonden. De oudste rotstekeningen ter wereld zouden enkele jaren geleden ontdekt zijn in Sulawesi – Indonesië.

Mesolithicum of middensteentijd

De mens leefde voordien nog volledig van de natuur maar met dit verschil dat hij vanaf nu verblijft in nederzettingen en veeteelt en landbouw beheerst. In oorsprong hielden die stammen geiten en schapen. En het is op de toppen van de heuvels, die thans voor een groot deel met bossen overdekt zijn, dat we de resten terugvinden van de activiteit van de eerste streekbewoners die hier een vast verblijf hadden. De resten dateren waarschijnlijk uit een tijd, die men Mesolithicum heeft genoemd en die verloopt tussen het terugtrekken van het ijs en het bereiken van de Neolithische revolutie die in het Nabije Oosten rond dezelfde tijd was ontstaan, iets vóór 4000 jaar vóór Christus. De mens had toen een vaste verblijfplaats, kende boog en pijl, gebruikte mikrolieten (uiterst kleine silexmesjes), gebruikte de bijl en temde de hond. Het heeft er alle schijn van dat grote volksverhuizingen, als gevolg van het einde van de ijstijd, voor het eerst een tamelijk dichte groep mensen

naar de Vlaamse Ardennen heeft gebracht. Sporen van hun bedrijvigheid werden vooral terug gevonden op Kalmont (te Kwaremont richting Kluisberg) waar dikke lagen afval van silexbewerking werden gevonden. Maar ook in Leupegem en Edelare werden lemmers, krabbers, pijlpunten, stenen bijlen in vuursteen verzameld. In Etikhove werden 2 prachtige gepolijste bijlen gevonden en in 1912 werden in Melden 2 gepolijste bijlen opgegraven in een turflaag, op een diepte van 5,26 m.

De getuigenheuvels als bakermat van onze geschiedenis

We weten van onze oorspronkelijk bewoners heel weinig af. Zwervers en jagers laten niet zoveel sporen na op wat silexafval, pijlpunten en bijlen na. Pas met de komst van de Romeinse legioenen treedt er verandering in en krijgt onze streek aandacht.

Menselijke activiteit op de getuigenheuvels.

Eerste bewoners. Het heeft er alle schijn van bij het einde van de ijstijd grote volksverhuizingen tamelijk grote groepen mensen naar onze heuvels heeft gebracht. De eerste bewoners van onze streek, doortrekkende jagers, hechtten een groot belang aan deze heuveltoppen. Deze werden reeds vroeg in de geschiedenis bewoond, getuigen de vondsten van menselijke bedrijvigheid op Calmont. In neolithische lagen vond men afval van silexbewerking. De gebruikte silexklompen waren afkomstig uit de krijtgroeven van Spiennes. Plaatsnamen als Kwaremont, Calmont, Lamont, Hotond, gaan terug tot de Gallo-Romeinse periode. Een Romeinse heirbaan liep van Bavai over Ronse en Kwaremont naar de Schelde in Kerkhove. Een andere vertakking van de heerweg Bavai-Tongeren liep over Etikhove naar Vloesberg. De heuvels van Louise-Marie waren in de Romeinse periode bebouwd met Romeinse villa's. Tot zelfs tumuli trof men er aan. Het heeft er alle schijn van dat de Romeinen de hoogten volgden, zo vermeden ze dat ze in moerassen terechtkwamen.

Zandwinning: Na WO-II werden op de meeste heuveltoppen van de Vlaamse Ardennen zavel gewonnen voor de bouw van woningen en de wegeaanleg die dringend aan modernisering toe was.

Door die zandwinning (in de streek zavelputten genoemd) werden sommige heuveltoppen compleet afgegraven en lieten blijvende littekens na zoals je kan merken op de noordenflank van de Hotond, maar ook aan 't Konijntje in Kwaremont, op de top van de Kruissens, hoek Rijksweg-Zeelstraat, een uitloper van die mooie getuigenheuvel Ten Hotond. En tenslotte, idem voor de Rodeberg (150 m, ook Mont des Rhodes of Modderodde genoemd) in Vloersberg die volledig werd

afgegraven. Gelukkig werd in 1995 de laatste “zavelput” (in Louise-Marie) gesloten. De zavel werd voornamelijk gebruikt in de wegenbouw en in de woningbouw waar de zavel als bindmiddel diende in de specie met cement. Halfweg de jaren 70 werd echter vastgesteld dat de zavel een slecht bindmiddel was voor de woningbouw. Daar de zavel in onbruik geraakte werden de zavelgroeven een na een gedempt, liefst met allerlei afval.

Fossielen: In de zandgroeven kon men in de verschillende geologische lagen stenen aantreffen met fossielen, versteend hout en... veel, heel veel haaiantanden.

Even een anekdote: de eerste naoorlogse woning (nu huisnummer 44) die werd gebouwd tussen de Kruissens en de Molen ten Hengst werd een herberg met de naam “In de zandberg”. En de molen Ten Hotond ligt aan de Zandstraat. Deze streek leefde blijkbaar van zijn grond. En op de hoogste toppen zwaaiden de wieken van de windmolens.

Fossielen: In de zandgroeven kon men in de verschillende geologische lagen stenen aantreffen met fossielen, versteend hout en... veel, heel veel haaiantanden.

Even een anekdote: de eerste naoorlogse woning (nu huisnummer 44) die werd gebouwd tussen de Kruissens en de Molen ten Hengst werd een herberg met de naam “In de zandberg”. En de molen Ten Hotond ligt aan de Zandstraat. Deze streek leefde blijkbaar van zijn grond. En op de hoogste toppen zwaaiden de wieken van de windmolens.

Het Neolithicum of nieuw steentijdperk

Beschavingsresten

Veruit de meeste stenen voorwerpen uit deze periode, die in onze streek werden gevonden, behoren volgende voorwerpen: krabbers, messen, zaagjes, hamers, spitsen en vooral pijl- en speerpunten.

Dat kan alleen maar betekenen dat onze streekgenoten zich vanaf toen bezig hielden met het verhandelen en bewerken van ruwe silexklompen die vanuit de krijtgroeven in de omgeving van Bergen (Spiennes, Baudour ,...) naar ons toe werden gebracht. Enkele van die onbewerkte klompen heeft men bij opgravingen onder de St-Hermeskerk terug gevonden. Van de landbouwbedrijvigheid, die rond die tijd in onze streek werd ingevoerd, werden geen sporen teruggevonden.

Alhoewel. Deze site was een ideale plaats voor de eerste bewoners die een droge plek zochten hoog op de heuvel met een ondergrond die ijzersteen bevat. Tijdens het Laat-Neolithicum werd deze site gelinkt aan de Klokbekecultuur en werden er sporen van een nederzetting gevonden. De ligging van deze nederzetting was een ideale plaats voor de eerste bewoners die een droge plek zochten hoog op de heuvel met een ondergrond rijk aan ijzersteen.

Uit de later metaaltijd is er echter voorlopig weinig of niets gekend. De Klomp is nog steeds een klein gehucht op een oostelijke uitloper van de Hotondberg, een mooie getuigenheuvel. Je bereikt de Klomp via de Zeelstraat of de Rijksweg. (enkele gegevens uit “Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen”).

In het Stedelijk Museum van Ronse worden prehistorisch voorwerpen bewaard die op De Klomp werden gevonden. Ze werden in 1957 beschreven als “Nukerke, De Klomp, chemin v. Sulsique, env. 200m. à droite, sablière enlevée depuis 1963, surf. Type Néol. (3,1957).

Steen-bronstijdperk

Het bewerken van steen zal tot 2000 jaar vóór Christus op de Kluisberg blijven bestaan. Het metaal verdrong uiterst langzaam het steen. In navolging van de gladde bronzen bijlen polijstte men stenen bijlen. Daar werden er verschillende exemplaren van gevonden. Deze gepolijste bijlen zijn ontstaan als nabootsing van gans gelijke gladde bronzen bijlen welke toen uit Oost-Europa werden ingevoerd.

De cultuur die bij ons deze steen-bronstijd vertegenwoordigt heet men “Campignien”. Deze wordt getypeerd door een uiterst langzaam doordringen van het metaal met als gevolg een lang vasthouden aan stenen werktuigen.

Onze streek, gelegen in de meest westelijke hoek van Europa, is lang buiten de nieuwe beschavingsinvloeden gebleven. Nochtans zou rond deze tijd Ronse deel uitgemaakte hebben van de allereerste industriële gemeenschappen van Europa.

Wat onze streek niet kende is de megalietcultuur (het oprichten van monumenten zoals menhirs en dolmens). Nederland kende wel tot 1000 jaar vóór Christus de “hunnebedden”. De megaliet op het nieuwe kerkhof van Ronse, langs de Ommegangstraat, is gewoon een nagebootste dolmen. Die is daar geplaatst onder impuls van de “archeoloog” Edouard Joly, notaris te Ronse rond 1860. De plaatselijke bevolking wist te vertellen dat een groot span paarden werd ingezet om de grote stenen, die op de Muziekberg, waren opgedolven naar Hogerlucht te slepen om daar op elkaar te worden
gezet.

Bronstijdperk

In onze streek begint het echte bronstijdperk ca 1800 jaar vóór Christus.

Rond 1500 jaar vóór Christus duiken in onze streken groepen mensen op uit Engeland. Deze hadden de gewoonte hun doden te verbranden en de as onder omgekeerde urnen in grafheuvels bij te zetten. In 1836 werd door Joly enkele graven van dit volk teruggevonden en in de periode tussen 1949-1951 vond men op de Kluisberg een dergelijk graf weliswaar met een kapotte urne, werk van plaatselijke schattenjagers. Op de heuvels zijn nog enkele onuitgegraven tumuli van die tijd bewaard. Vele gegevens schijnen erop te wijzen dat de nieuwe aangekomen bevolking contact heeft gehad met de oudere laat-neolithische bevolking van de Campgnien-beschaving.

Uit het latere bronstijdperk vond men in het Oudenaardse bronzen zwaarden uit het Rijnland, speerpunten uit Engeland, armbanden uit Zwitserland. Bewijs dat de rijkdom in onze streek toenam. Op het kasteel Behaegel de Bueren in Kwaremont bewaart men gerestaureerde stukken van de Hilversumurne. Die urne werd er in 1949 op een ongelukkige wijze opgegraven. Naast de vroegere dokterswoning op Heynsdale (de Kraaie) is er nog een ongerepte grafheuvel te zien die waarschijnlijk stamt uit de Campgnienperiode of uit de Hilsersumtijd dateert.

Van 1100 tot 800 vóór Christus wordt Europa dooreen geschud door grote invasies. Onze streek bleef niet gespaard van grote invasies van Kelten die zich hier vestigden. Van deze beschaving werden in onze streek echter geen vondsten gedaan.

Over Kelten, Galliërs en Oud-Belgen

Tijdens de 7de eeuw vóór Christus kende onze streek niet de grote toeloop van vreemde volkeren; de Kelten, een vreemd volk dat het paard gebruikte als rijpaard en het zwaard invoerde. Deze volkeren vermengden zich met de tot heden karige bevolking die bestond uit late nakomelingen van de neolithische-Campgnien cultuur. Hun grote grafheuvels waaronder hun doden liggen begraven, werden onmiddellijk over de brandstapel opgeworpen. De beenderen werden in een urne bijeengegaard en bovenop de resten van de brandstapel neergezet. In de 3de eeuw vóór Christus was geheel Gallia (Gallië) door de Kelten bewoond. De naam Galliërs is de algemene benaming voor de Kelten op het vasteland, een gebied vanaf de Pyreneeën tot aan de Rijn.

De gewapende inval, die uit de Midden-Rijn vertrok en nogal krijgshaftig moet zijn geweest, bleef steken in Midden België. Het vreedzaam boerenleven in onze streek gaat voort terwijl in het oosten de krijgshaftige indringers de ijzerindustrie ontwikkelen. Nochtans heeft het er alle schijn van dat ook te Kwaremont en omgeving hopen slakke werden teruggevonden, die er zouden op wijzen dat men in die periode geprobeerd heeft uit de lagen Diesterse ijzerzandsteen ijzer te winnen. Hier sluiten we de Hallstadtperiode af, het was de tijd dat het ijzer enkel tot wapens werd gesmeed. Veel plaatsnamen in onze regio wijzen op de Keltische tijd, denken wij maar aan Rotnacum (Ronse) Heldenard, Sceldard en Scaldenarde voor Oudenaarde. Zó ver kunnen wij echter voor Nukerke niet gaan. Wellicht was er toen geen plaats voor een dorpje. De heuvels waren dicht bebost en de valleien waren nog onbebouwbaar wegens te drassig. We moeten nog even wachten vooraleer de geschiedenis van Nukerke begint.

We verlaten langzaam de voor-historie ... De La Tene-periode treedt aan. Voortaan zal de mens het ijzer gebruiken voor het vervaardigen van werktuigen.

Rond 125 à 100 jaar vóór Christus vallen groepen Belgen van over de Rijn onze streek binnen. De enige stam in ons land die er prat op kon gaan samen met de Belgen van over de Rijn te zijn gekomen waren de Nerviërs van Henegouwen met centrum in Bavai. Ze waren echter weinig talrijk (nog geen 1000 krijgers). Ze regeerden echter over heel wat vazalstammen. Deze zijn nakomelingen van vroegere bewoners zoals de Ceutronen, Geidummen, Grudiërs, de Pleumoxiërs en de Levaken. Door de vondsten in de Vlaamse Ardennen weten we dat beide culturen (de krijgshaftige Kelten uit de Hallstadt-periode als die van de Belgisch invallers uit de La-Tene-periode) hier vertegenwoordigd waren.

Van de Kelten vond men destijds in de streek tussen Ronse en Flobecq enkele graven o.a. op de Pottelberg. Graven die slecht werden onderzocht.

Uit de La Tenetijd deed men een buitengewone vondst in Frasnes. In 1861 vond men er een ware goudschat bestaande uit niet minder dan 50 Keltische munten in een legering van goud en zilver en twee gouden halsbanden, dit alles begraven in een aarden pot, waarschijnlijk verborgen toen de Romeinse legers onze streek veroverden. De halsringen dateren van de 2de eeuw vóór Christus. De munten werden waarschijnlijk geslagen tussen 75 en 50 vóór Christus. De goudschat werd al snel verpatst want die verdween... tot in de jaren 60 de schat weer opdook in een verzameling van Alastair B. Martin in New-York. Sindsdien is de verzameling in depot afgestaan aan het Metropolitan Museum in New-York. In het museum te Ronse blijven enkel de oude tekeningen en foto's te zien.

Vondsten in onze streek

Uit de oertijd en andere van Keltisch oorsprong.

Blijkbaar was het gebied waar eens Nukerke zou ontstaan geen aantrekkelijke plaats voor de oermens, op de zuidelijke heuvelrug na. In verslagen over opgravingen en vondsten komt de omgeving wél rijkelijk aan bod.

Op de heuvels van Edelare vond men allerlei vuurstenen (silex) voorwerpen die eerder van defensieve aard waren. Hier zouden krijgslieden hebben gewoond die de mensen, wonende in de scheldemeersen moesten beschermen.

Vondsten: stukken van gepolijste bijl en een bruin neolithisch bijltje

Te Oudenaarde of er omheen : twee dijbenen opgegraven in het vroeger paaldorp.

Twee taferelen op baksteen met de voorstelling van een Keltische koning en koningin..., Keltische potscherven, ijzeren wapens, een amulet werd in 1939 gevonden te Elsegem, scherven van stevige kruiken, sterke urnen, grote kommen...soms van de zelfde kwaliteit keramiek als men vond in Folkestone(GB).

Keltische overblijfselen zijn te vinden in namen als Berchem en in Ediche (eik) en in Edichove. In Etikhove werden trouwens veel gepolijste bijlen in vuursteen gevonden. In de volksmond noemde men ze donderstenen; ze zouden de uiteinden van een bliksem zijn. De akkers waar veel van die bijlen werden gevonden kregen de naam Donderlanden.

De heer E. Joly zou rond de Ommegangstraat prehistorische voorwerpen hebben gevonden waaronder een speerpunt. In 1878 werd een Keltisch muntstuk gevonden “trouvé à Hoogherst (of is het Hoogherot of Hoogenberg ?), Nieukercke, le 17 octobre 1878. Statère OR. Nervii. A. Tête à l’epsilon...” Volgens E. Joly werd het stuk doorverkocht in 1895 voor 19 fr. (Annalen 1970). Men zou er ook een aanzienlijke hoeveelheid Romeinse munten hebben gevonden, waaronder zeer kleine met de beeltenis van Tetricus, stenen werktuigen en een beeldje van Jupiter.

De Romeinse tijd (-57 tot 445)

Onze streek treedt de "geschiedenis" binnen

Hier eindigt de prehistorie en treden we de geschiedenis in met de komst van de Romeinen. Hun schrijvers hebben immers aardrijkskundige en volkskundige gegevens uit onze streek neergepend. Vast staat dat onze streek door de verovering van Caesar in 58 vóór Christus een nieuw tijdperk inluidde. Onze verre voorouders kwamen in contact met een hoog ontwikkelde beschaving. Met een bestuursvorm en met een levendige economie. Caesar trof hier een ruw en primitief volkje aan dat woonde in hutten en leefde van de roofbouw. Stenen woningen was hen onbekend. Onze streekbewoners, de Nerviërs, werden

waarschijnlijk in 57 jaar vóór Christus verslagen te Saulzoir bij Solesmes aan de Selle, een oostelijke bijrivier van de Schelde. Volgens het boek van J. Caesar “De Bello Gallico” waren de Eburonen en de Nerviërs zijn zwaarste tegenstanders. De eindoverwinning op de Galliërs “zou” Caesar behaald hebben in het plaatsje Alesia, ergens in de Jura of in Bourgondië.

Het gebied van de Belgica werd door Caesar ingedeeld in Belgica Prima en Belgica Secunda. Onze Civitas der Nerviërs met Bavacum als hoofdstad lag in civiele provincie Belgica Secunda. Op gebied van wegeaanleg zijn we hier in de heuvelstreek goed voorzien. Vanuit Bavai vertrokken 8 hoofdwegen. In noordelijk richting liep er een weg naar Blicqui waar die zich in twee opsplijste. Een liep over Wattripont, over de Doornikse steenweg langs de vroegere Steenstraete en Hoogewieg (weg), Oude Kwaremont naar Kerkhove aan de Schelde. De oostelijke Romeinse weg liep over Flobecq naar Oubraker en Nederbraker tot in Velzeke, toen een heel belangrijke Romeinse nederzetting. Een afsplitsing van die weg liep over de Quatre Vents naar het Wolfgat en Etikhove richting Schelde te Oudenaarde. Mogelijks liep er een weg vanaf de Kattemolen naar de “Boetzity”. Ook de weg die loopt over de heuvelkammen kan wijzen op de Romeinse wegenbouw. Op terrein zal je bemerken dat die wegen op de hoogten liggen en niet in de valleien die toen nog drassig waren. Bemerking: de benaming heirbaan of “den ouden heirweg” verwijst in onze streek niet het minste naar de echte militaire wegen. In onze streek hebben de Romeinse de bestaande kronkelende wegen verhard, verbreed en rechtgetrokken. Onze streken waren voor de Romeinse bezetter een belangrijk landbouwgebied waar graangewassen werden geteeld bestemd voor de export o.a. naar de grensgebieden waar grote legereenheden het land verdedigden. Langs de wegen stonden er op gestelde afstanden mijlpalen, hetzij om de Romeinse mijl (millia passuum= 1000 dubbele passen of ca 1500m) aan te duiden, hetzij om de Keltische leuca (Frans lieue=2222m) weer te geven. Sommige palen droegen geen opschrift. Langs die wegen moest je maar zelf de mijlen bijhouden.

Vondsten uit de Romeinse tijd

Twee Romeinse tegels waarop een geboeide Galliër en een vrouw voor Caesar werden gebracht. Romeins kamp op de Koppenberg, gouden en zilveren muntstukken met beeltenis van de keizer. In 1917 werden er bij het graven van loopgrachten een paar 100 Romeinse gouden, muntstukken opgegraven. Een Romeins kerkhof te Oudenaarde. Een Gallo-Romeinse dodenakker te Petegem. Mozaïeken vloeren in de kerk te Pamele.

Vondsten in 1907: een reeks graven met mooi Romeins aardewerk op de Kallenberg te Kwaremont., een mijlpaal en veel afval te Ronse, typisch Romeinse dakpannen in Etikhove (wat mogelijks op een villa wijst – dezelfde vorm van pannen werden in

Velzeke gevonden), afval op de Muziekberg en op d'Hoppe. Men schat dat er in onze omgeving een drietal Romeinse nederzettingen werden bewoond. Waarom is het overgrote deel van het stenen materiaal verdwenen? De middeleeuwse mens gebruikte veel materiaal om wegen te verharderen of om bouwplaatsen op te vullen (onder de St-Hermeskerk) . Veel Romeinse ruïnen verdwenen ook gewoon onder de begroeiing.

Van Melden naar Nukerke, een lange geschiedenis. Alle oorspronkelijke bewoners die de West-Europese laagvlakte bewoonden stammen uit een smeltkroes van volkeren als er waren de Kelten, de Nerviërs, de Romeinen, de Franken, de Germanen. Wij houden het vanaf nu bij dat volkje, de Nerviërs, dat woonde aan de oevers van de Scaldis, aan de voet van de beboste heuvel, een uitloper van het Kolenwoud dat zich naar het oosten uitstrekte. Daar woonden de eerste mensen in een nederzetting bestaande uit hutjes gemaakt van takken en leem. Stenen woningen en steden kenden ze nog niet. Wie dicht bij het water woonde bouwde een paalwoning. De stroom wou wel eens overstromen en zette de “meersen” tijdelijk onder water. Het vredig volkje werd door Romeinse legioenen, onder leiding van Julius Ceasar in 57 vóór Christus aangevallen, om samen met hun stamhoofd Boduognat te worden verslagen in Solesmes aan de Selle. We onthouden alvast dat de eerste menselijke activiteit in onze streek dateert van kort vóór de Romeinse invasie. Julius Ceasar vermeldde in zijn boek “De Bello Gallico” de Belga-Belgae als een verbond van stammen. Deze verschilden onderling wel danig van taal en zeden. De Nerviërs waren zo wat de dappersten maar ook de meest barbaarse. Wij en onze streekgenoten zouden afstammen van die Nerviërs maar gelukkig ook een beetje van de Menapiërs. Niet voor niets ligt de taalgrens aan onze achterdeur. Blijkbaar was de invloed van de Romeinen op de noordelijke stammen van kortere duur en voerden de bewoners een hardnekkige tegenstand tegen de bezetter.

Met de komst van de Romeinen in onze streek verlaat ons dorpje de prehistorie en treedt onze toekomstige "prochie" de geschiedenis binnen. De zopas beschreven nederzetting kreeg de naam “Meldi”, wat zoveel betekent als moeras. De beboste heuvel werd Cobbenhulle. We werden ingedeeld in de Belgica prima en de ontwikkeling van onze streek kon beginnen. En het mag ons niet verbazen als Melden uitgroeide tot een klein vicus of handelsnederzetting. Op de Cobbenhulle werd een Romeinse villa gebouwd met zicht op de Scaldis en de vallei. Een heerweg werd aangelegd, die liep van Bavai, over Doornik en Kwaremont naar de Schelde in Kerkhove. Men vermoedt dat er ten oosten van de Cobbenhulle, tussen Ronse en Oudenaarde een aftakking liep van een legerbaan. De Romeinen wisten uit de plaatselijke ijzersteen ijzer te smelten. Maar de grootste revolutie was de kennismaking met de christelijke leer waarmee de Romeinen in Rome al eerder hadden kennis gemaakt. Het

staat vast dat Romeinse bekeerlingen de christelijke beschaving hebben meegebracht. Tijdens het bewind van de Romeinse keizer Constantijn (324-337) kon de nieuwe leer in alle vrijheid worden beleden en verspreid. De heirwegen speelden hier een belangrijke rol want zendelingen konden zich zonder moeite snel en veilig verplaatsen. Ook de stromen en de rivieren speelden een belangrijke rol. Immers de meeste grote nederzettingen bevonden zich langs waterwegen, aan samenvloeiingen van rivieren, aan kruispunten van de heirwegen, soms op heuveltoppen. Er wordt verondersteld dat achter de Cobbenhulle, kant Nukerke, er een secundaire weg lag (nu Rijksweg). Maar de verspreiding van het christendom werd eveneens bevorderd door de toen nog primitieve uitbouw van de administratieve indeling van onze streek.

Vanaf de 3de eeuw vervaagde de Romeinse invloed omdat ondertussen uit het oosten Germaanse stammen naar onze streken migreerden en zich mengden met de Kelten. Toch bleef onze dun bevolkte streek wat verweesd achter. Maar, de missionering ging verder. Reeds in een kroniek van 388 staat vermeld dat de bisschop van Tours, de latere H. Martinus, in Vlaanderen het ware geloof aan de mensen had gebracht. Martinus zou in onze streek een belangrijk deel hebben gehad bij de bekering van de bewoners. De eerste kerk van Melden werd immers toegewijd aan de H. Martinus.

De Merovingische-Frankische Tijd (350-843)

Volgens Pirenne zou Vlaanderen onder de dynastie van de Merovingers weinig belangrijke gebeurtenissen hebben beleefd. De verspreiding van de nieuwe godsdienst werd bevorderd dankzij de (primitieve) uitbouw van de administratieve indeling en de wegeninfrastructuur. Men veronderstelt dat er achter de Cobbenhulle toen reeds een secundaire weg lag. Wijst die naar de weg Ronse-Oudenaarde ? Van bij het begin van de organisatie van de Kerk viel Melden onder het gezag van het bisdom Kamerijk. De grootschalige evangelisatie begon in de 5de eeuw. Denk aan de bekering van Clovis maar ook aan de komst van predikers, uit het Franse Aquitaine en uit Ierland. Met heel veel zekerheid weten we dat Amandus, vanuit Doornik de Scaldis en de Scarpe afvoer, Ronse aan deed en verder langs Melden en Oudenaarde, Gent bereikte. Amandus verscheen hier vóór 630 en verbleef in het klooster Elnone langs de Scarpe in Saint-Omer, dus niet zó ver van Nukerke.

Na de terugtrekking van de Romeinse legioenen bezetten groepjes Franken de streek tussen Schelde en Leie en langs de oevers van de Schelde. Daar beoefenden ze de akkerbouw en de veeteelt. Melden zou voortaan een belangrijke rol spelen want deze nederzetting werd vanaf de 7de eeuw een heerlijkheid onder het bestuur van de baronnen van Pamele. Men vermoedt dat deze heren nazaten waren van de eigenaar van de Romeinse villa die op wijze grootgrondbezitter zijn geworden. De eerste bekende heer van deze heerlijkheid staat vermeld in het jaar 845 als ridder A. de Pamele. In deze periode was Melden dus de hoofdplaats

van “het Land tusschen Marcke ende Rosne”, waarvan het grondgebied van volgende 8 dorpen deel van uitmaakten: Melden, Marcke, Kerkem, Etikhove, Nukerke, Zulzeke, Kwaremont en Berchem. Verschillende opvolgers van de Heer A. de Pamele werden in Melden begraven. Melden was immers de hoofdplaats van de heerlijkheid.

In 843, bij de dood van Lodewijk de Vrome, werd bij het Verdrag van Verdun het vorstendom van Karel de Grote verdeeld onder zijn 3 kleinzonen. Vlaanderen werd opgesplitst. De Schelde, van Kamerijk over Doornik, Oudenaarde, Gent werd voortaan de grens tussen Francia Occidentalis (onder Franse kroon) en Francia Media (oostelijk van de rechteroever), bestuurd door Lotharius II. Deze grens zal verdwijnen in 1526 dankzij de Vrede van Madrid.

Ondertussen kwamen wij onder Duitse invloed. Nukerke lag voorlopig in een gebied dat zich uitstreckte van de Schelde tot aan de Rijn en de Moezel. Melden werd voortaan een heel belangrijke grenspost tussen het Franse Rijk en het toenmalige Duitsland. (ook Ename was toendertijd een bruggenhoofd aan de Schelde) Onze Vlaamse overburen aan de Schelde woonden wel in Kroon Vlaanderen maar de graaf moest de Franse meester erkennen. De kans om een grote stad te worden hebben beiden ontlopen. Men vermoedt dat de drassige bodem daar de oorzaak van was.

We zitten vanaf nu volop in het Leenstelsel, een staatsbestel dat zal duren tot 1384.

Het Leenstelsel (843 -1384)

« VOORRECHTEN EN DEN EDELDOM VAN VLAENDEREN »

Bij de verdeling bij het Verdrag van Verdun kwam onze toekomstige gemeente terecht in een gebied gelegen langs de rechter scheldeoever en volgens « pagus Flandrensis » (Vlaanderengouw) heeft ons graafschap Vlaanderen zich in het West-Frankisch Rijk sterk ontwikkeld.

Wij behoren tot het Frankisch Rijk onder het bestuur van de KAROLINGERS met achtereenvolgens

Pippin van Landen +647

Pippin van Herstal +714

Karel Martel

Pippin De Korte

Karel de Grote keizer en zijn graven

Lodewijk de Vrome 814 tot 840

Lodewijk I de Stamelaar

Graven uit het « Huis Vlaenderen » tot Boudewijn VII

Karel de Kale was toen graaf van Vlaanderen, een graafschap met vruchtbare gronden en met een bekende weefnijverheid gelegen in Francia Occidentalis. Hoewel het een bijna volledige Dietse bevolking had bleef het een leen van Frankrijk tot 1523. Historische bronnen en wetenschappelijke opgravingen op een site gekend als “t Oud kasteel”, op de linkeroever van de thans afgesneden Scheldemeander te Petegem-aan-de-Schelde, tonen aan dat zich hier een omvangrijke Karolingisch Koninklijke Curtis bevond, die als bestuurlijk en administratie centrum van belang was voor onze streek. Deze belangrijke nederzetting bekend als “apria Petinghen ville” (uit een oorkonde uit 864 uitgevaardigd door Karel de Kale) bezat naast een luxueus residentieel verblijf ook een kerk met een begraafplaats.

Boudewijn I met de ijzeren arm, een schoonzoon van Karel de Kale en gehuwd met de achterkleindochter van Karel de Grote, werd door hem in 886 aangesteld als markgraaf en hij kreeg tevens het oppergezag van alle graafschappen gelegen tussen de Schelde, de zee en de rivier Aa. Dit gebied werd Kroon-Vlaanderen genoemd met hoofdplaats Brugge. De dochter van Karel de Kale, Judith, werd door dat huwelijk [de eerste gravin van Vlaanderen](#).

Boudewijn II graaf in 879

Arnulf I

Boudewijn III

De voornaamste opvolgers waren

Boudewijn IV (met de Baard graaf van 988 tot 1035)

Boudewijn V van Rijsel of de Vrome, graaf van 1035 tot 1067, huwde de Franse koningsdochter Adela, zus van Mathildus die huwde met Willem de Veroveraar). De laatste twee zagen hun kans schoon om over de Schelde te trekken en o.a. het land van Aelst in

Francia Media te veroveren. Dit nieuwe gedeelte van Vlaanderen werd aangeduid als Rijks-Vlaanderen. Hij kreeg in 1056 Ename in bezit als markgraafschap. Zijn schoonzoon was Willem de Veroveraar.

Boudewijn VI werd marktgraaf in 1067 en huwde met Richildis van Henegouwen. Overleed op 17 juli 1070

Graaf Arnulf III – de ongelukkige - Hij stierf in 1070 in Kassel

Dan volgen **Robert De Fries** in 1071 en zoon van graaf Boudewijn V. Hij overleed op 13 oktober 1093 ,

Boudewijn VII (1111-1119) Hapkin

Karel de Goede graaf van 1119-1127. Na de moord op Karel de Goede werd de Normandier Willem Clito graaf.

Willem Clito graaf van 1127 tot 1128 (+ Aalst)

Diederick van den Elzas graaf van 1128 tot 1168 volgde hem na enkele jaren op.

1164 - De laatste heer van Aalst sterft kinderloos en ons gebied gaat over naar Filips van den Elzas die het Land van Aelst tot nieuwe kasselrij omvormt.

Dan volgt **Filips van den Elzas** graaf van 1168 tot 1191.

Margaretha van den Elzas gravin van Vlaanderen van 1191 tot 1194

Boudewijn IX graaf van 1194 tot 1205

Margaretha II van Vlaanderen - van Constantinopel (dochter van Boudewijn IX)) was gravin van Vlaanderen van 1244 tot 1278

Gwijde van Dampière graaf (zoon van) van 1278 tot 1305.

Robrecht van Bethune – de Leeuw van Vlaanderen - graaf van 1305 tot 1322 (+ Ieper)

Lodewijk I van Vlaanderen graaf van 1322 tot 1346

Lodewijk (II) van Male, graaf van Vlaanderen van 1346 tot 1384 (stierf in St-Omaars) was gehuwd met de kleindochter van de Franse koning.

Margaretha van Male landvoogdes

Filips de Stoute 1384 tot 1404 landheer en graaf van Vlaanderen

Jan zonder Vrees 1405 tot 1419 landheer en graaf van Vlaanderen

Filips de Goede 1419 landheer en graaf van Vlaanderen

Karel de Stoute 1477 landheer en graaf van Vlaanderen

Maria van Bourgondië 1477 tot 1482

Filips de Schone 1482 tot 1506

Karel V keizer 1506 tot 1555

Uit het archief.

« *Voorrechten en den Edeldom van Vlaenderen.*

In Vlaenderen zyn eenige steden die landen onder hun gezag hebben, als voor eerst de stad Aelst, zynde een graefschap afhoudende van het keyzerryk, welkers eersten graeve was Robert den Vrieslander, jongsten zoon van Baudewyn van Ryssel, elfsten graeve van Vlaenderen. Hy hechte het land van Aelst aen de kasselrye van Gend en het land van Vlaenderen.» Hierna volgt een lijst van steden en gemeenten die deel uit maken van het graafschap, waaronder Nukerke met de bemerking « *te Roomen bekend voor een kapelle* ». Over welke kapel het gaat tasten we in het duister. Langs de Capellestraat stonden tot 1975 twee veldkapellen : een op de hoek Capellestraat/Holandstraat en een grotere kapel op de hoek Capellestraat/Boelaertstraat. Nu nog staat er een kapel op de hoek van de Mere.

Onze dun bevolkte streek gleed rustig de vroege middeleeuwen binnen. Het Leenstelsel of Leenroerig Stelsel met zijn lijfeigenen of laten, halfvrije en vrije landlieden kenden een onzeker bestaan. Allen werden afhankelijk van machtige grootgrondbezitters die hen desnoods doorverkochten met de grond. Hier en daar bleef die middeleeuwse mentaliteit bestaan tot vóór de laatste wereldoorlog. De bevolking zal langzaam aangroeien dankzij het feit dat op vruchtbare gronden landbouwnederzettingen ontstonden die algauw uitgroeiden tot parochiegemeenschappen, zoals ook met het latere Melden gebeurde. Vanaf 843 met het Verdrag van Verdun werd Vlaanderen opgesplitst. De Schelde werd de natuurlijke grens tussen het Franse Rijk en het Francia Media. Op bestuurlijk gebied was het eerder rampzalig gesteld. Het grote rijk was verdeeld in

heerlijkheden, graafschappen, bisdommen en vorstendommen, dikwijls met zwakke gezagdragers. Er werd geërfd en onterfd. Zo kwam Melden en het ganse land van Marke en Ronne in de 10de eeuw terecht in het distrikt van Ename. Boudewijn V, graaf van Vlaanderen, veroverde rond 1040 Ename. De benediktijnenabdij werd gesticht en “het Land tusschen Marcke ende Rosne” werd in het Graafschap Vlaanderen ingelijfd, als deel van het “Lande van Aelst”. Deze periode werd gekenmerkt door de jarenlange invallen van de Noormannen die de streek langs de Schelde keer op keer plunderden. Ook de inwoners van de “vrije stede Gent” zullen in de 14de eeuw onze streek plunderen.

In 1225 werd Pamele tot baronie verheven. De heerlijkheden Etikhove, Maarke, Maarke ter Borche, Kerkem, Nukerke en Berchem met Kwaremont en Zulzeke vormden het “Land van Marcke en Ronne” dat een leenhof werd gehouden door de heer van Pamele. De hoofdzetel van dit leenhof werd gevormd door de heerlijkheden van de dorpen Melden en Nukerke.

Onze eerste parochiekerk

Onder het bestuur van de bisschop van Kamerijk “Le patronat de l’église, consacré sous le vocable (titel) de Notre Dame, appartenait au chapitre métropolitain (aartsbisschoppelijk) de Cambrai (l’évêque de Buschard la céda, en 1115 ou 1116 au chapitre de sa métropole) qui percevait dans cette localité toutes les dîmes (tienden), à l’exception de la part réservée au curé. Elle fut séparée de Melden et érigée en paroisse, à cause du grand nombre de fidèles qui venaient y remplir leurs devoirs religieux. On la nomma alors nouvelle église, dénomination qui lui est restée. (Annalen Ronse) In 1132 was bisdom Kameryck in handen van bisschop Liethardus. Behoorde de parochie Nukerke aanvankelijk tot de dekenij van Pamele, in 1559 kwam ze onder het gezag van de aartsdekenij van Brussel om in 1568 over te gaan naar de dekenij van Ronse. “Het Bisdom van gend, opgerecht in het jaer 1559, heeft 293 steden en gemeenten onder deszelfs beheer, uytmakende de gheele provintie Oost-Vlaenderen. Het staet onder het Artsbisdom van Mechelen en heeft eene Pastorij voor elk canton van vredegeegt; de andere kerken worden Succurlen genaemd, Pastor in dorp (in Saccursalen= desservitors).”

Zo is de O.L.V. Van Pamele te Audenaerde met Pastor J.B. de Clooter een Parochie en is Nukerke een Saccursal en is de parochiepriester aldaar een desservitor.

In 1225 werd Pamele tot baronie verheven. De heerlijkheden Etikhove, Maarke, Maarke ter Borsche, Kerkem, Nukerke en Berchem met Kwaremont en Zulzeke vormden het “Land van Marcke en Ronne” dat als leenhof werd gehouden door de heer van Pamele. De hoofdzetel van dit leenhof werd gevormd door de heerlijkheden van de dorpen Melden en Nukerke.

In het Land van Aalst waren in de periode van 1621 tot 1796 vier dekenijen: Aalst, Geraardsbergen, Oordegem en Ronse. Samen waren er 160 parochies behorend tot het aartsbisdom Mechelen.

PARS GERMANICI

7. R. Walcheren

LANDIAE PARS
Zeebeuvelande
Hantwinger
Elvennes duc

PARS
PICAR
Notarum explicatio

DI
Arce
Monasteria
Pagi

PARTE

SLAE PARS

Mollaria Flandrica parva
notoria & magna

FLANDRIA

HOLLANDIAE
PARS

Kaart 1612 van Guicciardini.

De vierschaere

“De “prochie” Nukerke vormde een “vierschaere” of rechtbank samen met Melden en deze vormde samen met Ethikove, Zulzeke, Kerkem, Berchem, Kwaremont en Marke deel uit van de baronie van het land tussen Marke en Ronne. Deze baronie in het Land van Aalst hing af van het feodale hof van de hertog van Kleef in Heinsberg bij Aken. In 1275 stond de parochie Nukerke onder het gezag van de baron van Pamele. Nog in 1647 bezat Pamele Nukerke, Edelare, Leupegem, Volkegem, Elst, Melden en Kerkem. Volgens de Seyn was Nukerke een onafhankelijke heerlijkheid. De grenzen van de heerlijkheid stemden niet precies overeen met die van de parochie. Daarvan getuigt o.a. volgend citaat, anno 1630:” binnen de prochie van nuykercke heerlyckeede van sulseque...” (Annalen Ronse) Voortaan spreekt men van een parochie en deze was toen altijd uitgestrekter dan een gemeente. En hier begint ook de geschiedenis van het latere Nukerke aangezien die kleine gemeenschap aan de overkant van de Koppenberg lange tijd heeft afgehangen van de parochie Melden. De oudste vermelding van Nukerke gaat terug tot 1116 toen. Rond die tijd moet er ondertussen ten oosten van de Koppenberg een kerkje gebouwd zijn. De reden hiervoor was omdat het aantal bewoners aangroeide en de afstand tot de parochiekerk van Melden te ver was. De “prochie” kreeg de naam Nova Ecclesia (Nieuwe kerk), een gemeenschap die zal uitgroeien tot Nukerke. Van een gemeente is nog helemaal geen sprake. Het eerste kerkje van de “prochie” Melden, waarvan dus ook de gelovigen van het huidige Nukerke toe behoorden, zou in de Merovingische periode zijn ontstaan, waarschijnlijk uit de resten van/of als bijgebouw van een versterkte toren of mote, gelegen dicht bij de stroom. En was dat kerkje niet toegewijd aan de H. Martinus ? Het kerkje is naar alle waarschijnlijkheid gebouwd door “het Capittel van kanonniken der Cathedraal van Kameryck die altoos gelast zijn geweest met de reparatiën derzelve en die ook de groote tiendeheffers en patronen ervan waren...”, aldus een document. Melden maakte van bij het ontstaan deel uit van de bisschopszetel in Bavay, maar na de verwoesting van deze nederzetting maakte het deel uit van het bisdom Kameryck (Cambrai). Vast staat dat Kameryck vóór 406 reeds een bisschopszetel was. In oorsprong was er geen sprake van een bediening per kerk. Er was zomaar geen priester per parochie beschikbaar. Die werd bediend door een of ander priester of monnik uit de abdij van Ename (1063) of vanuit Pamele. Pas vanaf het Concilie van Trente (1545-1563) zullen pastoors met een vast statuut worden aangesteld in de parochies. In 1661 zou Melden samen met gans het Land van Aalst verenigd worden met het Aartsbisdom van Mechelen dit door toedoen van Paus Pius IV en Philippus II, koning van Spanje. In de kronieken lees je dat “ten jare 922 werd Gerardus de Loz, heer van Pamele, hoofd van de heerlijkheid van het

Land tussen Marke en Ronne waarvan Melden de hoofdplaats was, in de kerk begraven. Het oorspronkelijk Romaans kerkje werd in de loop van de geschiedenis keer op keer verbouwd. Nu terug naar de juiste tijdsperiode. In het jaar 871 hebben onze streken een inval gekend van de Noormannen, alsook in 940 “die niets nalieten dan rouwe en verwoesting”. Rond die tijd maakte het Land van Marke en Ronne deel uit van het distrikt van “Eename” onder het bewind van Boudewijn V, graaf van Vlaanderen.

Rechts: Zag ons eerste kerkje te Nukerke er ongeveer zo uit ? (gegevens volgens een oude kaart.)

Het Goed Ter Rijst in Melden en het Goed Te Gramees in Nukerke tijdens de 14de en de 15de eeuw.

We verwijzen voor meer uitleg naar het onderzoekswerk in “Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde, van zijn Kastelnij en van den Lande tusschen Maercke en Ronne.” Deel XLVI

De erfopvolgingen worden beschreven van de twee lenen nl. Ter Rijst en Te Gramees.

We onthouden uit het geschiedkundig werk dat er in Nukerke in de 14de eeuw twee grote lenen waren nl. Het “Goed Te Gramees” en het “Goed Ter Houven” beneden de kerk.

De beide families, Hughe en Gramees bezaten volgens archieven reeds gronden in 1389 . Een groot leen Ter Houven lag bij de kerk van Nukerke. Komen aan de beurt de namen Hughe, tbiestkine Robbrecht ...Deze zou van Simoen Van Der Poert een woning hebben gekocht beneden de kerk van Nukerke. Robbrecht zou nadat hij veel percelen had verkregen, de hoeve “Het goed te Gramees” hebben uitgebouwd.

Het tiendrecht en de pachtprijs waren toen in gebruik. De tienden konden blijkbaar verkocht worden.

“Door de oorlogen, na de dood van Karel de Stoute, lag Te Gramees er vermoedelijk vervallen bij.

Olivier Van Der Donckt pachtte het in 1489 voor de duur van twaalf jaar, maar onder zeer gunstige omstandigheden. De eerste twee jaren van de pacht moest hij slechts 5 lb.gr. betalen, het derde jaar 8 lb.gr. en de andere negen jaren 10 lb.gr. De eerste drie jaren werden dus beschouwd als de herstelfase.“

Als het Goed ter Houven (het was een leen van de Baron van Pamele)

12 bunders bezat en een bunder = 1 ha 22 a = 4 dachwanden, een dachwand = 30 a 74 ca dan weten we hoe groot de eigendom toen was.

Munten in de Bourgondische tijd; 1 pond (lb.) is 20 schellingen of soldi = s. en aan 240 penningen of denarrii (d.) en één s. = 12 d. Deze maten dienden enkel om de hoeveelheden uit te drukken en niet de waarde.

De Bourgondische Tijd ((1384-1482))

Bij de dood van **Graaf Lodewijk van Male** in 1384 kwamen onze gewesten in Franse handen onder het bestuur van **Filips de Stoute, Hertog van Bourgondië**, die gehuwd was met de dochter van onze laatste graaf. De laatste Graaf van Vlaanderen zou echter Jan I zoon van de Dampierres zijn, in 1421, uit de dynastie van de Courtenay.

In deze Bourgondische tijd kende onze streek 7 woelige jaren die eindigden in 1385 toen het Franse leger van Karel VI en het Bourgondisch leger van Filips de Stoute het hier met mekaar aan de stok kregen. Ook kwam meermaals de fiere stad Gent in opstand tegen de graaf zodat grote delen van Vlaanderen in de brokken deelde. Het was immers de gewoonte dat de soldaten van het winnend leger, vóór ze huiswaarts trokken, de omgeving mochten plunderen. Op die manier wisten ze zich te verrijken. Nukerke lag nu ook niet zó ver van al dat krijgsgewoel dat plaats had in Doornik, Terwaan, Westrozebeke, Kortrijk, Oudenaarde en Gent ... In 1385 trouwden zelfs 2 kinderen van Hertog Filips de Stoute tijdens een groots huwelijksfeest in Kamerijk.

Gedurende deze periode kenden onze streken nochtans een opleving. Kunst en cultuur stonden op het voorplan. Het is het tijdperk waarin talrijke kostbare kunstwerken ontstonden. Denken we aan de Sint-Walburgakerk te Oudenaarde en de tapijtweefkunst. Op de flanken van de heuvels groeiden toen zelfs wijnstokken. Al deze zaken verschaften onze arme landlieden werkgelegenheid als spinner, tapijtwever, bouwvakker, landarbeider.... Menig inwoner van de “prochie Nova

Ecclesia” verdiende zijn brood in Oudenaarde. Er was veel werk in de bouw toen de St-Walburgakerk werd gebouwd. Veel landlieden uit onze gemeente werkten als tapijtwever.

De rust in onze “prochie” werd echter meermaals verstoord door de strooptochten van de Gentenaars o.a. in 1452 en 1453. De Gentenaars trokken in 1478 ten strijde tegen Doornik dat niet in het Bourgondisch Rijk lag. Melden was toen een fonsier van ’t Land van Marke en Ronne.

Wat bracht de 15de eeuw in onze streek ?

Karel de Stoute trok door ons dorp Melden op 27 mei 1464 op weg naar zijn blijde intrede in Oudenaarde.

Wijngaarden groeiden op onze heuvelflanken. Gentenaars overrompelden in 1453 onze streek. Er trokken in 1478 troepen uit Doornik door ons dorp op weg naar Oudenaarde om er een bloedige strijd te voeren?

Een bekende Nukerkse is

“**Florentina Wielant**, geboren tot Gend den maendag 6 september 1479, getrouwt met jonkheer *Stephanus van Liedekercke*, vrouw van Eversbeke en van Landeghem, naer haeren oudsten broeders dood, den 22 december 1506 tot Mechelen overleden en begraven in de parochiaele kerk van Nukerke, in het land van Aelst; *Philippina Wielant*, geboren tot Gend den dynsdag 4 april 1480 (ouden styl), getrouwt met jonkheer *Ferry Gros*, overleden tot Brussel den 1 december 1521 en begraven in gemelde kapel; *Philippe Wielant*, geboren tot Gend op S. Marcus-dag, den vrydag 25 april 1488, overleden den 25 mey 1489 en in gemelde kapel begraven.”

Baron Joos de Joigny

SEPLVTURE DE MESSIE IOOS DE IOIGNY LE PREMIER DICT SIRE DAUDENARDE BER DE FLADRES BARON DE PAMELE DES TERRES DENTRE MARCQ ET RONNE ET MORT LAN 1504 ET DE NOBLE DAME IOSINE DE ROKEGHEM

Hierna volgt de uitleg bij de foto van het praalgraf van Joos de Joigny (1504) en zijn vrouw Josine de Rokeghem (1498). Het praalgraf lag in oorsprong in het koor van de kerk van Pamele. De mannenfiguur Joos de Joigny is voorgesteld in een wapenrok met aan de voeten een liggende leeuw, symbool van moed. De vrouwenfiguur Josine de Rokeghem draagt een kapvormig hoofddekseel en een wijde mantel met Franse leliemotieven aan de sluiting. Aan het voeteinde is er een liggende hond, uitgebeeld, symbool van echtelijke trouw. Joos de Joigny was Baron van Vlaanderen, Baron van Pamele en Heer van Oudenaarde.(tekst uit folder in de kerk)

Een volkslegende gaat als volgt.

Deze Joos de Joigny zou eens op bedevaart zijn geweest naar Jeruzalem. Tijdens zijn terugreis werden hij en zijn reisgenoten aangevallen door een grote krokodil. En zie, als de nood het hoogst is, is de redding nabij. De baron aanriep Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare en zie wonder boven wonder kon de krokodil worden gedood. Zo goed en zo kwaad als het ging werd het dier meegenomen naar Oudenaarde. Uit dankbaarheid voor zijn redding liet hij de grote krokodil hangen in de beuk van de kapel van Edelare. Echter tijdens de hevige brand werd de gehele inboedel vernield.

Ondertussen kenden onze gewesten ook de landsheren Jan zonder Vrees en Filips de Goede .

De Habsburgers (1482-1555)

Met de dood van **Maria van Bourgondië**, dochter van Karel de Stoute, in 1482 begon het tijdperk van de Habsburgers. In 1500 werd in Gent (of was het Eeklo, zoals ze ginder beweren) Karel V geboren, zoon van landsheer **Filips de Schone** (+ 1506).

Margartha van Oostenrijk (+ Mechelen 1530), dochter van Maximiliaan werd in 1507 landvoogdes na vaders dood – de kleine Karel was immers nog niet in staat te besturen.

Dankzij de grote vorst Karel V komt Nieuwerkerke in de geschiedenisboeken terecht. Volgens historische bronnen zou Karel V vóór zijn huwelijk met Isabella van Portugal, bij “Johanna van der Gheynst “ een dochter verwekt hebben, nl. de latere landvoogdes Margaretha van Parma (1522-1586). Tijdens zijn huwelijk werden volgende kinderen geboren : Filips, Maria, Johanna. Tenslotte had hij nog een zoon Don Juan buiten zijn huwelijk en na de dood van Isabelle. Gedurende haar bestuursperiode verbleef Margaretha te Oudenaarde in het “Huis van Margaretha van Parma”, naast de “Boudewijnstoren”. De jonge Karel verbleef wel eens in Oudenaarde bij de familie de Lalaing (huis aan de Schelde) en juist daar zou de jonge Johanna dienstster zijn geweest. Haar ouders woonden in de boerderij te Nukerke, op de hoek van de Fonteineweg en de

Keizerrei. De ouders van Johanna waren tapijtwevers. Omer Watez beschreef als volgt het feit:” Te Oudenaarde werd in de zestiende eeuw geboren: Margaretha van Parma, natuurlijke dochter van Keizer Karel en Johanna van der Gheunst, dochter van eenen tapijtwever uit Nukerke”. In een voetnota meldt de schrijver nog: “Dit wordt door sommigen echter betwist. ”De naam Keizerrei zou kunnen afgeleid zijn van het woord keizer. Wie weet heeft de jonge vorst meermaals, te paard, de bossen van Nukerke doorkruist. Sommige Meldenaars vinden het jammer dat de kroniekschrijvers niet Melden hebben vermeld in plaats van Nieuwerkerke, Melden was immers nog steeds de hoofdparochie en zal dat nog lang blijven. De Gentse schilder Théodore Joseph Caneel schilderde Karel met zijn minnares Johanna van der Gheynst samen met hun pas geboren buitenechtelijk dochterje, de latere Margaretha van Parma.

Joseph Plancquaert schreef het volgende: *“Op het Bourgondische kasteel stond Janneke, dochter van Gilles Van der Gheenst en Johanna Van der Coye, naarstige handwerkers in de tapijtweverij, woonachtig te Nukerke, ten dienste van mevrouw de gravin de Lalaing. Dit pachtig kasteel, door Filips de Goede opgebouwd, had ook een “Toren van Bourgondië” en stond daar waar de Schelde de stad uitvloeit, links van het gerechthof.*
Dien Novemberdag 1521 nam de keizer kwartier in dit kasteel en was er te gast van den graaf de Lalaing, gouverneur. Van hier uit voerde hij oorlog tegen Frans-I, koning van Frankrijk, die Doornik had bezet.
Het wakkere, dretele meisje, zindelijk uitgedost, was in de bloem der jaren. Men kan zich voorstellen hoe schroomvallig, bevreesd en ontzet die jonge

Verhalen uit steen gehouwen (4)

De standbeelden bovenop de brug van de Keizerlijke Geneugten stellen elk een legende voor uit het leven van Keizer Karel, geboren in Gent in 1500 en keizer van een rijk waar de zon nooit onder ging.

Verhalen uit steen gehouwen, aflevering vier: **Janneke** (Oever Zilverhof).

Tijdens de belegering in 1521 van de stad Doornik verbleef Keizer Karel in de stad Oudenaarde bij zijn vriend gouverneur Charles de Lalaing.

Hij kreeg daar de dochter van een wever uit Nukerke, Johanna van der Gheynst, ter beschikking voor het aangenaam doorbrengen van zijn nachten. En negen maand later werd er een dochtertje geboren ...

Het meisje kreeg een prinselijke opvoeding en werd Margaretha genoemd, naar Karels tante en opvoedster. Johanna (Janneke) zou noch Karel, noch haar dochter nog ooit zien. Al werd ze niet aan haar lot overgelaten, het hof zorgde voor financiën en voor een goeie huwelijkspartner; Jehan van den Dijcke, heer van Santvliet die ze nog negen kinderen zou schenken.

Margaretha zou tweemaal uitgehuwelijkt worden, de tweede maal aan een kleinzoon van de toenmalige paus. Ottavio Farnese, een ventje van nog geen 14 jaar die later hertog van Parma zou worden. En zo zou Margaretha de geschiedenis ingaan als Margaretha van Parma en een kleine tien jaar bij ons de scepter komen zwaaien als langdvoogdes over de Nederlanden (tot ze die fameuze Hertog van Alva op ons af stuurden...).

Op Walters beeld zien we Karel & Janneke in een innige omhelzing, met de vader van Janneke aan het weefgetouw . Deze tekst is van een onbekend persoon.

dochter zich tegenover de keizer gevoelde. Hoe de oplettende dienstmeid het ook druk had om haren hogen gast te dienen, doch schiep de keizer genoeg in haar bekoorlijk voorkomen, in hare vriendelijkheid en keuvelde graag met haar. Niemand had de hartstocht des keizers voor de volksdochter durven tegengaan, wel werd zijn gedrag bedekt afgekeurd, maar men durfde het niet aan het hem te verwijten. Toch bij het heengaan ontstond uiterste verslagenheid bij het meisje. In de Kronycke van Oudenaarde, f° 154, leest men: "In 't jaer XVe XXII, 't Audenarde, binnen Pamele, op het Spey gelach Jannekin van de bastaerde dochter van Carolus de vyfste ende wiert daar Christen ghemaect. Dese traude namaels den Hertoghe van Parmen ende wiert Regente van de Nederlanden."

Wijl Janneke late in den echt trad met Jan Van den Dycke, een gewone burgersjongen, en dezès broeder en zuster Baudouyn, Maria en Agnes werkgasten bleven in de tapijtnijverheid, werd het kindje Margareta aan het hof zorgvuldig grootgebracht en trouwde eerst Alexander de Medicis en nadat deze werd vermoord, Octave Fanèse, hertog van Parma en Plaisance. (Ottavio Farnese was de kleinzoon van Pier Luigi Farnese, de latere paus Paulus III, waarmee Margareta trouwde in 1538). In 1555, toen Keizer Karel afstand deed van zijn staten, vertrouwde hij aan Margareta van Parma het bestuur toe ven de Belgische provinciën. Acht jaren lang, door een zacht en tevens sterk beheer, won zij de genegenheid en de achting van hare onderdanen. Bij de aankomst van den hertog van Alba in 1568, zegde zij vaarwel aan haar vaderland en stierf aan jicht, in Italië, in 1586". "Het fijngetoest, wonderlijk subtiel, Vlaams gothiek stadhuis van Oudenaarde, met zijn tot kant gesneden stenen en goudgeflicker in 't zonnelicht, herinnert ons steeds aan Karel de Vijfde en misschien ook aan Janneke Van der Geenst van Nukerke". Zij was immers de dochter van een keizer met grote faam: in zijn keizerrijk ging de zon nooit onder. Op vijftienjarige leeftijd werd Karel Heer van de Nederlanden en van het Franche-Comté. In 1514 erfde hij Spanje, Napels, Sicilië, Sardinië en dankzij de ontdekkingsstochten van Columbus beheerde hij de ontdekte gebieden in Amerika.

Sinds het bestaan van Janneke werd Nukerke meer gekend. Zo komt onze gemeentenaam voor in een beschrijving van de bouw van het stadhuis van Oudenaarde: "Brusselse steen voor de voorgevel, graniet van Ecaussines en bloksteen van Avesnes voor galerijen en vensters. De baksteen waarmede werd gebouwd komt van de scheldeboorden: van Berchem bij Nukerke... En verder. "In 1528 werden sommige lasten aan de stad opgelegd voor het opbouwen van het schepenhuis: "betaelt Janneken, dwater vrouwe, voor IIIIe XXIII vaten wter ghehaelt ter meerschpoorten ende ghebrocht ant Schepenhuis, omme teale ende moortele te makene..."

Een belangrijke verandering deed zich voor op politiek vlak. Karel V zorgde voor de eenmaking van de Nederlanden. Zo versloeg hij de legers van Frans I van Frankrijk. Door het Verdrag van Madrid in 1526 verloor Frankrijk voor goed de rechten over Vlaanderen. De oude graafschappen en hertogdommen maken vanaf heden deel uit van de XVII Provinciën. De bouw

van het stadhuis van Oudenaarde (eerste steenlegging in 1526) trok veel landleden aan. Op 1 december 1530 werd **Maria van Hongarije** (zus van Karel) aangesteld als zijn plaatsvervanger in de Nederlanden.

Een kroniek uit 1561 meldt dat Baudouin Van der Ghenst tapijtwever was en woonde in Nukerke langs de Chaussée d'Audenarde Renaix. Ook zijn zus Agnes werd vermeld en het waren arme lui.

Bevolking in Nukerke

In 1567 telde men 839 Communicanten (paashouders), wat overeenstemt met een bevolking van ongeveer 1250 zielen

In 1574 ongeveer 800 Communicanten.

In 1593 slechts 300

In 1597 ongeveer 400

In 1601 ongeveer 231

In 1602 ongeveer 400

In 1603 ongeveer 270

In 1606 ongeveer 309

In 1610 ongeveer 594

In 1611 ongeveer 344

In 1614 ongeveer 400

In 1615 ongeveer 600

Bestaande cijfers zijn moeilijk te interpreteren. Waarom die schommelingen ? Sterfte, verhuizing, pest, protestantisme....Tijdens deze periode maakte het protestantisme grote opgang. Mensen werden verbannen voor een periode of voor de rest van hun leven. Anderen verlieten tijdelijk de streek wegens de onlusten. Het gewone volk sprak toen "Vlaemsch" een Dietse taal.

In 1697 waren "de huysen verspreyt de prochie deur, het leste huys vande prochie west een huere van de kercke wesende den boscant naer welcken cant gaende den meerderen deel woont van het volck."

Een geestesgestoorde gaat op pelgrimage bij Sint-Hermes te Ronse.

Velen weten allicht dat sinds de middeleeuwen in Ronse Sint-Hermes wordt vereerd. Namelijk; “Te Ronse wert sinte Remeus versocht daer werden de dulle lien gebrocht en die ginc men den duyvel daer uyt lezen...” Lees verder wat een Nukerkenaar daar in Ronse beleefde. “In 1510 doet zich een ander geval voor. Op Sacramentsdag van het jaar 1510 sprong om twee uur ’s morgens magister (middeleeuwse academische graad) Johannes L. rector (bestuurder, ook hoofd van een niet-parochiale kerk) van een school, gedreven door duivelse ingeving uit het venster van de herberg “St.-Antonius” Zo doodde hij zichzelf. Hij was als obsessus en demionacus te Ronse gekomen en was aan de dagen van zijn pelgrimage begonnen. Maar de negende dag had hij niet voltooid. De baljuw van zijn woonplaats legde beslag op zijn goederen. Een broer van de rector, Jacob L. gaat tegen die beslissing in beroep. Een van de kapittelheren gaat naar Gent voor dit proces (Juli 1510, A.C. 1,49 r). De kamer van Vlaanderen stelt hem in gelijk, maar de baljuw laat de goedere niet los. De raad van Vlaanderen grijpt weer in en roept schepenen en baljuw van Nukerke op. De baljuw verschijnt niet, maar schrijft de volgende brief. We danken de baljuw, aan wiens hardnekkigheid wij dit document danken: *“Ic, Jacob Tayspil, als balju... van nieukercke, doen te wetene elcken daer ’t behoort dat, ... aldien te mijnen kénisse commen was dat meester Jan L. wonende te nieuekercke, hem zelve brocht hadde van levende live ter doot, exercerende mijnen...officie, hadde zinen tijdelijcken goet ghestelt in mijns ... heeren handen... Waeraf een Jacob L. gheappelleert hadde, te kennen ghegevende dat meester Jan was bekent pelegrim te Ronse, mits welken de heere gheen cause en hadde an ’t goet, ende presenterende daer af letteren van certificaten... commende van mijnen heeren van Capittele der Collegialer kercke van St. herms te ronsz, inhoudendedat hij daer bekent pegrim was... ende naer zekeren raedt ende advis daer up ghenomen bijden raedslieden van mijnen... heeren , zo hebbe ic mijn handt gheweerdvanden zelve goede ende dat ghestelt inden handen vanden voochden van ’svoorseyden meesters Jans kinderen...ende in breedere approbatie van dien zoo hebbe ic balliu... mijn handteken hier onder ghestelt.”*(Annalen Ronse)

De Spaanse tijd (1555-1713)

Filips II volgde in 1555 zijn vader op nl Keizer Karel, graaf van Vlaanderen en koning van Spanje. Hij was hier praktisch nooit en liet zich hier vertegenwoordigen o.a. door zijn stiefzus Margareta van Parma -van Nukerkse afkomst - die regeerde als gouvernante over de Nederlanden van 1559 tot 1567.

Het waren harde tijden voor onze streek.

Het protestantisme stak de kop op met veel troebelen als gevolg.

In 1557 was er de *“doortocht der Spagnaerts door het dorp, vertrekkende naar de grenzen in Oorloge tegen Vranckrijck”*.

Het bestuur van de landvoogdes werd afgelost door een Spaanse zending, de beruchte Alva. Hij was een gevreesd bestuurder die hier een echt schrikbewind voerde van 1567 tot 1573. De protestanten konden er van meespreken. Alva werd hier opgevolgd door de zoon van Margaretha, nl. Alexander Farnese (1578-1592). De Spaanse legers veroverden wel Vlaanderen maar over de Schelde in het noorden geraakten ze niet.

Betere tijden meldden zich aan ten tijde van de aartshertogen Albrecht (neef van Filips-II) en Isabelle vanaf 1596 tot 1621. De tapijtweverijen in Oudenaarde kwamen in die periode tot bloei. Er was werk voor iedereen en wellicht is in die tijd het huisweven ontstaan want *“het schamel volck”* mocht toen wekelijks in Oudenaarde zijn werk komen afleveren en nieuw werk ophalen. Maar, na de dood van Albrecht kwamen op 13 juli 1621 onze gewesten opnieuw onder Spaans bestuur. De toestand van ons land werd erbarmelijk. De velden werden niet bebouwd uit vrees voor krijgsbenden die strooptochten organiseerden. De lakennijverheid in Oudenaarde kwam in verval. *“In het jaer 1635 is de streke hier overvloedig gequelt geweest door de peste, soo dat alles hier bijna was verlaten en de straeten overlommert waeren van gers en kruydt”*.

Maar dat was nog niet alles!

Legers van alle slag trokken door onze streek. Franse troepen van Lodewijk XIV trokken in 1667 al over de parochie Melden naar Oudenaarde om de stad in te nemen. Hij dacht hier te blijven want de stad kreeg de koninklijke fontein (op de markt van Oudenaarde) als geschenk. Lodewijk zou meermaals proberen Vlaanderen bij Frankrijk in te lijven. Meermaals had onze streek te lijden van vreemde troepen die hier plunderden en roofden. De bevolking van de parochie Nukerke bedroeg in 1570 1320 inwoners. In 1585 was die al gestegen tot 1450 inwoners. Belangrijke gebeurtenissen:

In 1225 werd de Staatsbaan, later Steenweg en Rijksweg, *“grant voie”* genoemd.

1557   weer een grote hongersnood

1566   de godsdiensttroebelen beginnen

1577   een grote aardbeving zou de kerkklokken vanzelf aan het luiden hebben gebracht

1577-1580   de velden lagen onbewerkt en de mensen moesten hun goederen bewaken door de komst van de Calvinisten

1580   Franse troepen bezetten de streek van Oudenaarde

1580   op woensdag 6 april tussen 5 en 6 uur 's avonds is er een aardbeving met zware schokken

- 1581 In ons dorp Melden-Nukerke heerst er een extreme “ruyne ende destructie” en werd er geroofd en geplunderd door bendes.
- 1585 Horden wolven overvallen onze streek.
- 1661 Van de vroegste tijden was Melden, met deelparochie Nukerke, onder het bisdom Kameryck. In dit jaar werd het met gans het Land van Aalst verenigd met het aartsbisdom Mechelen. Frankrijk met Louis XIV betwisten zuidelijke delen van ons graafschap Vlaanderen.
- 1667 Franse troepen onder gezag van Louis XIV bezetten Oudenaarde. Zijn die ook langs Nukerke gepasserd ?
- 1680 Tijdens de zomer van 1680 waren er grote overstromingen in de scheldevallei. De inwoners vroegen aan de Douarière (weduwe van een edelman) van Melden en Nukerke in een verzoekschrift om uitstel van hun pachtschuld dit omwille van “de groote onkosten ten jaere 1679 totten jaere 1684”.
- 1699 Jaer 1699 werd een jaar van overvloedige neerslag. Het is een dure tijd.
- 1709 werd een jaar met strenge winter en met hongersnood als gevolg.
- 1713 Vlaanderen, deel van de Zuidelijke Nederlanden, wordt overgedragen aan Oostenrijk. De nieuwe Franse annexatie stopt op een goede 35 km van Nukerke.

Verslag over de aardbeving van 1580

Den VIe. Aprilis sgoensdaegs naer Paesschen XVCLXXX tusschen vijf en ses huere naer middagh wesende claer en stille weder, es binnen deser stede van Audenaerde ghebuert een eertbeving duer welcke diveerssche steenen van caven en de tiechellen vanden huysen ghefallen zijn daer duere eenighe lieden doot en de eenighe tot op der doot ghequest zijn gheweest. Welcke voorseide eertbevinghe duerde wel twee zoo drie paternosters. Eerst beghinnene al bevende ghelick of daer eenen grooten vaerwaeghen up straete voorbij ghepasseert hadde, waerbij alle ghelaesveynsters, mueren ende lijsen duenden ende hoerde lutsen ende in tleste met een groot ghedruyst ende dammellinghe ghelick eenen cleenen grollende donder al schuffellende de eerde haer up hief in dier voughen dat men ghekennellick, de eerde, de boomen, huysen, caven, solders, torren znde mueren wel twee voeten oft daer omtrent sagh vertrecken, zoo dat elck daervan beroert en benaut was. Die in huysn waeren meende dat thuyt zijn uytin viel zoo dat elck vuyt zijn huys ende zijn huys verloochede up strate quam ghelooopen niet wetende watter schulde, ende den eenen ghelrier den anderen quam zijn ghevaer vertellen. Die te platte lande waeren hoerden ende saghen tghedruyst comen van vuyt den Westen treckende naer dhoeste, ende de eerde haaer upheffen ghelick drie tot vier baren in dwatere, alzo voorts loopende . Welcke voorseide eertsbeving bevonden es niet alleendellick

hiet gheschiet tzijnen maer allomme gheheel Vlaendre duere ende andere circum voisine landen.(uit Alfabetische klappers door Paul Van Butsele)

In het jaar 1713 is er een begin van het volksonderwijs. Toen stichtte een zekere Piet Spileers, geboren in ons dorp en later ontvanger der domeinen, een beurs voor de arme kinderen zodat ze konden leren lezen en schrijven maar voornamelijk om de jeugd de katholieke leer bij te brengen. De eerste onderwijzer in Melden-Nukerke zou Jan Georges Signor zijn die als Duitse soldaat hier is achtergebleven. Hij was tijdelijk ook koster in de kerk van Melden (1719-1729). De dorpsonderwijzer bezat toen helemaal geen diploma. Het was iemand van goeden huize, een vrijwilliger, een brave ziel, die wel kon lezen en schrijven. Een andere vorm van het volksonderwijs was de “leeringhe” op zondagvoormiddag en gegeven door een kapelaan. Aangezien de kinderen analfabeet waren beperkte het leren zich tot het memoriseren van teksten uit de catechismus. De eerste Roomse catechismus dateert van 1555, geschreven door Petrus Canisius. De Mechelse catechismus is van 1609. "Men vindt veel schoolkinderen geleerder dan hunne meesters. Honderd schoolmeesters (of kosters), negenen negentig gekken of wel honderd en een gekken, want er is een dubbele bij. Het herinnert aan de tijd toen er nog geen gemeentescholen bestonden en het onderwijs doorgaans in handen was vaan kreupelen en verminkten, zonder de minste bekwaamheid doch die geen ander middel van bestaan hadden. En hunne verwaandheid was natuurlijk recht evenredig aan hunne onwetendheid immers holle vaten klinken het hardst." (Dietsche Warande)

Opkomst van het protestantisme

De Spanjaarden die onze gouwen bezetten waren niet hét toonbeeld van vrede, gerechtigheid en menslievenheid. Bovendien verrijkte de aristocratie zich snel en was de leuze van de geestelijkheid “Vast geloven en sterk zondigen!”

Tijdens het bestuur van Karel V moest ook de “prochie” Melden afrekenen met godsdiensttroebelen door de opkomst van de protestanten. “ ...in de jaeren 1565-1566-1567 werd de Katholieke Godsdienst alhier geteisterd door de predikatiën en oproeringen der Nieuwgezinden of Calvinisten...” En verder: op zondag 25 augustus 1566 was een “grootte sectie van Calvinus’ leerlingen ende heetten geuzen ...” hier neergestreken ...”ende smeten in stukken alle de ornamenten, beelden, plaeten, kisten ende scheurden die boeken in stukken...”.

Tussen 1559 en 1566 deed Titelmans als inquisitateur van de inquisitirechtbank 1 verplaatsing naar Nukerke. Pieter Titelmans (1501-1572) was ondertussen deken van het St-Hermeskapittel te Ronse.

Ronse en Oudenaarde kregen tussen 1547 en 1558 zo respectievelijk 234 en 481 bezoeken van de inquisitateur. Titelmans zou heel vermogend zijn gestorven!

“Den 18 juny 1567 werden 13 der meeste roervinken tot de galg veroordeeld...” Op 28 april 1568 deden de geuzen nog een inval in de kerk van naaste parochie Zulzeke waar ze vuur stookten met de beelden waardoor de kerk afbrandde.

In 1578 staken de onlusten weer de kop op; “...werd op de eersten Sinksendag de pastoor door de calvinisten verjaagd, de kerk gesloten en de inwoners van alles beroofd”... , in 1582 “wierden de geuzen verjaagd, de kerke wierd geopend en de Goddelijke diensten als vroeger gedaan”. Uit rekeningen uit 1652 blijkt dat de toren “eene horlogie” had en in 1654 drie klokken waren...

De bosgeuzen en de Vlaamse Olijfberg

De godsdiensthervorming die in de 16de eeuw op gang kwam was een religieuze beweging die zich verzette tegen de rooms-katholieke kerk. Onze contreien behoorden ondertussen tot de 17 Provinciën bestuurd door Filips-II vanuit het katholieke Spanje. Onze streek was een goede voedingsbodem voor de opleving van nieuwe ideeën, in dit geval het protestantisme. Oudenaarde was toen in heel Europa bekend. De stad was het Europees centrum van de wolnijverheid en de tapijtweefkunst. Langs de betrekkelijke goede verbindingswegen brachten kooplieden en reizigers de ideeën aan. Er was de landweg van Valenciennes naar Gent en er was de Schelde, die Noord-Frankrijk verbond met Antwerpen. Bovendien waren de beboste heuvels tussen Ronse en Oudenaarde uitstekende oorden voor bijeenkomsten én veilige schuilplaatsen voor de “kettters”. Kettters waren zij die de ideeën van Luther en Calvijn genegen waren en die dus de bijbel bezaten of lazen of de openbare preken in oplucht bijwoonden. In Zuid-Vlaanderen ontstonden weldra de protestantse kerken van Mater, Horebeke, Melden, Nukerke, Etikhove, Oudenaarde, Wijlegem. Samen vormden ze de “Vlaamsche Olijfberg”, zo genoemd door Lodewijk van Nassau (1602-1665). Aangenomen wordt echter dat het de schuilnaam was voor de verzameling van de 7 protestantse gemeenten. Deze gemeenten hebben talrijke vergaderplaatsen gehad die niet allemaal in de geschiedschrijving zijn terug te vinden. Zo waren er zeker vergaderlokalen in Etikhove tussen 1781 en 1913, o.a. langs de Nederholbeekstraat. Het Muziekbos of “Geuzenbos” is één van de laatste overblijfselen van het uitgestrekte woud in het zuiden van Vlaanderen. Dit bos was reeds in de 15de eeuw een toevluchtsoord voor de hervormers als Waldenzen en Katharen uit Frankrijk. Enkele feiten op een rij:

Veel inwoners van Nukerke waren in de 15 en 16de eeuw als tapijtwever of wolbewerker werkzaam in Oudenaarde. Niet te verwonderen dat onze mensen snel onder invloed kwamen van de nieuwe beweging.

In 1533 werd in Oudenaarde de eerste Lutheraan veroordeeld. Nadien zouden er nog velen volgen. Bij de veroordeelden waren veelal tapijtwevers en ambachtslieden. Blijkbaar heeft de toenmalige deken van Ronse een belangrijke rol gespeeld bij het opmaken van de lijsten met namen van de ketters. Maar ook Margaretha van Parma speelde een belangrijke rol. Zo weigerde zij op 26 mei 1564 de samenkomst van een rederijkersfeest in het Oudenaardse.

Op 5 oktober 1566 gaf graaf Egmont de toelating om op de Eindries een tempel te bouwen waar ook de hervormden van Nukerke konden verzamelen. De landvoogdes kwam tegen deze beslissing in het verweer. Daarop kwamen de hervormden gewapend naar de preken.

In 1567 beweerde de pastoor van Sint-Pieters te Ronse dat dikwijls 4 à 5000 gewapende personen uit o.a. Nukerke voorbij zijn huis trokken op weg naar een prediking. Volgens gegevens was de stad Ronse “besmet” en de mensen verwachtten toen veel hulp vanuit Duitsland en van Oranje en van de heer van Brederode.

Op 19 september 1566 schrijft een Oudenaards stadsmagistraat een bezwaarschrift tegen de oprichting van een protestantse kerk op de Eindries waarbij wordt aangevoerd dat 7 tot 8 dorpen, aan de andere kant van de stad gelegen, geheel de nieuwe godsdienst zijn toegewijd. Hier worden de dorpen genoemd richting Ronse (dus ook Nukerke) en Horebeke.

En dan de beeldenstorm in onze streek. Er werd een verslag opgemaakt over de toestand van de kerken na de beeldenstorm in de dekenij Ronse. Het verslag vermeldt :”Deze golf van vernieling van religieuze kunst- en gebruiksvoorwerpen van de katholieke kerken begon op 10 augustus 1566 te Steenvoorde (Noord-Frankrijk) en woedde drie weken in de Nederlanden. Te Oudenaarde brak de beeldenstorm uit op 18 augustus, te Ronse op 19 augustus. Slechts 7 van de 30 kerken in het verslag genoemd bleven gespaard.” De schuld van deze vernieling lag bij de inwoners van Mater, Horebeke, Melden, Nukerke, Etikhove ...

Over bannelingen en terdoodveroordeelden tijdens de Beeldenstorm

In de lijst van der verbannen of gevluchte personen te Ronse vonden we een Nukerkenaar.

Op 21 juli brandt de stad Ronse omzeggens volledig af. Ook de drie kerken gingen er aan. Enkel aan de stadsrand bleven er nog enkele hutten gespaard. Er was grote armoede wegens het wegvallen van de weefkunst. Bovendien verdubbelde de graanprijs. De mensen uit de streek waren misnoegd en keerden zich tegen de kerken en de kloosters. Want ondertussen was er echter wel geld voorhanden om de kerken weer op te bouwen. De “hagepreken” begonnen in de streek rond 1 juli 1566.

Plaatsen van samen waren de Perrekensdries (Lorette), het Schavaart en de Fiertelmeers te Ronse. Een bekend predikant was een tapissier, Joost Schelins, uit Oudenaarde. Op 14 juli van dat jaar trokken naar schatting negen à tienduizend toehoorders door de straten van Ronse. Velen kwamen ook uit Nukerke-Melden maar ook uit Etikhove, Schorisse ... De Infante Margareta van Parma, wiens roots in Nukerke liggen, kreeg een zware opdracht om de vrede te bewaren. Het kwam tot een "Tekst van Compromis" tussen de katholieken en de aanhangers van de nieuwe religie. Maar dat volstond niet. Er zou nog recht worden gesproken. Op 30 december 1566 stuurde Filips-II Alva met zijn leger naar Vlaanderen. Hij kwam hier aan in augustus 1567 en richtte de Raad van Beroerte (Bloedraad) op . (Let verder op het woordgebruik in die periode). Vele protestanten, anabaptisten, beeldstormers, mensen die verzuimd hadden hun kind te laten dopen, ... zowel vrouwen als mannen, werden verbannen, opgeknoopt, "gehalsrecht," veroordeel, gezeseld, gebrandmerkt of naar de brandstapel gevoerd. Anderen werden aan de galg gehangen op liepen zich dood op de hellebaard van een soldenier. Vele nieuwe bekeerlingen, door de katholieken geuzen genoemd, vluchtten toen tijdelijk de bossen in. Zie geuzentoren in het Muziekbos. Wanneer deze geuzen gevangen werden genomen wachtte hen het ergste. Zo overkwam ook "Bruggeman Hansken V. Ronse maar geboortig van Nukerke, jonkman, overleden te Ronse 25-5-1568 : opgeknoopt. Werd door Loys de le Meer en Braudryn Maelreyt gevangen genomen op 11 mei 1568. Hij bleef veertien dagen opgesloten en verzorgd door Jehanne s'Visschers, de weduwe van Jan de Blauwere, gewezen cipier in die functie gedood tijdens een ontsnapping van drie beeldstormers, een zekere Antheunis en een Pieter. (Annalen Ronse)

Verder algemeen beeld.

Graaf Egmont, geboren in 1522 in La Hamaide (Henegouwen) was in 1559 lid van de Raad van state en stadhouder van Vlaanderen en Artois. Hoewel hij sympathie had voor de Hervormden, het Eedverbond der Edelen en Willem van Oranje, bleef hij trouw aan koning Filips II en de landvoogdes Margaretha van Parma. Zijn gematigd optreden tegen de protestanten uit onze streek was er mede oorzaak van dat hij op 5 juni 1568 te Brussel zal onthoofd worden door de troepen van Alva. Er werden toen massaal goederen in beslag genomen van mensen die er van verdacht waren "bekeerd" te zijn. Vele inwoners sloegen op de vlucht, have en goed achterlatend. In de periode van 1568-1570 werd melding gemaakt van een terechtstelling van 38 mannen en 2 vrouwen uit het "Lande van Aelst".

Uit de lijst van terechtgestelde hervormers uit de streek van Oudenaarde tussen 1567 en 1573 werden de terechtgestelden als volgt bestempeld: calvinist en beeldstormer, calvinist en rebel. Inwoners die op de vlucht sloegen mochten erop rekenen dat hun goederen in beslag werden genomen.

In 1572 werden in Oudenaarde zelfs 4 priesters terechtgesteld door Jacob Blommaert en zijn aanhangers. In 1567 was de tapijtfabrikant en gewezen wethouder van Pamele wegens zijn hervormde opvattingen voor 50 jaar uit de stad Oudenaarde verbannen. In 1572 keerde hij met een legertje Bosgeuzen naar zijn geboortestreek terug. Hij nam de stad bij verrassing in en vestigde een calvinistisch en oranjegezind bestuur. Een maand later vluchtten de bezetters in paniek weg bij het naderen van de troepen van Alva. De vier priesters werden dan maar geboeid in de Schelde gegooid. J. Blommaert werd tijdens zijn vlucht door de Spaanse troepen gedood.

In de periode 1595-1617 stelde de deken van Ronse een lijst van “kettters” op uit Berchem, Edelare Etikhove, Nukerke, ... Verscheidene inwoners weken toen uit naar Zeeuws-Vlaanderen. Uit statistieken blijkt dat het aantal hervormden in 1670 en 1700 het hoogtepunt bereikte in onze streek. Er bleek nogal een grote ketttersgezindheid te heersen.

“Nukerke behoorde tesamen met de hervormde gemeenschappen Etikhove, Matre, Oudenaarde, Sint-Maria-Horebeke en Wijlegem tot de zgn “Vlaamse Olijfberg”. In 1559 namen inwoners van Nukerke deel aan de preken o.a. te Ronse op de Fiertelmeers. In 1556 volgde daarop de beeldenstorm. Einde 1568 weken 2 inwoners wiens have en goed verbeurd verklaard was, uit. In 1569 brandmerkt de pastoor bepaalde parochianen als “heretici” of protestanten. Toen kwam de repressie en nog 5 volwassen personen weken uit, o.a. Daniel Corthals, de weduwe Pauwelde Crits, Lor van Malier met zijn echtgenote. In een dekanaal verslag van 1569 werden nog een twaalfstal personen als protestant gebrandmerkt. (De Rammelaere, o.c. p. 96). In 1613 zijn de aanwezigen van de biecht talrijk , waaronder vele kettters. In 1616 wijzen enkele aantekeningen op uitwijking naar Holland: Jacobus Puerveniet, heretius cum familia et Petrus Ardenois in Hollandam secessunt. In 1699 heeft de pastoor nog altijd niet de bovenhand behaald: er waren er nog: Herticorum numerus est diminutus, aliqui conversi, aliqui discesserunt. Tot in het begin van de 20ste eeuw heeft Nukerke een protestants kerkje gehad(?).”(Annalen Ronse)

In 1781 vaardigt Jozef-II (Oostenrijk) een tolerantie-verdikt uit waardoor het de protestanten toegelaten is hun godsdienst “in het geheim” te belijden. Ze kregen voortaan de volledige burgerrechten terug o.a. wettig huwelijk en wettige testamenten. In 1795 kreeg Horebeke een echt protestants kerkgebouw.

De Grondwet van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden zal in 1815 eindelijk de vrijheid van godsdienst waarborgen. Belangrijke archieven zijn bewaard in Ronse, Gent en Sint-Maria-Horebeke met prachtige zaken afkomstig uit de protestantse gemeenschap van Etikhove. En welke rol speelde de “Geuzentoren” op de Muziekberg ?

De Heer Dejonghe Wilfred uit Sint-Maria-Horebeke heeft voor ons de volgende gegevens over Nukerke opgezocht in zijn archieven.

“Ontstaan omstreeks het midden van de XVIde eeuw, zijn er in het oude landdekenaat Ronse in de latere XVIIde en XVIII^{de} eeuw nog enkele vrij belangrijke groepen van hervormden, zij het dan min of meer openlijk, blijven voortbestaan. (..) De hervormde gemeenschappen van Etikhove, Mater, Nukerke, Melden, Oudenaarde, Sint-Maria-Horebeke en Wijlegem gaf men vroeger de gemeenschappelijke naam van de “Vlaamse Olijfberg”. Ook in verschillende andere dorpen in de omgeving woonden nog talrijke protestanten. Heden vormt de protestantse gemeente van Sint-Maria-Horebeke één van de de weinige kernen van hervormden in België die rechtstreeks opklimmen tot vóór de herovering der Zuidelijke Nederlanden door Farnese” (C. DE RAMMELAERE) Opmerking: ”vrij belangrijke groepen” en “talrijke protestanten” moet men zeer relatief opvatten, behalve te Horebeke misschien ging het om een kleine minderheid van de bevolking. Ik heb geprobeerd specifiek betreffende Nukerke hier en daar wat losse gegevens te verzamelen, in tegenstelling tot Mater, Horebeke en Etikhove is er te Nukerke nooit sprake geweest van een protestants kerkgebouw, wat D. Bouckzoone ook moge beweren, of van een protestants gemeenschapsleven in de zin van een “parochie”, misschien, maar daar is geen bewijs voor, kunnen er vergaderingen bij deze of gene aan huis gehouden zijn. Van protestantse zijde zijn er geen documenten over Nukerke bewaard, wat volgt komt grotendeels uit “katholieke” geschriften, nl. jaarlijkse verslagen opgemaakt door de pastoors voor het bezoek aan de deken, met gegevens betreffende de geestelijke en materiële toestand van de parochie.

Ziehier in chronologische volgorde:

- 1559: inwoners van Nukerke wonen hervormde preken bij te Ronse in de Fiertelmeersstraat.
- 1566: kettters verwoesten het schrijn van Sint-Stefaan. Goederen worden verbeurd verklaard van degene die uitgeweken waren na de Beeldenstorm bij o.a. Noël de Butseler, Daniël Corthals, de weduwe van Pauwels de Crits, Loy van Malier met echtgenote, David Taelman. Op 15 mei 1568 werd Haskin Bruggeman van Ronse opgeknoopt te Nukerke.
- 1569: een kapel langs de weg naar Oudenaarde is in verval wegens een geuzenactie.
- 1569: een dekenaal verslag vermeldt de naam van de kettters: Maria vanden Abeele, Magdalena Aelvoets echtgenote van Hermes Heycke, Walterius van Baesvanck, Guilielmus Curthals alias Damnayns met echtgenote Joanna Laurens, Hermes Heuvick zoon van Nicolai, Gillis Maecht, Danielus, Philippus en Stephanus vande Putte en de echtgenote van Arnoldi Scudematte, deze personen hielden hun Pasen niet: “vivunt sine religione atheos”; plures sunt rarius

frequentantes templum”

1574: Jacquemynten Becaus uit Nukerke trouwt met Adriaan Mainfroid uit Frankenthal te Londen in de protestantse vluchtelingenkerk Austin Friars

15 augustus 1587: idem voor Bernaert van den Putte van Nuekercke met Janneken van Nelden(Welden,) uit Maeteren

2 april 1592: idem voor Bernaert van den Putte van Nieukercke met Aurijntken Mestdach van Oudenaerde

1613: velen verzuimen aan de paasplicht, hetzij om ketterij, hetzij om andere redenen. In de omgeving van Ronse werden er op Pinksteren ketterse boeken aangeslagen bij Andreas van den Abeele

1615: een document meldt talrijke afwezigingen op de biecht waaronder veel ketters o.a. Joannes Pot, David van der Donckt, Joannes Vereyst en echtgenote, Joannes Puerniet en 1625: men vermeldt enkele verzuimen

1708 Op 11 juli vallen de troepen van Lodewijk xiv Oudenaarde aan (Slag van Oudenaarde). 250 000soldaten (Fransen, Engelsen en Duitsers) trekken door onze streken.

1711: er zijn 5 protestantse families te Nukerke en er worden protestantse huwelijken voltrokken door een predikant

1731: er worden 2 protestantse families gemeld te Nukerke

1743: één protestantse familie uit Nukerke wijkt uit naar Nederland

1747: één persoon uit ons dorp is “una persona heretica est hic”

1772: de laatste protestant in Nukerke, een vrouw, sterft ,”ultima heretica pertinaciter est mortua”

Maar er was ook beterschap. De streek van Oudenaarde was in West-Europa beroemd geworden “voor hare wolleweverijen, tapijt- en goudlederfabrieken, en dat uren in de ronde meer dan vijftig duizend werklieden in het werk werden gesteld”. Dat meldt althans een document: “... in de prochie Melden liggende bij de stede Audenaerde int land van Aelst syn woonachtigeen groote menicht van schamel volck”. Zij weven tapijten, maar hun werk was van “seer cleenen qualiteite”. Toch mochten ze werken voor “de stede Audenaerde”.

Kaartstudie

Nieuweghise in Vieil Rentier van 1270.

Leo Belgicus is een kopergravure (37 x 45,5) van Petrus Kaerrius (Pieter Van den Keere) 1571- 1646. Het gebied Audenarde – Ronse ligt in Frandria en is afgebeeld als een groot bosgebied. Nukerke komt er niet op voor.

Neukerque op de kaart uit 1660 van Joan Blaeu waarop toen op de top van de heuvel enkele galgen stonden aan een “cruysboom”. Die plaats heet nu Kruissens op de top van de Kruisberg, grens tussen Ronse en Nukerke. Op nevenstaande kaartje staat een groot kruis getekend. Het kruis stond ten westen van de Chaussée de Renaix, lager dan de Auberge “A la Cruche “ en het kan dus ter hoogte van de huidige villa De Malander zijn op 102m hoogte met een wijds uitzicht op de stad in het dal. In berggebieden plantten de dalbewoners op de hoogste toppen rond hun dorp een groot kruis om het dal te behoeden van onheil. Op het kaartje staan aangeduid: de Snebbemolen, het Kasteel van Nassau (1630-1823) op de Steenbrug. En is dat ook het huidige gehucht Turkije dat is vermeld ?

Nukerke tussen Sulsick en Etichoven met aanduiding van een “Dillenstraet: Carte du Compté de Flandre van Deliske Guillaume (1675-1726)

Nukerke :Novissima et Accuratissima Comitatus Flandriae van de Wit Frederik (1630-1706). Centrum van Nukerke is bebost.

Nieukerke op kaart La Flandre Française van Sanson Nicolas (1600-1667). De plaatsaanduiding ligt wat onkeurig; nl. ten NW van Armentiers. Op het grondgebied strekt zich ten zuiden een langgerekt bosgebied uit dat parallel loopt met de heuvelkam .Een brede bosstrook loopt tot aan de kerk. Halverwege tussen de kerk van Nukerke en Melden staat een kerkje of kapelletje op de plaats Torzeken.

Nukerke op de kaart Flandre Espagnole van Sanson Nicolas (1600-1667). Halverwege de kerk van Nukerke en melden staat het “Chateau Torrcken”.

Neukerke ligt ten westen van Ronse en ten zuiden van Sulseque: kaart Le Comté de Flandre 1690 par R.P. Placide Augustin, déchaussé (ongeschoeide karmeliet) du Roy.

Nukerke is niet vermeld op de kaart Belgium sive inferior Germania van Weigel Chrstoph (1654-1725) met aanduiding van het land van Aelst in het Comit Fladriae in het Belgium Austriacum.

Nuekerke op de kaart van Nova et Accurata Hannoniae Comitatus van Authore Danckerts Theodorus (1663-1727).

Nieuwerkerke in het Graafschap Aalst: kaart Flandriae Comitatus Pars Media door Visscher Nicolaes (1618-1679). Er was reeds een bebouwde kern van een 20-tal woningen op de plaats waar men nu “Den engel” noemt. De Chaussée De Renaix week in Leupegem af en liep richting Schorisse en via Edelaer naar Oudenaerde. Zo liep die belangrijke weg over lange afstand in hetzelfde graafschap Aalst. Over de Schelde lag de Casselrye van Oudenaerde. Meschen en Sulseke lagen op de grens.

Nuekerke op de kaart Flandre Espagnola et Flandre Hollandoise 1689 door Sanson, Nicolas.

Nieuwerkerke in de Comté d’Alost op Carte Particulière des environs de Bruxelles avec le Bois De Soigne et d’une partie de la Flandre jusques à Gand par Eugène Henri Fricx (1644-1730) met aanduiding van Fontaine, waarschijnlijk aanduiding van de huidige Straalbronnen. De grote baan loopt van Renay tot aan de kerk in Leupeghem onderweg een paar kilometers langs een uitgerekte Koppenberg. Verder zijn aangeduid :Boschcante, palend aan de Bois de Cocambre en Relighem met verderop een watermolen (Ter Meulebroecke). Er is een verspreide bewoning.Ten noorden van ons dorp ligt Etichove met de watermolen la Deuse.

Nieuwerkerke Carte Particulière des environs de Bruxelles avec le Bois De Soigne et d’une partie de la Flandre ... par Matthâus Seutter (1678-1756) met dezelfde aanduiding als vorige kaart.

Nieuwerkerke op de kaart “Stoel des Oorlogs in Henegouwen, namen enz., Teatre de la Guerre en Hainaut et... par Abraham Allard , ca 1675-ca 1730. Hier blijkt dat ons dorp onder de Chatellenie d’ Oudenaerde (rechtsgebied van een slotvoogd) vielen.

Nuekerke in het Flandre Espagnol op de kaart Le Comté de Haynaut divisé en François, et Espagnol door Guillaume Sanson (1633-1703). Merkwaardig is het uitgestrekt bosgebied van Roseake over le Cocambre tot Bracle met een brede strook bos tot een eind over het dorp van Nuekerke.

Geen vermelding van ons dorp op de kaart Le Theatre de Bellone door Pieter Schenk (1660-1718).

Nuekerke op de kaart Comitatus Hannoniae 1715-1724 door Homann, Johann Baptist.

Nuekerke op de kaart Correctissima Descriptio Hannoniae Comitatus van Frederik de Wit (1630-1706). Het overgrote deel van ons dorp is als bos aangeduid.

Nieuwerkerke op de kaart Theatrum Bellcum Novum 1751-1800 **Nuekerke** komt op de Schüssel: Carte Zur Zuseseslung der Cabinets:Carte deren Nederlanden van de Atlas Ferraris (1777) als enige plaats voor tussen Audenaerde, Renaix en Berchem.

Nukerke anno 1777

Nukerke, tot heden nog een kerkdorp of kerkgemeente onder de vleugels van Melden, bestond uit een kerk met dorpskern en gehuchten her en der verspreid gelegen in het Comté D'Alost.

Volgende gehuchten konden we op de kaart terugvinden. Het aantal woningen staan tussen haakjes. De H staat voor het Franse hameau wat zoveel betekent als gehucht.

H. Hoovervont (10), H. Gheynst (10), H. Cortekeer (17) was echter bij Melden en Sulsique ondergebracht, H. T'Eytien (20), H. Capelle Straete (20), H. Ter Brugen (19), Boschaet Nukerke, H. Meulestraete Nukerke, H. Rugteghem (10), Beirlemont, Fienes Bosch, Steecksecruysse (met deel in Etikhove met 16 huisjes). De woningen droegen toen geen individuele nummers. Er waren slechts de parochienummers. Voor Nukerke was dat 65 en voor Melden was het parochienummer 75. De Grand Chemin de Renaix volgde toen gedeeltelijk een ander tracé dan de huidige Rijksweg. In de 18de eeuw lag de weg grotendeels aan de oostkant van een langgerekt bosgebied dat zich uitstrekte vanaf de Sant straete, Cruys Bergh, D'Albosch, Cortekeer en Meldenbosch.

Volgende gebouwen staan aangeduid: in H Gheynst de meulen te Gheynst, in H Meulestraete Nukercke met grote vierkanthoeve en huisjes voor de landlieden, grote vierkantshoeve (laatste eigenaar G. Decuyper) aan de Chemin de Renaix, de Molen Ten heynst en boven op de Cruys Berg de Snebbemolen. Het waterkasteel lag in een moerassig gebied en bestond uit 3 gebouwen omgeven door een vierkante wal. Deze wal werd bevoorrad door de watertoevloed uit D'Aubeke en uit de De Meulebeek. Deze laatste liep daar onder een houten brugje richting Meulestraete Nukercke. De Mariaborrebeek, de Meulebeek en de Hollebeek en D'Aubeke waren reeds gekende beken. Ze staan echter niet op de kaart met naam vernoemd.

Oostenrijks bewind (1713-1794)

Vanaf 1651 tot 1674 werd de Heerlijkheid van het Land tussen Marke en Ronne bestuurd door de heer Jan van der Heyden of Jonkheer de la Bruière, die op zijn beurt Heer was van het goed ter Heyden in Kwaremont. De Heerlijkheid werd nu eens groter en dan weer kleiner. Bevatte de Heerlijkheid in 1651 nog 15 parochies dan bestond ze in 1661 slechts uit de "*prochies*

Melden en Neukrcke”. Melden zou tot aan de Franse Revolutie in (1792) de belangrijkste hoofdplaats blijven van “*de Landen gelegen tusschen Marke ende Ronne*”.

Volgende figuren stonden verder aan het hoofd van onze Heerlijkheid:

Marie-Christine de Landas, dame douarière (weduwe) van Jan-jaspard van der Heyden, hoofd van Melden en Nukerke.(1675-1696)

Jan-Adriaan-Alexander, baron van Bylandt (1698-1726)

Barbara vrouw van baron van Bylandt (1727-1730)

Adriaan-Jozef, baron van Bylandt (zoon van) (1731-1766)

Maria-Joanna-Elisabeth-Antoinette baronnesse de Bernelau (1767-1776)

Lodewijk-Fredericus-Thadeus “*vrije baron van Bylandt, van Pamele, van de heerlijkheid van Melden en Nukerke, van de Llanden tusschen de Marcke ende Rosne...*” (1776-1792)

Vanaf het bestuur van de van der Heydens werd er in de parochie Melden een vierschaar ingericht die in dienst bleef tot aan de Franse Revolutie. De vierschaar was gevestigd in de herberg “Bij de Barrière binnen de prochie Melden”, tegenover de Statiestraat nu. In de vierschaar zetelden de baljuw (de landrechter, meier, schout), de burgemeester en de schepenen die de “*zaken der prochies van Melden en Nukerke te vereffenen hadden*”. Een vierschaar was oorspronkelijk de plaats waar in de middeleeuwen recht werd gesproken in open lucht. Op een uitgekozen plaats stonden vier banken als een vierkant opgesteld. De vier banken waren respectievelijk de plaats van de schout, de schepenen, de aanklager en de beschuldigde. Tot hier vormen Melden en Nukerke nog steeds een entiteit onder het zelfde parochiebestuur. Met de Franse bezetting zal een einde komen aan de macht van de parochies die het geestelijke (godsdienstige) en het burgerlijk bestuur verenigde. De administratie voor burgerzaken gebeurt voortaan in het gemeentehuis bij de dienst Burgelijke stand.

In de “Inventaris van de vierschaar Melden-Nukerke” vinden wij gegevens over Nukerke onder de volgende rubrieken:

- * Resolutieboeken (1731-1779)
- * Leggers van onroerende goederen (1671-1788)
- * Rekeningen en belastingen (1605 -1799)
- * Rekeningen van de kerkfabriek van het Armenbestand Melden-Nukerke
- * Aangifte nalatenschap, akten , Enkwesten en vonnissen

De 17de eeuw was voor de Zuidelijke Nederlanden een ongelukseeuw. De talrijke conflicten en de uitputtende oorlogen veroorzaakten in streken grote armoede. Bovendien kwam de lakennijverheid in Vlaanderen in verval. Hoeveel mensen van Nukerke werkten niet in Oudenaarde, dé stad van de tapijtkunst. Maar het grootste deel van de plattelandsbewoners leefde van de opbrengst van de veestapel en de akkers. Deze lagen er in deze periode verlaten bij. De landwerkers hadden schrik van de stropende legerbenden die de akkers en de schuren van de boeren plunderden. Er was voedselgebrek. Onze Oostenrijkse vorsten zouden verandering brengen. Zij hadden er immers alle belang bij een voorspoedig rijk te kunnen regeren. Tijdens het bewind van Maria-Theresia (1740-1780) kwam er weer voorspoed al probeerde de Franse vorst meermaals onze streken te bezetten. Denk maar aan de bezetting van Oudenaarde in 1745. Ondertussen nam de welvaart langzaam toe. Er kwam verbetering in de handel, nijverheid, landbouw, wegeaanleg, onderwijs. In 1773 werd in Oudenaarde op het Jezuitenplein de eerste middelbare school van de streek opgericht. Kunst en wetenschap namen een sprong voorwaarts en de Franse invloed was zo groot dat onze bestuurders het Frans als voertaal hadden. Het volksonderwijs nam een aanvang. De parochie Melden-Nukerke kreeg z'n eerste onderwijsvorm in 1713 toen een zekere Piet Spileers een beurs stichtte om de arme kinderen te leren lezen en schrijven. De hoofdzaak was de jongeren in de katholieke godsdienst op te voeden. De eerste onderwijzer zou ene Jan Georges Signor zijn geweest. Een "Duitschman hier toegekomen met het duitsche leger". Hij gaf onderricht van 1719 tot 1729. Veel moet je je van dat onderricht niet bij voorstellen; de dames en heren voor de klas waren in die tijd gewone "goede zielen" van de parochie die soms zelf met moeite konden lezen en schrijven. Ze hadden geen diploma. Kwamen in aanmerking om te onderrichten: "een juffrouw", de koster, de onderpastoor...

Justitie in de 18de eeuw. Uit het werk van Griet Vermeesch

Op oudejaarsdag van het jaar 1731 beging Jan Vermeulen uit het Oost-Vlaamse dorpje Etikhove, vijf kilometer verwijderd van Oudenaarde en een goede dertig kilometer van Gent, een fout die hij zich nog vele jaren zou beklagen. Hij leende op die dag en in bijzijn van zijn vriend François Devos uit het naburige Munckzwalm een bedrag van 12 ponden Vlaamse groten "sterck geld" van Philip Devos uit het nabije Nukercke. In ruil zou hij Philip jaarlijks een rente uitbetalen tot het ganse kapitaal is afgelost. Die rente verkocht hij om zijn vriend François een gunst te verlenen en tegelijk er zelf ook wat aan te verdienen. Op de lening aan François ontving hij immers een hogere rente dan de rente die hij moest betalen aan Philip. Het leek een uitstekend plan dat voor de drie betrokken partijen voordelig was. Na een tijdje begon hij ongerust te worden. Van de lening aan François Devos was immers niets op papier gezet. Kon hij zijn vriend wel helemaal vertrouwen? Jan kon zelf

niet schrijven maar hij begreep dat een ondertekende obligatie toch meer zekerheid zou bieden om zijn centen ooit eens terug te zien. De broer van Jan die wel kon schrijven overtuigde hem daar waarschijnlijk van. Een eerste aanmaning aan François Devos om toch maar een obligatie te ondertekenen had alvast niet het gewenste effect. Toen Pieter Vermeulen, een wever uit Etikhove, begin januari 1733 François Devos in een herberg ontmoette vroeg hij hem vlakaf waarom hij zijn broer Jan Vermeulen zijn obligatie en handtekening niet gaf. François Devos antwoordde dat hij daar wel toe bereid was en vroeg de waard prompt om papier en inkt, die hij echter niet in huis had. Maar, hij verzekerde Pieter Vermeulen en enkele omstaanders dat hij niet wou loochenen dat hij twaalf ponden van Jan had geleend en dat hij “Jan in geen nood laten zoude” en hem van de kosten die daarover kwamen zou ontlasten. Hij beloofde daarom binnen de komende acht of tien dagen naar Etikhove af te zakken om vooralsnog een ondertekende obligatie te overhandigen. Toen François Devos zijn belofte niet nakwam begaf de broer van Jan zich samen met zijn dorpsgenoot en herbergier Joannes Ceunebroeck op 22 januari dan maar zelf naar Munckzwalm met de te ondertekenen obligatie op zak. Die was op verzoek van Devos opgesteld door Richard Craeye, de baljuw van de heerlijkheid Fiennes te Etikhove, die twee weken eerder ook in de herberg bij het gesprek tussen Pieter en François aanwezig was geweest. Ze vonden François niet thuis. Enkele dagen later ondernamen de broers Vermeulen een tweede poging. Pieter nam het zeker voor het onzekere en nam naast de obligatie ook inkt en pen mee.

Deze keer was François wel thuis, maar aangezien zijn vrouw van die lening niet mocht weten spraken ze over ander zaken.. Toen zijn vrouw in de namiddag het huis verliet ondertekende François eindelijk de obligatie. daarin stond dat hij beloofde het kapitaal na negen maanden terug te betalen aan Jan Vermeulen zodat die op zijn beurt zijn rente aan Philippe Devos zou kunnen geven.

François Devos hield zich ook deze keer niet aan zijn beloften. In de loop van 1733 ondernamen Jan Vermeulen talrijke pogingen om Devos François tot de terugbetaling van het geleende geld te dwingen. Echter zonder goed gevolg.

In januari 1734 stapte Jan Vermeulen naar de Raad Vlaanderen in Gent. Daar werd een dossier aangelegd. Maar aangezien Jan Vermeulen te arm was om de kosten te dragen kon hij beroep doen op de diensten van procureur Coussens en advocaat van het “Gentse Sint-Ivo broederschap” zodat armen een pro deo proces zouden kunnen aanspannen..

Vanaf april 1735 kon Jan Vermeulen eindelijk gratis beroep doen op de procureur Coussens en advocaat De Handt. In de loop van het proces werd Jan Vermeulen naar Gent geroepen. Die reis kostte 5 pond.

Het ganse proces duurde 6 jaar. In 1740 werd Frans Devos veroordeeld. Hij moest aan Jan Vermeulen al het geleende geld en alle kosten van het gevoerde proces betalen.

Die kosten liepen op tot een bedrag van 443 pond en 10 schellingen.

Met deze studie bewees Griet Vermeesch dat het in die tijd niet zo vanzelfsprekend was een pro deo proces te voeren voor een ongeletterde en/of een arme dorpsbewoner.

Ter inlichting:

1 pond = 20 schellingen = 240 penningen

1 schelling = 12 penningen of dinarias

1 Vlaams pond (gebruikt tot 1795) = 6 guldens = 20 schellingen = 120 stuyvers = 240 grooten

1 Vlaemse schelling = 6 stuyvers of 13 grooten

1 daalder = 30 stuyvers.

In de periode 1750-1800 verwierf een zekere Petrus Josephus Signor, woonachtig te Nukerke, een zekere vermaardheid als leider van een plaatselijke toneelgezelschap. De familie Signor was een geslacht van toneelliefhebbers en “directeurs” uit de 18de en 19de eeuw. ”De Signors leenden hun speelboeken regelmatig aan andere regisseurs uit en verplaatsten zich als toneelliefhebbers door gans de streek. Zo hebben ze in Zuid-Vlaanderen niet alleen de toneeltraditie in de zo arme 18de eeuw levendig gehouden maar ze hebben ook bijgedragen tot het in stand houden van de Nederlandse taal en cultuur in een tijd, waarin de verfransing gevaarlijke vormen begon aan te nemen.(Annalen Ronse)

Nukerke wordt op de kaart gezet. Maria-Theresia gaf in 1771 de opdracht aan haar diensten om haar rijk, waaronder het toekomstig België, op kaart te zetten. De bekende Ferrariskaarten kwamen tot stand tussen 1771 en 1778. De leiding was in handen van Joseph Jean François Graaf de Ferraris. Deze was artillerie-generaal in dienst van de Oostenrijkers én cartograaf én veldmaarschalk. Deze volledig met de hand getekende kaarten in kleur zouden van pas kunnen komen bij de oorlogsvoering, want ze bevatten waterlopen, bruggen, bossen, woningen, plaatsen voor mogelijke legerplaatsen, landerijen..., mooi ingekleurd.

De parochie Nukerke bestreek toen een klein gebied met relatief weinig bewoners. De groepen woningen stonden bekend onder het parochienummer 65. ”Links en rechts van de hoofdweg Grand Chemin de Renaix lagen enkele gehuchten aangeduid met de H van hameau. “Aan de westkant lagen Cortekeer, T’Eytien, Capelle Straete. Aan de oostkant lagen Ter Brugen, Gheyust (niet Gheynst) met Meulen te Gheyust, Meulestraet Nukerke, Rugteghem, Steekxcruysse, Beirlemont, Hooverfont. Wat opvalt is dat de verbindingsweg tussen de hoofdparochie Melden en de parochie Nukerke langs ’t Cortekeer liep. Een grotendeels rechte weg met langs beide zijden een lange bomerij. Dat het daar nog steeds Kortekeer

heet moet niet verwonderen. We hebben daar 4 korte draaien kort op mekaar. Het keert daar kort! We zeggen bij ons nog steeds “ne korte draai” als het over een scherpe bocht gaat.

Nukerke in de steigers

Vanaf halfweg de 18de eeuw veranderde Nukerke grondig van uitzicht. Zo verrezen toen tal van vierkandhoeven en kreeg de gemeente een eeuw later een gemeentehuis met aanpalende pastorie. Zoals in menig dorp bleek tot een eind in de 20ste eeuw het gemeentehuis een dorpscafé te zijn waar een kamer was voorbehouden voor de administratieve zaken. Na de bouw van een gemeentehuis ging de herberg verder onder de naam van “In ’t oud gemeentehuis”. In de jaren 1841-1843 werd de oude dorpskerk afgebroken en werd de huidige classicistische kerk gebouwd.

“In de 2de helft van de 19de eeuw nam de bebouwingsconcentraties in de dorpskom toe. Naast burger- en herenhuizen van de lokale notabelen kwamen in die tijd ook de eerste officiële gebouwen zoals een gemeentehuis en een gemeenteschool tot stand die het centrumkarakter van de dorpskern affirmeerden. Zoals vele gemeenten kreeg ook in die periode Nukerke zijn gemeenteschool. Een constante bij de bouw van die eerste scholen was een vleugel met twee klassen. De onderwijzerswoning van het dubbel huistype met twee bouwlagen werd er zijdelings tegen aangebouwd.” Op ’t einde van de 19de eeuw richtten veel parochies hun eigen scholen op. Overal hadden ze dezelfde vorm: een laagbouw met ramen in neogotische stijl. (enkele gegevens komen uit het werk "Inventaris over het cultuurbezit in België")

Nukerke kreeg in 1903 een nieuwe pastorie voor de pastoor terwijl de opeenvolgende onderpastoors Spitaels, Van Moorlegem, Aelvoet, ‘t Kint en Pot in de vroegere woning naast het gemeentehuis huisden, beiden gebouwd met een pui of bordes.

Veel oude en kleine landbouwbedrijfjes werden vergroot, aangepast of uitgebouwd tot hun huidige vorm. Zo werden veel gevels van de woningen in de loop der tijden verhoogd en van een extra rij halfronde bovenvensters voorzien. De woning van de nieuw gebouwde hoeven dragen dezelfde kenmerken. Tijdens de verbouwingen werden stukken met inscripties met zorg teruggeplaatst. Een bouwjaar vindt men nu terug op een moerbalk, een deuromlijsting, een haardbalk, een booganker, een cijferanker, een christusmonogram of een steen boven de inrijpoort. Resten van schuren met een houtconstructies en lemen wandvullingen werden nog uitzonderlijk aangetroffen in Tenhole nr. 1 en op den Dries, eerste eigenaars Vande Putte, nu Devenijns. De grote lemen schuur aan de oostzijde van deze hoeve geeft ons een beeld hoe de oorspronkelijke hoeve er in de 18de eeuw moet uitgezien hebben. Hopelijk worden die constructies bewaard. Een van de oudste hoeven in Nukerke is

de grote vierkantshoeve langs de Weitstraat nr 31. De zandsteen omlijste inrijpoort draagt het jaartal 1749. Rond de hoeven verschenen de kleine landhuisjes voor de dagloners. Die huisjes werden echter nog in de traditionele hout- en leemstructuur gebouwd. Het dak was met stro bedekt. Tegen eind 19de eeuw werden de lemen muren vervangen door baksteen. Na de tweede wereldoorlog werden de laatste strooien daken vervangen door pannendaken. Hier volgt een summiere opsomming van de vierkanthoeven. Boelaerdstraat nr 15 anno 1718, De Spijker anno 1841, Dieriksstraat nr 5 anno 1861, Dieriksstraat 15 1870, Heidje De Spijker nr 4 anno 1841, Heidje nr 11 anno 1755, Holandstraat 2 anno 1740, Holandstraat 9 anno 1840, Holandstraat 14 anno 1739, Eglantier kleine hoeve anno 1860, Ommegangstraat 68 anno 1880 (?), Pontstraat 62 anno 1571 als molenaarshuis, Turkeye nr 10 anno 1833, Turkeye nr 12 anno 1724, Tenhole 3 anno 18.., Weitstraat 25 anno 1719, Weitstraat 27 anno 1835, Weitstraat 31 anno 1749, Weitstraat 37 anno 1860 (?), Zeitje 3 anno 1860.

De Franse bezetting (1792-1815)

Onder de republiek (1792-1799)

Onder Napoleon (1799-1814)

De grote mogendheden hadden reeds lang onze gewesten in het oog. Daar komt bij dat op 5 mei 1789 de grote Franse Revolutie uitbreekt. Van 1793 tot 1813 zal Frankrijk bij ons de dienst uitmaken. Het Frans wordt de verplichte voertaal ook in de scholen.

In 1792 (slag bij Jemappes) roept Frankrijk de republiek uit en het ganse toekomstige België wordt er volledig bij ingelijfd, met alle gevolgen voor de burgers en het kerkelijk gezag. Alle ongehuwde mannen van 20 tot 25 jaar werden onder de wapens geroepen. De nieuwe Franse staat rekent met een andere tijdrekening; zo werd 1793 jaar I en de kalender rekende met andere maanden onderverdeeld in dekaden (weken van 10 dagen). Administratief was onze streek ondergebracht in de provincie l'Escaut (Schelde). Frans werd de bestuurlijke taal en de katholieke godsdienst werd afgeschaft. Aan het hoofd van een departement stond een prefect. Vanaf 1795 begon de Franse bezetter aan een nieuwe administratieve indeling. Elk dorp of gemeente kreeg een gemeentehuis, al of niet ondergebracht in een staminee (kroeg of herberg) zoals bij ons op de "plôotse". Vanaf heden werden de familienamen officieel vastgelegd in de gemeenteregisters. Het jaar 1792 werd als jaar I uitgeroepen. Zo was b.v. 9 november 1799 de 18de Brumaire van het jaar VIII.

Tijdens de jaren 1793 en verder doorkruisten vreemde legers onze parochies. Zo kwamen hier op 17 april 1793 Oostenrijkse troepen aan. Zelfs boeren werden opgeëist om oorlogsmateriaal naar Ath te voeren. In 1794 landden hier nog meer

Oostenrijkers, Duitse Huzaren, dragonders en jagers . We mogen aannemen dat de baan Ronse-Oudenaarde (nu deel van de N60 Terneuzen-Valenciennes) een drukke begankenis was van vreemde troepen. Op 13 juli 1794 veroverden de Franse troepen onze streken en bombardeerden Oudenaarde. Vanaf 1798 hielden de Franse sansculotten (mannen met lange broek) lelijk thuis in onze streek; kerken werden gesloten en de pastoors verjaagd. Een kroniek vermeldt dat de pastoor van Melden zich bij ene Verroken schuil hield aan een brouwerij De Bisschop, “hof tegen Nukerke”. In die hoven werd er mis gelezen en sommige sacramenten toegediend.
Bron : o.a. “Uit ons dorpken van Aloïs Dezaeytijd”

Bij decreet van 31 augustus 1795 werd Nukerke ingedeeld in het kanton Oudenaarde-Oost samen met Eine, Ename, Etikhove en andere. Nukeke lag in het departement de l'Escaut. Later wordt dat grotendeels de provincie Oost-Vlaanderen. Vanaf 4 september 1798 werden jonge mannen in de leeftijd van 20 tot 25 jaar opgeroepen om te dienen in het Franse leger. Sommigen beantwoordden niet de oproep en gingen in het verzet en begonnen in deze “Beloken Tijd” de Boerenkrijg. De Fransen noemden die slecht bewapende benden brigands.

Inlijving in “La grande Armée”

De rekrutering van de nieuwe lotelingen gebeurde bij trekking. De jonge mannen uit de betere klasse die een slechte trekking hadden gedaan beschikten over de mogelijkheid zich met geld af te kopen. De onderprefect (de gouverneur van het Franse departement) bepaalde het contingent dat werd geleverd door de gemeenten. Een eerste selectie werd steeds verricht door de gemeenteraad die de ongeneeslijke zieken uitsloot en overging tot het aanduiden van de jonge geschikten voor de dienst. De onderprefect bepaalde de gestalte van de jonge rekruten. De minimum gestalte was 1,55m. Zo kwam het voor dat op een lijst van 170 lotelingen (klasse 1808) de helft te klein was. In de streek van Ronse werd toen een jonge man van 1,21m gemeten. Voor een keer hadden de kleinsten geluk niet als kanonnenvlees te moeten dienen in Polen of in Spanje. Hieronder een lijstje van enkele Nukerkse lotelingen.

Zo is **Kaudyser** Pierre Frans, wever geboren te Nukerke op 9 januari 1787, zoon van Frans en van Laquet Marie Françoise geweigerd op 1 mei 1807 wegens kliergezwollen.(klasse 1807)

Koudyser Philippe Antoine, wever , geboren te Nukerke op 7 november 1788, zoon van Pierre François en van Laquet Marie Françoise, werd geweigerd wegens een gestalte van 1m43.(klasse 1807)

Segers Joseph, geboren te Nukerke op 30 mei 1785, wever, van Frans Joseph en van Langie Caroline opgeroepen wegens een bijkomende lichte is vertrokken op 23 september 1809 naar het 12 Rgt d'Infanterie légère. Deserteerde. Aangehouden door de Colonne Mobile en gestuurd naar de depot voor dienstweigeraars in Breskens waar hij op 4 maart 1811 aankwam.(klasse 1807)

Vancoppenolle Pierre Joseph, geboren te Nukerke op 25 september 1787, wever, zoon van Augustin (+) en van Marie Jeanne Van Walle. Is aangekomen in het 24ste Reg.de ligne op 3 maart 1807. (klasse 1807)

Verdonckt Pierre François, dagloner, geboren te Nukerke op 17 december 1788, zoon van Pierre en van Vanderkerken Angéline(+), werd geweigerd op 18 juni 1807, wegens zijn gestalte van 1m53.(klasse 1808)

De Watripont Pierre François, geboren in Nukerke op 20 februari 1792, wever, zoon van Louis en van Vandergeynst Anne Thèrèse verving De Cuyper Pierre, loteling van 1813 uit het kanton Marie Horebeke.

Oblez Jean-Baptiste geboren te Nukerke op 3 september 1790, wever, zoon van Joseph en van Willequet Marie Jacqueline. Is op 11 juni 1806 aangekomen in de 1ste Bon du Train d'Artillerie. (klasse 1810)

De fuseliers in het grote Franse leger moesten over een sterk gebit beschikken. In volle strijd moest de fuselier zijn tanden zetten in het omhulsel van de kogel, een loden balletje. Het geweer was een “fusil à silex” ontworpen in 1777. Het woog 4,5 kg en was 1,53 m lang. Met de bajonet er bovenop was het wapen 1,93 m lang. Om de duizend kilometer kreeg de soldaat nieuwe schoenen. Hij beschikte steeds over drie paar schoenen.

Signor Petrus Joannes

1797 Uit de “Algemene bibliografie van publicaties uitgegeven in de Zuidelijke Nederlanden...”

Fide & vide. Matelie van de Heylige Maget Agatha patroonesse van Nukercke: als ook de marteliasie van Amalia, groote hertoginne van Spoleten. Treurspel in vyf verdeelingen. Nieuw werck door P.J. Signor, Sal ... verbeeld worden in de n. voor-hof van J.B. Huysman, in den Hulst tot Nukercke door rede-minnaers van Sulsicque ende Nukercke- september- oktober – november 1797.

Uit een tekst over raadsels: “Hebt ge de wandeling doorbracht, dan zult ge al stappend gelezen hebben wat madam de factor te vertellen heeft : Gedirigeert door mij Isabella Clara Poppe huysvrouwe van Petrus Signor tot Nukercke by den hulst. Zoals ge ziet schijnen er ook vrouwelijke factors geweest te zijn alhoewel ik vrees dat manlief meer dan een handje zal toegestoken hebben. Tweede puzzel. Minder in omvang dan de voorgaande maar daarom niet minder doolhofachtig .”

Rhetoricque minnaers van Nukerke

“Den Val ende Erstellung van Lupoldus graev van Fribourg door Conrardus , keyser van Roomen, bly-eynded-treur-stuck... Sal verbeeld worden door eenige rhetoricque minnaers van Nukerke schuygende onder de kenspreuk Non Lo Quéris contra proximum tuum falsum testimonium. Het schouwburg is gehuysvest in het agterpleyn van den borger Constantinus Ignatius van den Daele ... in de afspanninge den Engel.

Ougstmaend fruytmaend cc. 1797”

Het Nederlands Bewind (1815-1830)

De Nederlandse taal werd terug de officiële taal en het protestantisme kreeg weer vrije teugels. De laatste baljuw in onze streek was ene Judocus De Brauwere (1818)

Tijdens deze luttele 15 jaar hebben de Nederlanders heel wat verwezenlijkt in onze streken.

Een belangrijke datum is 30 mei 1814 want België wordt met Holland verenigd.

Het Openbaar Onderwijs kreeg de volle aandacht van Willem I, immers men had het toen over “onze bedroevende achterlijke bevolking”.

De koning besliste in zaken van bestuur en onderwijs dat niet vrij was. Hij schonk dan ook zijn volle aandacht aan het *openbaar onderwijs*. Vierduizend kosteloze lager scholen kregen gediplomeerde onderwijzers en in 1816 werden zeven athenea door de Staat geopend.

In 1819 werd het Nederlands, ook in het Vlaamse deel, de officiële en nationale taal.

De gevoerde godsdienstpolitiek van de koning zal echter de oorzaak zijn van de latere scheuring.

De kloosterorden die voor een *vrij onderwijs* zorgden werden tegengewerkt en vanaf 1824 eiste Willem I van de onderwijzende orden een officiële vergunning en bekwaamheidsdiploma's. Hij droomde tevens van een staatskerk.

Vanaf 1827 waren drie stromingen actief: de liberalen, de liberale katholieken en de katholieken.

Gehucht "Den Hulst" gelegen tussen "t Zonneke en "Den Beitel"

In 1828 ontstond het katholiek-liberaal verbond. De katholieken deden toegevingen over de gelijkstelling van de godsdiensten en de liberalen erkenden de vrijheid van het onderwijs.

Werkgelegenheid in 1827. In onze streek kwam de nijverheid langzaam op gang met fabrieken in Ronse. “ 3 Fabryken van katoen en katonnetten”. – 3 Fabryken van ene stoffe zamengesteld van garen, katoen en wol, alhier bekend onder den naam van flanelle of Pauvre madame. - 3 fabryken van katoenen dekens – 1 koussenweverij – 10 Fabrykanten in hoeden – 4 Fabrykanten van tabak – 3 zeepziederijen – 6 Bierbrowsers -2 Azijnleggers – 2 Branders – 1 Suikerij fabryk – 1 leertauwerij.”

Opzoekingen geven ons volgende gegevens (zoveel mogelijk weergegeven in de originele schrijfwijze):

Nukerke behoort tot het 2de kanton Oudenaarde in het Tweede Arrondissement (1ste arrondissement is Gent).

In de naamlijst der “Ontvangers van de directe Belastingen, in- en uitgaande Regten en Accynsen” staat Nukerke aangeduid als plaats van perceptie waartoe de gemeente Nukerke en Melden behoren met als ontvanger J.B. Platteau. Gerechtigd behoort Nukerke tot het “Canton d’Audenarde (N^o2) met Juge de paix A.J. Hoornaert “.

Inwoners met bezittingen

Platteau Théodore bourgmestre Nukerke 8,60,30

Vanbutsele Gustave avocat Nukerke 12 huizen en brouwerij op 36,61,80

Vanmaelsaeke Pierre fils François op 9,22,10

Van Mallegem Pierre-Augustin op 24,19,60

Eglise op 7,59,10

Nukerke la commune op 1,07,60

Nukerke les pauvres op 21,70,20

L’Etat Belge pour le chemin de fer op 2,87,70

Devos Pierre-Auguste meunier Nukerke op 1,88,6 et Moulin à eau

Thienpont Jean-Ignace président du tribunal Audenarde

Cambien Louis-Brunon médecin

Vanschoorisse Charles-Louis maréchal-ferrant Nukerke

Vanmoymeersch Philippe charron (wagenmaker)

Hieronder een lijst van gebeurtenissen en namen van inwoners die voorkwamen in officiële verslagen.

- 1727 Vonnis van de Raad van Vlaanderen met veroordeling van verscheidene inwoners van Nukerke voor het bevrijden van Pieter den Heml uit de gevangenis van Avelgem.
- 1737-1739 Er bestaan rekeningen van de O.-L.-Vrouwkapel in de kerk te Nukerke
- 1743-1744 Jan Baptist Van den Driessche baljuw van Melden en Nukerke vermeldt in een vonnis dat Jacob Van Coppenolle zijn schapen wil laten weiden op grondgebied Nukerke.
- 1755 Pieter Augustijn Van Malleghem is in vonnis tegen Frans Coppens voor de betaling van een schuld.
- 1765 Pieter de Bisschop belastingsontvanger
De wethouder van Nukerke heeft het over het weigeren van “koegeld” te betalen opgelegd door “stede Aalst en Geraardsbergen
- 1768 In doopregister Nukercke burgemeester Baillui
- 1772-1774 P. Bonné maakte leggers met kaarten van onroerende goederen te Nukerke
Platteau Louis, Liefmans Georgette veuve Platteau Louis.
Vanbutsele Gustave avocat Nukerke met bezit van 12 huizen en brouwerij op 36,61,80
- 1795 De gemeente Nukerke werd beschouwd als overheidsinstelling.
- 1806 **Iets over de geneeskunde toen in onze streek ten tijde van Burgemeester Van Butsele..**

Thomas Rijckaert was een plattelandschirurgijn die woonde in de buurt van Ronse. Verder was hij ook actief op andere plaatsen zoals in Nukerke. Hij was actief tussen de jaren 1755 en 1806. Zijn gegevens, in het Frans, hield hij bij in een handboekje. In zijn schriftje vermeldde hij de dagen en perioden van zijn “voijages”. Hij was soms 14 dagen op “voijage”. Zo vermeldt zijn handboekje dat hij zich op 24 december 1806 bij “Monsieur Aanbutsele, Maire, et Notaire du village de neuve Eglise”. (Nukerke) bevond. (*Aanbutsele is hier Van Butsele*, nl. Pierre-Joseph Van Butsele). Soms nam deze chirurgijn patiënten in zijn huis om ze onder controle te hebben.

Als de patiënt of de familie niet kon betalen in klinkende munt dan mochten ze ook in natura betalen b.v. met boter. Aangezien er in de omgeving van Ronse nogal wat Frans werd gesproken liet hij zich soms betalen in Franse ponden (“livre”) maar ook in florijnen (gulden) en in “patar”. Dit zijn muntstukjes of stuivers. Zo kostte een aderlating tussen de 7 en de 10 patar afhankelijk van de afstand die hij moest afleggen. Lavementen kosten tussen de 7 patar en de 3 florijnen. Hij trok ook tanden. Voor verre verplaatsingen vroeg hij een gulden bij. Zijn latere verplaatsingen deed hij in een tweewielig wagentje , wellicht een Friese sjees getrokken door een paard . (Met gegevens uit het werk van *Tine Van Bortel*.) Bij bevallingen hielp een vroedvrouw die een bakermant gebruikte om het kind te verschonen.

Nu we het toch over de bediening hebben van de gezondheidszorg maken we een sprong voorwaarts met een reeks geneesheren die Nukerke bedienden.

Dokter Charles Joseph Bernard (° Nukerke 1890-1945) woonde in Etikhove.

Anekdote

In de periode dat dokter **De Feyter** in Nukerke instond voor het welzijn van de mensen reed hij met de fiets rond om al eens een huisbezoek te doen. Naar men zegt had de dokter een bel op de fiets om af en toe te bellen als hij een woning of een gehucht naderde. Zo wisten de bewoners dat de dokter in de buurt was en konden ze hem desnoods vragen op een huisbezoek. Op een dag leidde de dokter een moeilijke bevalling waarbij de moeder én het kind het leven lieten. Men herinnert zich nog dat korte tijd nadien het hart van de dokter het begaf.

Dokter **Berlanger** in de jaren 1920 woonde toen langs de Pontstraat nr 22. Hij deed zijn huisbezoeken te voet.

Dokter **Glibert Nestor** in de jaren 1940 deed zijn huisbezoeken met de moto.

Dokter **Glibert Ignace** in de jaren 1950 -1960 zijn huisbezoeken met de auto.

Dokter **Roelens** in de jaren 1950.

Dokter **Demeulemeester** in de jaren 1955- 2000

In Melden woont "De Cock Augustin maître en Chirurgie".

In de lijst "Sages-femmes reçues, pendant la révolution, par les Jurys provisoirement établie sous l'autorité des Administrations de département.

Ene Hofman Jean-Jacques is opgenomen in de lijst van "Officiers de santé pourvus de certificats devant leur tenir lieu de diplôme, conformément à l'article XXIII de la loi de 19 ventôse an 11. "ventôse" is de 6de maand van het republikeins jaar in Frankrijk".

Ter info; in Segelsem was ene Hofman Jean-Godefroid "Docteur en Medecine".

"Ontfangers der Directe Belastingen, Douanen en Accynsen hadden de Gemeente onder hun ressort Melden, vervattende Nukerke en Sulsique" gecontroleerd door A.B. d'Huygelaere.

1810 Nukerke telt 2562 zielen en A. van de Putte is pastor en P. de Worm is onderpastor beiden behorend tot "de Parochie O.L.V. van Pamele tot Audenaerde Met P. Roelants als pastor.

Maire is P.J. van Butsele en adjoints zijn J.B. Weytsman en P.A. van Mallegem

1812 Maire P.J. van Butsele. Adjoints Weytsman en Van Malegem

De lijst "Collèges électoraux d'Arrondissement Audenaerde" meldt volgende namen:

De Vos Josse, écrivain à Nukerke

Van Butsele Pierre-Joseph, maire à Nukerke

Van Mallegem Pierre-Augustin, cultivateur à Nukerke

Vande Putte Jean-Michel, cultivateur à Nukerke

Van Butsele à Nukerke huissier

M. vande Putte percepteur

Vandeputte Marie Françoise, béguine (zus Rosalie)

1814 Van Butsele à Nukerke is "huissier" en J.B. Platteau "précepteur à Nukerke."

1816 idem

1817 Nukerke telt 2562 zielen. C. vande Weghe is pastoor.

P. van Butsele, maire, J. Weytesman, adjoint en F. van Maelsaeke adjoint. In de lijst "Naemen der mairen, adjointen en commissarissen Bureaux Der Hypothequen". Nukerke met Fonson ontfanger tot Audenaerde.

"Stichtingen van Weldaedigheyd". In Nukerke is er nog geen hospice of civile Godshuys.

J.B. Platteau was “ontvanger van de directe Belastingen in- en uitgaande Regten en Accynsen in het bureel van perceptie Nukerke en Melden.

Een andere kroniek vermeldt: Nukerke 2403 zielen. P. van Butsele burgemeester, P; van de Putte schepenen, B. Opsomer idem, F. van Butsele zoon, secret. Parochie O.L.V. van Pamele – C van de Weghe pastor, C. Vanderhaegen onderpastor.

1825 Nukerke telt 2448 inwoners met F.J. van Butsele als burgemeester. P.A. van de Putte en B. Opsomer zijn adjoints en F. van Butsele is sekretaris

1826 Nukerke telt 2474 inwoners met K. van de Weghe als pastor.

F. de Bisschop is burgemeester met Pr. Temmerman en Lod. Van Grootenbrul als assessoren. De secretaris is niet ingevuld.

“Van Butsel te Nukerke” staat in de lijst van de Notarissen – 2de Arrondissement. Betreft **De Bisschop**; Een Ludovicus De Bisschop werd gedoopt op 30 september 1635 te Nukerque als zoon van Petrus (Pieter, Pierre) De Bisschop en Anne Baert. Ludovicus is getrouwd op 23 juli 1665 in Templeuve. Pieter zou verschillende moorden hebben gedaan en telkens gratie hebben verkregen. Een andere bron meldt dat Livinius, een voorouder, de moordenaar zou zijn.

1827 F. de Bisschop is burgemeester en Pr Ign Stevens en Lod van Grootenbrul zijn assessoren, C.L. Senesal is sekretaris.

A.B. Huygelaere is ontvaner en L. Van Butsele is Deurwaarder verbonden aan de Regtbank van eerste aanleg. De bevolking bedraagt 2403 inwoners (andere bron geeft er 2436) en K. van de Weghe is pastoor te Nukerke en desservant in Oudenaarde aan de O.L.V. van Paemele.

Nukerke behoort tot de “2de Afdeeling in Zevende Schooldistrict” met “De Heer C.J. Reyntjes te Berchem als schoolopziener.”

“De stad Ronsse heeft een godshuis voor de behoeftige weezen , van den ouderdom van 5 tot 18 jaren, en een godshuis van arme zieken en gekwetsten”.

1828 Aantal inwoners is 2421 met F. de Bisschop als burgemeester. P. de Temmerman en Lod. van Grootenbrul zijn assessoren. L. Senesal is sek.

Pastoor K. van de Weghe is tevens desservant aan de O.L.V. van Pamele te “Oudenaarden”

De toenmalige bekende orgelmaker woont in de Drapstraat in Gent. L. Van Butsele is deurwaarder en Nukerke behoort tot het Gerechtelijk Kanton Oudenaarde (n^o2) samen met “Edelaere, Eenaeme, Etichove, Eyne, Marcke-Kerckem, Mater, Neder-Eenaeme, Oudenaarden, Sulsique, Volkegem.”

1828 In de Nederlandsshe Staatscourant verscheen de “regtelijke indeling” van onze provincie nl. er waren 3 arrondissementen en Nukerke “à canton Ronse met Amougies, Orroir, Sulseque, Quaremont, Russignies en Ruyen.”

1829 Nukerke telt 2438 inwoners. Pastor K. van de Weghe is Desservant aan de Pastorij van O.L.V. van Paemele te Oudenaarde met als pastoor Jan Baptiste de Clooter. F. de Bisschop is burgemeester, P. De Temmerman assesor, L. van Grootenbrul idem, K.L. Senesal secretaris, A.S. Huygebaere Ontvanger. L. van Butsele deurwaarder.

1830 Nukerke telt 2465 inwoners. F. de Bisschop burgemeester en P. de temmerman en Fred van Butsele zijn assessoren. C.L. Senesal is secretaris.

F. de Bisschop is burgemeester en P. de Temmerman en Lod. van Grootenbrul zijn assessoren. L. Senesal is secretaris.

- 1831 Nukerke ,met 2100 zielen, behoort tot de Dekeny Ronse. C.D. Van der Haeghen, geboren in Sulsique 1795 met benaming (benoeming) in februarius 1835. C.L. De Wolf geboren in Etikhove 1833, benaming april 1857. Bisschoppelijken Schoolopziener en Cantonale Schoolopziener is Mr C Mortiers, Pastor en Deken van Sint-Hermes, te Ronse.
- 1832 Charles- Louis Hoffman was veldwagter.
- 1831-1837 Frederik Antoine Vanbutsele burgemeester te Nukerke.
- 1833 Nukerke telt 2441 inwoners. Daardoor behoorde Nukerke tot de grotere gemeenten. (T.vg. Opbrakel 2109 inw., Sulsique 1304 inw., Petegem 2263 inw., Marke-Kerkhem 1778 inw.)
Pastor is C. van de Weghe en A.J. Vandermeeren is onderpastor .
F. van Butsele is burgemeester en P. de Temmerman en J. de Vos zijn assessoren. N.F. Platteau is secretaris.
- 1835 Nukerke, met 2467 zielen, behoort tot de” Dekeny van Audenaerde met deken M. Van Der Cruyssen Pastor van de Sinte-Walburge, t’ Audenaerde”.C.D. Van der Haegen (Van Der Haeghen), geboren in Sulsike (1795) is Desservitor. Benaeming: February 1835.
Onderpastor is C.J. Vershelde, geboren in Ronse (1802). Banaeming; November 1833). In hetzelfde boekdeel stond ook: “Van De Weghe , Desservitor aan de O.L.V. van Pamele en pastor in Succursael Nukerke.”
Per toeval ontdekte ik dat F.J. De Temmerman, geboren te Nukerke in 1797 Pastor was in het Succursael Woubrechtghem (Dekeny Aelst) met benaeming Meye 1838. In het zelfde document lezen we dat F.J. De Temmerman, geboren te Nukerke Meye 1797. Pastor is in Woubrechtghem met 730 zielen. Pastor Van De Weghe en onderpastor I.F. Van Acker zijn desservants aan de O.L.V. van Pamele te Audenaerden 2° klasse.
F. van Butsele is burgemeester en J. de Vos en P. de Temmerman zijn schepenen, F.N. Platteau is secretaris. De gemeente telde 2416 inwoners, 818ha33a70ca waren “terre labourables”, 153ha35a90ca zijn “Prés, Patures et Vergers, 162ha03a30ca zijn “bois”.
- 1837 Nukerke telt 2427 inwoners met 418 huizen. C.D. vander Haegen is Desservitor in het Succursale Nukerke. C.J. Vershelde is onderpastoor en Hofman is koster. Dezen behoren tot de Parochie O.L.V. van Pamele te Audenaerde met Pastor J.B. de Clooter.

F.A. van Butsele is burgemeester. J. de Vos en P. De Temmerman zijn schepenen. J. de Vos is secretaris. F.J. van de Putte is gemeenteontfanger. J. de Menus en C.J. de Donder zijn veldwachters.

L. Vandendaele uit Nukerke staat in de lijst van “Zaekwaernemer Practizyns en Onfangers Administrateurs in de provincie”.

Platteau is “Agent in Oost-Vlaenderen” van de “Brusselschen Maetschappy der Vereenigde Eygenaren bij premien tegen Brandgevaer. (Propriétaires Réunies”)

“Vervoer uit S. Joorishof, hoogpoort Gent. De voermans op Ronsse rijden langs Audenaerde en nemen vracht mee voor Amougies ... Melden, Sulsique, Berchem en Schalapin. “Vertrek der vracht-merkt- en vervoerwagens uyt Gend. De voermans uit Audenaerde nemen vracht voor de twee cantons van Audenaerde (waaronder Nukerke sic).

1838 Nukerke telt 2431 inwoners met 418 huizen

F.A. van Butsele is burgemeester en J. de Vos en P. de Temmerman zijn schepenen.

F.N. Platteau is secretaris

F.J. Van de Putte is gemeenteontfanger.

J. de Menus en C. de Donder zijn veldwachters.

L. Vandendaele is zaekwaernemer, practzyns en ontfanger administrateur in de provincie

De Parochie Nukerke, Succursole met 2100 zielen behoort bij de “Dekenye van Ronse, deken Mr.C. Mortiers.

C.D. Van der Haegen, desservantor, geboren in Sulsike in 1795. Benaeming: februaris 1835. Onderpastor is C.L.

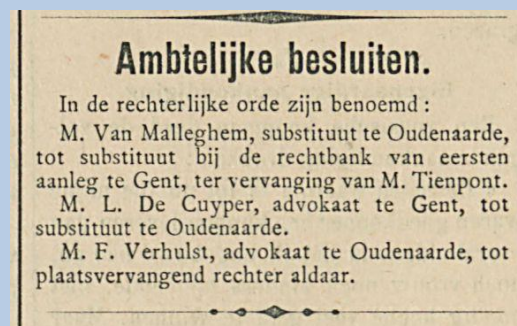
De Wolf, geboren ...

1840 In de lijst der ingeschreven “subsides aux communes pour pavement de routes communales, il a été acordé à la commune de Nukerke pour pavement de chemin dit Boulaerdstraat 300,00 fr volgens le règlement provincial du 21 juillet 1818 continue à recevoir son exécution ...

1841 Nukerke telt 2454 zielen en behoort tot “de Dekenye van Audenaerden”. C.D. Van Der Haeghen is pastor en I.F. Van Acker is onderpastor.

1842 Nukerke, Succursole in Dekeny Audenaerde telt 2479 zielen. C.D. Van Der Haeghen is pastor en I.F. Van Acker, geboren Gent 1815 is onderpastor met benaeming Maerte 1840.

- X. Hofman is koster. De gemeente telt 2411 inwoners in 418 huizen. Fred. Ant. Van Butsele ,burg, L. Boulez en P. de Temmerman, schepen. Des. Hoffman veldwachter – F.N. Platteau secretaris – F.J. van de Putte gemeenteontvanger
- 1844 Nukerke 3378 inwoners. Ontfanger J.B. Schamp, veldwachter Fred Ant van Butsele, P. De Temmerman schepen, J.J Bourlez, schepen, F.N. Platteau secretaris
- 1851 27 mei G. Van Butsele advokaat-brouwer is advokaat aan de rechtbank Eerste Aanleg van Audenaerde – lid van de Provinciale Raed. Nukerke heeft een postkantoor.
- 1855 Frederick Verdonckt volgt veldwachter Joannes Demenus (54jaar) op. Deze was de opvolger van veldwachter Désiré Hoffman.
- 1859 D.A. Van Mallegghem geboren in Nukerke 1831, aan Aertspriesterdom van Gent Coadjutor 5200 benaming janurius 1859.
- 1863 Parochie Nukerke met 2100 zielen, is Succursale in dekeny Ronsse met deken Mr.C. Mortiers Pastor van Parochie Sint-Hermes (1857). C.D. Van Der Haegen, geboren in Sulsike is desservant. Benaeming in February 1835. X Hofman is koster. Onderpastor is C.L. De Wolf, geboren in Etichove in 1839. Benaeming: april 1857. G. Van Butsele lid van den Raed Provinciale landbouw Maetschappij Oost-Vlaanderen. L. Claus burgemeester en schepenen P. van de Putte en Jan Laurier, Karel l. sekretaris, Th Claus gemeente-ontvanger, Des. Hoffmann brigadier-veldwachter.
P.A. Germonprez gemeenteonderwijzer en Mathilde Germonprez hulponderwijzeres.
Bureel van ontvanger der direkte belastingen gelast met den verkoop van handelseffekten van 10 centiemen 25 centiemen .... De Controle directe Belastingen, Douane en Accynsen in Nukerke voor de gemeenten Sulsique, Melden, Etichove en Maarke-kerkem.
- 1866 Louis Claus burgemeester
- 1867 Nukerke telt 2202 inwoners op 1215 ha. L. Claus is er burgemeester en P. van de Putte en Jan Laurier zijn schepen. Karel L. Claus is secretaris. Th Claus is gemeente-ontvanger. Des. Hoffman is brigadier-veldwachter.

- Van Butsele (G.) is advocaat te Nukerke op 27 mei 1851. G. van Butsele is brouwer te Nukerke want hij is ingeschreven in de “Kamer van Koophandel te Oudenaarde.”
- Nukerke heeft een postkantoor. ”Een brief wegende niet meer dan 10 grammen, met eenen postzegel van 10 centn kan verzonden worden van Gent en wederkeerig van Nukerke naar Gent”.
- 1869 In Nukerke bij Audenaarde is C.D. Van der Haegheeen pastor en is K.L. de Wolf, onderpastor. X. Hofman is koster. P.A. Germonprez en Mathilde Germonprez zijn tevens vermeld. Van Butsele (G.) te Nukerke is bourgemestre.
- 1870 Nukerke heeft 2202 inwoners. G.F. Van Butsele is sinds “27 mai 1851 bourgemestre à Nukerke (Notre-Dame)”. Pastor Vander Haeghen (C.D.) d. 12 fév 1835, De Wolf (C.L.) v. 29 avr. 1857 succursale à Doyenné de Renaix. Van Butsele (G.) à Nukerke, staat in de lijst van als “délégués de comice agricole”. Ecole primaire date de numération: Germonprez (P.A.) 29 juin 1841. Germonprez (M.) s. (seconde) inst. 6 juin 1858. De toekomstige Belgische scholen zouden willens nillens *wereldlijke scholen zijn zonder bemoeinissen van de katholieke kerk*, zo besloot het liberaal bestuur.
- 1871 Nieuwjaarsgift aan Z.H. den Paus Pius IX: “Eene onbekende te Nukerke 10,00f” en op 20 januari en “Een huisgezin van Nukerke 30,00f.”
 Giften op 2 februari: C.D. Vanderhaeghen pastor te Nukerke 25,00f – C.L. De Wolf onderp. id. 10,00f – Aug. Claus, stoker id. 5,00f
- 1872 Uit een verslag van 2 februari. Nieuwjaarsgiften aan Z.H. Pius IX Paus en Koning.
 C.D. Vanderhaghen pastoor van Nukerke 10,00f - C.L. De Wolf onderpastoor Nukerke 7,00f – Francisca De Merlier Nukerke 2,00f - Eene onbekende van Nukerke 10,00f.
- 1876 Verkoop van de herberg Het Neerhof (laatste eigenaar was het gezin René Callebaut) in d’Albosschen te Nukerke
- 1876 21 juli le conseil communal ontvangt 500 Fr pour l’agrandissement du prebytere
 18 augustus Emile Gilleman de Nukerke en section normale d’instituteurs à Gand
- 1877 de conseil communal ontvangt 500Fr voor de vergroting van de pastorie.

- 1877 op 23 augustus werd Emile Gilleman toegelaten tot “la 3ième dévision”
- 1877 8 maart melding dat G. Van Butsele gebeten werd door een wilde kat
- 1877 School in Nukerke met meisjesweeshuis tot 1989.
- 1878 31 augustus T. Gilleman est admis en qualité d’élèves-instituteurs avec 24 él.
- 1878 5 september; T. Gilleman de Nukerke is bij K.B. van 31 augustus toegelaten tot de 3de afdeling in het 1ste studiejaar
- 1879 bij K.B. van 26 januari wordt M.G. Van Butsele – advocat arrondissementscommissaris
- 1879 verkoop van 6 ha 4 a in de Bosheyde (is dat nu Heitje) pacht was 700 Fr jaars.
- 1879 26 januari M.G. Van Butsele wordt “commissaire d’arrondissement”
- 1879 6 ha land wordt te koop gesteld in de wijk Boschheyde.
- 1879 7 november Nukerke en Etikhove ontvangen 4900fr voor hun locale wegeaanleg.
- 1879 11 november in een schrijven wordt vermeldt hoe mooi Nukerke is.
- 1879 Op 6 april verlaat Van Butsele de gemeente Nukerke en betreft een woning in Oudenaarde Markt 2.
- 1880 28 februari à l’écôle Normales de l’Etat à Gand E. Gilleman est diplômé du deuxième degré.
- 1880 21 juli Nukerke kreeg 8000fr van de provincie voor de kerk.
- 1881 18 januari , een K.B. geeft toelating aan de gemeente de belastingen te verhogen.
- 1881 op 13 augustus is O. de Lichtervelde in “section des humanités dans l’écôle Moyenne.
- 1881 op 11 oktober “V. Colman a obtenu le certificat à l’écôle gardienne-communale”

- 1881 op 19 oktober biedt M. Van Butsele in Ronse t.g.v. een officieel bezoek de gouverneur een banket aan. M. Van Butsele komt "en voiture" aan in Ronse waar ze verzamelen aan Ekkerkem. Het ging er woelig aan toe.
- 1885 op vrijdag 6 maart wordt de burgemeester van Ronse geïnstalleerd. De Malander zal burgemeester van Ronse blijven tijdens de periode 1872-1895. Men vreest voor onlusten want "la cavalcade catholique" met mensen uit Nukerke en omgeving, zorgt voor problemen aangezien de officiële stoet vertrekt vanaf de brouwerij van de arrondissementscommissaris Van Butsele in Nukerke.
- 1883 op donderdag 20 december ontvangt Mlle Gusta Van Butsele via de "Cercle artistique et littéraire" een prijs voor een landschapschilderij.
- De Nukerkenaren waren zeer verrast geen nieuwe wagen te zien voorbij rijden maar een groenteschotel.
- 1884 Bij K.B. van 30 december 1884 wordt V. Van Malleghem hier burgemeester.
- 1885 Van Butsele keert op 25 juli terug naar Nukerke
- 1885 6 maart; de burgemeester treft wijze besluiten bij een manifestatie in Nukerke.
- 1886 8 augustus 1887 O. de Lichtervelde legt 2de proef af in afdeling Talen en Letteren aan de universiteit in Gent
- 1887 8 maart; de arondissementscommissaris en enkele leden van de familie zouden gebeten zijn door een wilde kat en dat allen naar het Instituut Pasteur zijn gegaan. Van Butsele schreef: "op 28 januari ben ik gebeten door een besmette kat voor mijn vertrek. In Parijs werd vastgesteld dat het een razende kat was. Geen enkele andere persoon werd besmet. Ik ben naar Inst. Pasteur geweest waar ik werd verzorgd van 31 januari tot 4 maart. Tegen alle berichten in ben ik buiten gevaar en trouwens ik heb geen enkele zieke gezien. Elke morgen arriveren nieuwe gekwetsten 15 à 20

en meer, Spanjaarden, Afrikanen... Sommigen zijn reeds 23 of 40 dagen na het ongeval, allen zijn terug gezond naar huis. Ge bezwijkt maar als ge zeer ziek zijt bij aankomst. Zo heb ik een half dozijn Belgen ontmoet. Men moet geen regieme volgen en men logeert waar men wil, in een hotel neemt men een pension voor 4 à 5 fr daags. Men is er zeer goed. Een kuur duurt 12 à 16 dagen. Per uitzondering heb ik een dubbele behandeling maar ik was niet ongesteld.” Hij spreekt zijn dankbaarheid uit tegenover het Instituut en het personeel en hij hoopt dat de Belgische regering het mogelijk zal maken de behandeling in België te bekomen. “ Had deze wonderlijke ontdekking beter bekend geweest dan waren in het kanton Oudenaarde de 2 arme kindjes niet gestorven in hevige pijnen ondanks een bidtocht pelgrim naar St-Hubert. Een van de slachtoffers D.K. een meisje van 6 jaar is dood in Eine rond half februari. Indien de ex-burgemeester van deze gemeente, de betrouwde Amand Vanderstreaten, nog had geleefd het kind zou naar Parijs gebracht zijn en de dode zou nog leven. Raar ding, Ik heb een Spaanse priester ontmoet die zich naast mij liet behandelen. Hij kende waarschijnlijk de patroon van de jagers niet”. Getekend G. Van Butsele.

1887 op 8 april schrijft G. Van Butsele een reactie in een Franse krant i.v.m. middelen tegen de hondsdolheid. Hij beschrijft dat in het labo van Pasteur 6 personen, onder wie 5 dokters, op vrijwillige basis werden ingeënt en er een jaar later geen negatieve gevolgen van hebben ondervonden.

1887 11 april brief van 8 april van G. Van Butsele

De Malander (liberaal) komt naar Nukerke met twee bewakers. De “Nukerkois” zagen geen nieuwe wagen maar een “panier à salade découverte”. De Malander kwam stemmen ronselen maar kreeg een hoop salade naar zijn wagen geslingerd. Van Butsele vreesde toen voor het “charivari” (afkeurend geluid) van de katholieken, wetende dat er toen in onze streek maar 2 partijen bestonden; de katholieken en de liberalen (ook katholiek-liberalen). Het liberalisme kende toen een hoge bloei en de taal van Molière was toen hun huistaal. Zo konden ze zich onderscheiden van het werkvolk. Het was ook de tijd dat de liberaal Frère Orban II (1879-1884) een harde schoolstrijd ontketende. Het parlement telde toen 79 liberalen tegenover 59 katholieken.

1889 19 oktober G. Van Butsele die waarschijnlijk tot de liberale groep behoort schrijft Het Willemsfonds aan.

1889 Op donderdag 26 september werd in “L’Hotel de L’Etoile’ in Leupegem een weide van 1ha 17 a verkocht gelegen in de Dekeny te Nukerke in gebruik door ene Ivon Vercauter.

- 1889 Op 3 november trouwt Octave Van Malleghem, advocaat, met Emérence Steyaert.
- 1890 6 juli O. de Lichtervelde werd "Doctorat en sciences politiques et administratives".
- 1890 op 20-21 en 22 komt Victor Depoortere 34 jaar en schrijnwerker voor Assisen voor de moord op Wullaert gebeurt na zijn bezoek aan de cabaret De Beer.
- 1890 Hospice in Nukerke is er.
- 1890 6 juli O. de Lichtervelde werd "Doctorat en sciences politiques et administratives".
- 1891 "De landbouwer Antoon Van de Mergel is met zijne dochter Marie op den akker verdonderd. De ongelukkigen hadden de onvoorzichtigheid begaan onder eenen eik te gaan schuilen waar zij door de bliksem getroffen werden. De vader was langs eene zijde gansch verbrand; en de dochter stond recht tegen den boom; zij was op slag gedood, doch zag er ongedeerd uit."
- 1894 De krant van 8 juli meldt dat een jongeling die geen vijanden kent werd op weg naar huis door een onbekende aan gevallen en met een mes in de buik opengereten. Hij kon niet meer zeggen wie de moordenaar was.
- 1895 Victor Van Malleghem (22/12/1827- 2/5/1900) zoon van Petrus Augustus is burgemeester
- 1896 Nukerke telde 2198 inwoners of 1124 mannen en 1074 vrouwen. Met 181 inwoners per km²
- 1897 Overeenkomst tussen de Congregatie van de Zusters van Barmhartigheid en de Commissie der Burgelijke Hospitiën van Nukerke.
- 1900 Charles Francis Vander Eecken is burgemeester van 1898 tot 1917.

- 1901 Het klooster in Louise-Marie.
- 1904 21 april trouwt in Gent Marie Van Schoorisse boerin met ene Remi De Raedt bakker.
- 1907 Ene Arthur Tronco, leerling-stoker, uit Nukerke van 16 jaar en 3 maanden werd op de lijn Zelzate geplet tussen een buis van het pompstation en de locomotief.

Te koopen schoone VAARS, 8 maanden be-
kald, ook een STIERSKALF. bij Jules Van
Assche, te Nukerke, straat ten Holle. x-1

- 1912 De bevolking op 31 december 1912 : 1119 mannen en 1018 vrouwen - totaal 2137
- 1913 Intreding(1913) door geboorten 18 mannen en 25 vrouwen totaal 43 - totaal 43
door vestiging van verblijf : 33 mannen en 27 vrouwen - totaal 60
- Uittreding(1913) door sterfgeval 17 mannen en 17 vrouwen - totaal 34
door verblijfplaats elders 65 mannen en 54 vrouwen - totaal 119
- Bevolking op 31 december 1913; 1088 mannen en 999 vrouwen - totaal 2087 of 31 mannen minder en 19 vrouwen minder.
- 1914 Jeudi 15 janvier 1914."Etrennes Pontificales A et E V.M. Nukerke
Op zondag 3 mei is er een groote velokoers voor liefhebbers en beroepsrijders, 20 fr prijzen en verschillende premiën. Bij Richard t'Kindt, Tunel, Nukerke. Inschrijving om 1 uur. Die reeds prijzen wonnen, moeten 3 minuten later vertrekken.
Te koopen eene schoone ZOG, dragende 15 weken, bij Edmond Notebaert, te Nukerke, Neerhof. Zie ook 1876.
Te koopen eene schoone roode bonte vaars, dicht hare rekening, bij Vital Brutyn (Brutijn), aan den "Appel", te Nukerke.
"Te Nukerke, Boschkant, bij Joseph Vande Walle. Zondag 1 maart, ter dezer gelegenheid te verspelen fijne geutelingen; ook kegeling voor twee vette konijnen en ter zelfder tijd luisterrijk concert." (uit de krant)
Jaarlijksche Kermis te Nukerke, steenweg, bij Remi Vanden Abeele, in St-Anneken, Zondag 22 Februari, ter dezer gelegenheid pintje dek met koeken en luisterrijk concert.
- 1915 Voedingsdienst. Donderdag 6 mei, Nukerke krijgt 2100 kg tarwe.

- 1916 “2 novembre. On signale de nombreuses incendis dans la Flandre; à Nukerke, la métairie de H. De Vos à été détruite par les flammes. La récolte rentrée et la totalité des dépenses de la ferme, etc, tout a été consumé. Dégats 10 000 francs .
- 1933 Richard Deschaumes (9/3/1886) is burgemeester en baat samen met zijn vrouw Cecile Hubeau (Melden 29/9/1883) een klein landbouwbedrijfje uit op het Dorp nr 33. Naast zijn hoevetje woonde zus Celine in woning nr 32. Broer Frans zal later deken worden in de dekenij Horebeke).
- 1953 5 juli; André Hubeau (Nukerke 21/3/1910) wordt als burgemeester aangesteld. André is de zoon van landbouwer Philippe (Nukerke 22/4/1868) en van Marist Celeste (Elzele 4/2/1977)die een grote hoeve uitbaatten langs de Weytstraat 58. André was toen in het register ingeschreven als landbouwhelper.

OP WEG NAAR DE 20^{ste}EEUW De Belgische Staat (vanaf 1830) - 19de eeuw

Bij Koninklijk Besluit van 15 september 1819 heeft Koning Willem I bepaald dat in Vlaanderen het Nederlands de officiële taal wordt. Maar het duurde tot 1 januari 1823 tot de administratie volledig was vernederlandst. Vanaf dan zijn ook de gemeentelijke archieven in het Nederlands opgesteld. Dat liep niet steeds van een leien dakje want de bevolking was verdeeld; er waren de oranjegezinden en de “bourgeoisie”. In die jaren heerste er tevens een crisis op de lijnwaadmarkt. De textiel fabrieken in Ronse vielen stil waardoor in 1826 meer dan een derde van onze streekgenoten door de Openbare Onderstand werden onderhouden.

Hier volgt een uittreksel uit het geboorteregister uit die periode.

't Jaer duizend achthonderd tweeendertig den vijftwintigden february ten vier uren namiddag voor ons Frederic Antone van Butsele, Burgemeester officier van den burgerstand der gemeente van Nukerke distrikt van Oudenaede Provintie Oostvlaanderen, is gekomen: Petrus van den Abeele, oud negenentwintig jaren, zager te Nukerke, welken ons heeft verklaerd dat heden vijftwintigden february ten twee uren namiddag Rosalia Geenens, oud dryendertig jaren, spinster, geboren en wonende te Nukerke, gelegen is in zijn huys, wijk melingstraet, van een kind van het mansgeslacht, welke hij

ons vertoond, en aan welk hij geeft de naem en toenaem van Petrus Geenens. Deze verklaring gedaen in de tegenwoordigheyd van Joannes Demenus oud dryenvijftig jaren, veldwagter en Charles Louis Hoffman oud eenendertig, particulieren wonende beyde te Nukerke en heeft den comparant verklaerd niet te kunnen schrijven nog teekenen door onkunde, de getuygen hebben dezen akt met ons naer voorlezing geteekend

(get.) J. Demenus C.L. Hoffman J. Vanbutsele

Nabeschouwing - welke informatie halen we uit het bovenstaande?

De schrijfwijze van onze taal. Wie er burgmeester en veldwachter was. Tijdens de Franse Revolutie werd ons land administratief ingedeeld en tijdens het Hollands Bewind verder aangepast. Zo lezen we over het arrondissement en de provincie. Naam van de aangever en woonplaats, al of niet gehuwd en met wie, beroep en de geletterdheid van de comparant. De 19de eeuw bracht veel armoede in Vlaanderen zodat velen van onze overgrootouders en grootouders noodgedwongen werk zochten in Noord-Frankrijk. De dapperste mannen trokken de landsgrens met Frankrijk over en werkten er als seizoenarbeider op de zeer grote landerijen in Picardië. Wekenlang waren ze van huis weg, om er dag in dag uit te wroeten op de bieten- de graanvelden en in de asten. Na een lang seizoen kwamen ze uitgeput terug, te voet en met de trein, sommigen op klompen. Maar fier waren ze als ze bij moeder thuis op tafel de goudstukjes (napoleons) neertelden die ze hadden verdiend. De fotografie werd uitgevonden in 1826. Welk was de eerste foto die in Nukerke werd "getrokken".

Levensduurte in de 19de eeuw

De mensen stonden wel eens in het krijt bij de winkelier. In een goed bijgehouden schriftje schreef een kruidenier-bakker de naam van de klant, de datum, de artikelen met de prijs en gewicht of hoeveelheid van de gekochte waar. Alles keurig in inkt geschreven. Deze gegevens geven ons een idee over de levensduurte in de 19de eeuw. (laatste kolom in Belgische Frank)

1883	25 november	1 brood en 6 koeken van 5 centimes	= 0.80
		Gebakken 2 zakken tarwe van 80 kos ieder 7.00	
1883	3 december	besteld voor Niklaas	= 1.20
1883	6 december	1 koekebrood en 1 brood van 0,50 centiemes	= 2.00
1883	27 december	25 eieren aan 0,14 centiemes	= 3.50

	28 december	1 kg meelsuiker	= 1.75
1884	4 januari	1 brood en 8 eieren	= 1.46
	9 april	9 krokelingen	= 0.45
	28 april	½ kg zout	= 0.08
	12 mei	voor 25 centimes gist.	= 0.25
	9 juli	2 brooden gebakken	= 0.20
		1 wit brood	= 0.50
		4 corenten koeken	= 1.90
	25 juli	1 brood en alf pond boter	= 1.70
	22 Augustus	½ kilo Caffée	= 1.60
	29 oogst	alf pond bloem en vierendeel rijst	= 0.15
	2 oktober	1 brood en ½ kg zout	= 0.58
	17 oktober	gebakken 18 roggebrooden	= 1.26
	19 oktober	Pierre geëten en gedronken voor	= 1.50
	20 oktober	Pierre geëten en gedronken	= 1.85
	27 oktober	20 roggebrooden gebakken	= 1.40
	5 november	15 roggebrooden gebakken	= 1.05
	10 november	3 bussels hout aan 0,25 centimes	
	15 november	4 broden gebakken en 1 viersel Coent	= 1.90
	15 november	Een brood en mentebollen	
	5 december	gehad voor St Nicolaas	= 2.12
		25 eieren aan 0.14	
1886	20 september	alf pinte genivre	= 0.30
	25 oktober	1 koekebrood	= 1.50
1891	24 november	½ kg boter	= 1.75
		½ kg boter en 1 brood 0,50	= 2.20
		2 roggebrooden en 6 koeken	= 1.30
1892	29 mei	6 roggebrooden	= 3.00

1884 “6 Februari Mr Theodoor Stiegen eigenaar te Berchem geleverd 100 kilogs meel gebakken in brooden voor den armen.”

Meestal verbruikten de mensen toen roggebrood omdat dit soort brood beter en langer bewaarde.

De 19de eeuw bracht veel armoede in Vlaanderen. Noodgedwongen zochten onze voorouders werk als arbeider in Wallonie waar de zware industrieën nood hadden aan werkkrachten. Honderden namen dagelijks bus en trein richting Blaton om er te werken in de mijnbouw in de Borinage. De laatste mannen die als mijnwerker dagelijks met de laatste bus optrokken verloren hun werk in 1962 bij de sluiting van de Borinage. Niet enkel Wallonië was in trek. De dapperste mannen trokken de landsgrens met Frankrijk over en werkten er als seizoenarbeider op de zeer grote landerijen in Picardië in het noorden van Frankrijk. Wekenlang waren ze van huis weg, om er dag in dag uit te wroeten op de bieten- de graanvelden en in de asten. Na een lang seizoen kwamen ze uitgeput terug, te voet, sommigen op klompen. Maar fier waren ze als ze bij moeder thuis op tafel de goudstukjes (napoleons) neertelden die ze hadden verdiend.

Nukerke werd een typische landbouwgemeenschap. Industrie beperkte zich tot enkele wind- en watermolens. Vele mannen werkten op het erf van de hereboer en dan nog enkel in bepaalde seizoenen. Zulke arbeid beperkte zich tot seizoensarbeid.

's Winters was het “doodseizoen” en moesten de mensen overleven met hetgeen in zoutkommen werd bewaard, zoals eieren, vlees, vis.... Tot begin 20ste eeuw leefden veel van onze voorouders in schamele huisjes met lemen vloeren. Iets beter waren zij die een “koepke” bezaten met enkele dagwanden grond, groot genoeg om er een paar koeien op te houden.

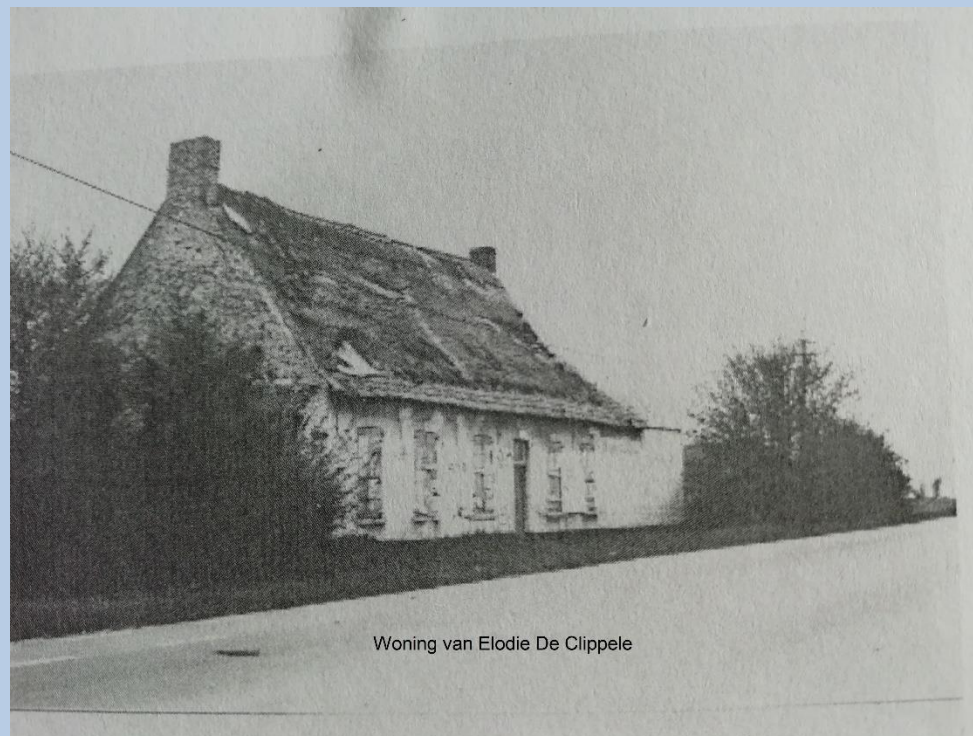
Woning

Tot voor de Tweede Wereldoorlog hadden vele werkmanshuisjes een weefkamertje met lemen vloer waar een weeggetouw stond en of een spinmolen. De huisjes waren reeds opgetrokken in baksteen, soms ter plaatse gebakken. De strooien huisdaken verdwenen na W.O. II. Ook de schuren van de boerderijen kregen pannen op het dak. De woning van Elodie langs de Rijksweg (toen Steenweg 54) moet zo wat de laatste woning geweest zijn

dat een strooien dak had tot aan de afbraak eind de jaren 70, bij de aanleg van de Rijksweg. En de lemen muren ? Die trof men nog aan in schuurtjes, zoals het schuurtje in Ten Hole.

Onze nabije voorouders konden zich voldoende voorzien in hun dagelijkse levensbehoeften. Op het erf liepen kippen en ander pluimvee. In een stalletje hield men een paar schapen of geiten. Een betere landman hield zelfs een koetje. Op een lapje grond werd de wintervoorraad van aardappelen opgedaan en wie nog meer geluk had pachtte een stuk grond waarop tarwe of rogge werd gezaaid. De graanoogst werd thuis in een schuurtje “getast”. Tijdens de rustige herfstdagen werden dorsvlegels van de muur gehaald en werd er lustig en in kadans op de lemen dorsvloer het graan uit de aren geslagen. Het stro werd verwijderd en het graan samengeborsteld. De wanmolen buiten werd door een jongen bediend. De wind blies door de zeef en scheidde het kaf van het koren. Grote zakken graan werden door de sterksten langs een krakende trap op de zolder gedragen waar het graan werd opengespreid om verder te drogen. Als eenmaal de bloemzak bijna leeg was werd een zak graan per kruiwagen naar de nabije wind- of watermolen gevoerd waar het graan tussen de knarsende molenstenen tot meel werd gemaald. De bloem werd thuis door de huisvrouw in een houten trog tot deeg gekneet terwijl de man de oven klaarstookte. Veel werkmanshuisjes hadden een bakoven in de woonkamer. De oven werd gestookt met een bussel droog hout die er na de laatste bak werd ingelegd. Zo’n oventje kon een 5-tal broden bevatten. Alle boerderijen, zelfs een “koeplekje” bezat meestal een ovenbuur; een gebouwtje in de boomgaard in de vorm van een huisje met een stenen gewelfde oven die tot 10 broden ineens kon bevatten.

Woning van Elodie De Clippele

Het Sint-Vincentiusgenootschap

Een kerkarchief meldt dat er voor de armen werd gezorgd. Zo verstreekte ene Augustijn Van Henes geneeskundige zorgen. Zie rekeningen in de Armentafel van 1760. Er was een verkoop van slaghout toebehorend aan de armentafel (1724)

Er werd een rente uitbetaald van 9 ponden per jaar aan de armentafel voor uitdeling van varkensvlees. (1676)”

“3 erfelijke losrenten door Anne Baert, weduwe van Pieter de Bisschop uit Watrelos aan de armentafel(1676).

“Uitbetaling van de jaarlijkse intresten aan de armen van Nukerke op een rente van 32 ponden (1743). (ontvangbewijs aan Anne Heyse weduwe Groloir)

“Schuldbrief (1721) aan de armentafel voor O.L.Vrouwkapel over 22 gulden.”

“Vereffening leen door Augustus Vande Putte als armenmeester (1722)”

1780 : de koster is ontvanger van de kerkfabriek en van de armen.

In 1852 mislukte de graan- en de aardappeloogst. Bij gebrek aan de gebruikelijke basisvoeding werden rapen en bonen gegeten, soms ook onkruid. Er waren meer sterfgevallen dan geboorten. De meeste mensen waren ondervoed en typus stak de kop op. Zelfs de lijnwaadwevers leden armoede. Ze werkten vele uren voor een karig loon. Geestelijken en edelmoedige lieden staken de koppen bij mekaar want er moest dringend hulp komen voor de plaatselijke bevolking. De genootschap zou geld en voedsel verzamelen en goede zielen zouden de arme gezinnen thuis bezoeken en begeleiden. In Nukerke bestond er een Armbestuur. Zo was Jan-Baptiste Van De Putte (+ 1894) lid van het Armbestuur als ook Augustinus Claus (+1882) die lid was van het Katholiek Schoolkomiteit en van het Armbestuur. Joannes Franciscus Laurier was schepen en voorzitter van het weldadigheidsbureel en lid van de burgerlijke godshuizen.

Hoe ontstond die armoede ? Vele dagloners trokken te voet naar Frankrijk om in de bietenteelt te werken. Weken later werden ze thuis verwacht met, hopelijk, een dikke geldbeugel met klinkende goudstukjes. Maar onderwijl bleven de moeders thuis met zieke of ondervoede kinderen. Bij gebrek aan geld kochten de moeders het hoogst nodige "op den plak". Bij thuiskomst van de man zouden de schulden worden afbetaald bij de boerin. Met echte goudstukjes ! Maar, hoeveel mannen hadden niet de helft van het loon verkwanseld. In sommige gevallen bleef er niet veel meer over voor de rest van het gezin.

"In 1848 waren er 147 behoeftige huisgezinnen. “De bekende oorzaken der behoeftigen zijn te wijten voor 55 gezinnen door den overlast van kinderen

38 huisgezinnen door het gebrek aan winstgevend werk

21 huisgezinnen door het wangedrag

20 huisgezinnen door de zieken en gebrekelikheden

13 huisgezinnen door den hoogen ouderdom

Een kroniek uit 1577 meldt “op de aubeke zuut anden aermen goet van nukercke”, eveneens aan het daelbosch, west den Aermen mersch”. (Annalen Ronse) Zo'n meers of weide stond ter beschikking van de arme lieden die er hun schaarse dieren mochten laten grazen zonder betaling van een vergoeding.

“Den armen” in Nukerke bezat verschillende percelen grond. De laatste stukken werden verkocht als bouwgrond rond de jaren 1950. Toen nog sprak de volksmond van “den openbaren onderstand”. Van armen zei men dat “ze leefden van den openbare onderstand”.

Inwonersaantal in	1834	is	2446
	1838	is	2431 met 418 huizen
	1848	is	2191
	1853	is	2019
	1934	is	1889

Woningtype

In 1834 telde Nukerke 447 gebouwen waaronder 402 huizen, 43 hoeven, een kerk en een gemeenteschool. De eerste hoeven waren van het langgeveltype en waren klein. De hoeve bevatte een woonruimte. De stal en de schuur zaten onder het zelfde dak. De zijgevel was slechts een kamer breed. Bij uitbreiding halfweg de 19de eeuw werden de meeste hoeven omgevormd tot vierkanthoeven. De kleine woningen van de dagloners bestonden gedeeltelijk uit lemen muren al dan niet met houten skelet. De woning van de grote hoeve was met baksteen opgetrokken en met stro bedekt. De gewone vrouw en man weefden in 1834 nog stoffen. Anderen dreven handel in paarden, runderen en varkens. Er waren acht molens: “Il y a cinq moulins à vent qui servent à moudre les grains et à faire de l’huile; deux moulins à farine mûs par eau, teun moulin à huile activé par un manêge.» “In 1840 was het slecht gesteld met de weefnijverheid. De eenigen tak van de Nijverheid die in de gemeente wordt uitgeoefend en waer van den toestand nog altijd bedroevend is, is het vlasspinnen en lijnwaedweven; wij hopen door de overeenkomst tusschen Frankrijk en Belgien gesloten, deze in het kort te mogen zien verbeteren”. In 1884 is er geen sprake meer van weefnijverheid en is er een molen weggevallen. Er bestaan alhier een brouwerij, 2 geneverstokerijen, 4 Graanwindmolens, 1 oliewindmolen, 1 water oliemolen, een molen bediend tevens door het vuur en het water en gebezig

tot het malen van het graan. Er bestaan ook alhier eene fabriek van draineerbuyzen die nu onwerkzaam is. In 1889 is er maar één stokerij meer vermeld.” (Annalen Ronse)

Landbouwactiviteiten

Dat de “prochie” Nukerke uit een landbouwgemeenschap bestond staat vast. De grond bewerken in de valleien kon pas van zodra de moerassige ondergrond droog kwam te liggen. Dat zou pas gebeurd zijn vanaf de 10 eeuw. Rond 1750 stonden in Nukerke maar een paar hoeven. De meeste boerderijen dateren van halfweg de 19de eeuw.

Op één km² trof men een 6-tal windmolens aan. De getuigenheuvel leek destijds wel een molenland. Er waren de “wint Meulen ter Geynst”, de molen “Ten Slepe”, “de wint Meulen ter Hingst”, “de hoogmeulen ter Crycen”, de “Snibbemolen” op de Kruissens en iets verderop in Zulzeke de Molen Ten Hotond.

Op de top van de Kruissens moet het er in de 19de en begin 20ste eeuw een drukte van belang geweest zijn; het is niet alleen het kruispunt waar Ronse en de gemeenten Zulzeke en Nukerke elkaar treffen, bovendien was het gelegen langs de drukke verbindingsweg van Valenciennes naar Gent. Daar stonden drie windmolens kort bij elkaar en er waren enkele staminees zoals de Chalêt de la Cruche (Ronse), het Molenhuis (Zulzeke) en in de jaren 30 “Au Moulin Rouge” (Nukerke naast de “Snibbemolen”) waarover C.R. ons het volgende liet weten. “Langs de huidige Rijksweg stond vroeger de herberg “ Au Moulin Rouge” (nu huisnummer 118), geopend in 1931 met als herbergier Oscar De Meue. Na hem waren er meerdere uitbaters. Het zou een bordeel geweest zijn. Een uitbaatster zou getrouwd geweest zijn met een oom van mijn vader, ik weet enkel dat ze misschien Madeleine zou genoemd hebben maar ze zeiden “ons Lene”. Ze was oorspronkelijk getrouwd met Edmond Roos. Edmond heeft zich van het leven beroofd en Lene is dan de herberg begonnen samen met haar nieuwe echtgenoot.”

Dan waren er nog de talrijke watermolens in de valleien zoals “de watermeulen te Meulebroecke” en de “water Meulen ter Eerstbrugge” Dat alles wees op een grote landbouwactiviteit. Een industriegebied avant la lettre? Honderden streekbewoners verdienden toen op de een of andere wijze hun dagelijks brood in de landbouw. Tot ver over halfweg de negentiende eeuw was de Nukerkse gemeenschap er een die op de landbouw was gericht, in het bijzonder op de graanteelt. Zie ook het Nukerkse wapenschild. Men verbouwde gerst, rogge, haver, tarwe...Men kan zich best voorstellen wat een bedrijvigheid dat met zich meebracht op die grote hoeven. De herenhoeven met de boerenmeiden en -knechten, de pikkers, de binders en de “ stuikers”, de voerlui of “cartons” de dorsers met de vlegel en de mensen aan de wanmolen , de dragers

en de slepers, de" tassers" die op de schelf of den "taas" de schoven tot onder het nok van de grote schuur moesten tasten, (tussen haakjes, het hooi werd bewaard op "den delten", de zolder boven de koeienstal) de "mijters" en de kafverzamelaars, de vrouwen rond de stoofpot en de wriemelende kinderen, de molenaars, de metsers, de timmerlui en de smid, want er moest al eens het een en het ander hersteld worden. Je had er ook de "koeplekjes" van de kleine pachttertjes. Ook zij verbouwden hun provisie aan graan en haalden de oogst binnen met eigen volk of met hulp van burenen. Je had nog de keuterboeren. Dat was een boer die zijn landerijen bewerkte met één paard. Bij zwaar werk, ploegen bijvoorbeeld, werd het span aangevuld met een os. Heel soms liep een koe in het span. Het graan werd gedorst met de dorsvlegel op de lemen dorsvloer (ere, neer) in het schuurtje en in de wanmolen buiten "gemeuld". (Ken je het gezegde "bienen dêsen en buiten meulen!") Wegens het stof, geen gezond werk! Het lekkere brood werd meestal gebakken in het "ovenbuur" buiten. De kleine man, een landman of arbeider die al eens een lapje grond bezat bakte het brood in een stenen bakoven die van in de woonkamer werd gestookt. Het stookhout werd buiten in de houtmijt gestapeld. Het brandhout voor de volgende bakte werd in de oven gestoken na een bakbeurt, zo werd het voldoende droog.

Het huisje van de werkman was niet bijster groot. Alle vertrekken bevonden zich op 't gelijkvloers. Bij het binnenkomen viel men letterlijk met de deur in huis, t.t.z. in de woonkamer. Er was ook nog een schotelhuis met arduinen afwasbak. Een deur of gordijn gaf toegang tot een alkoof. Dat was een klein kamertje dat kon dienen als slaapvertrek maar ook soms als voorraadkamer waar 's winters 't een en 't ander werd bewaard. Er was nog de slaapkamer van de ouders en één of twee kleine kamertjes voor de kinderen. In sommige grote gezinnen verhuisden de grotere kinderen naar een bedstee op zolder, onder de blote pannen. In de winter waaide de fijne poedersneeuw tussen de pannen. Kan je je dat voorstellen?

Maar de uitbreiding van de landbouw had ook zijn neveneffecten. Grote delen van het oorspronkelijk woud waren al gerooid maar door de uitbreiding van de landbouw werden nog grotere delen gekapt. Op de steile hellingen bleef het bos echter tot

**Fabriek van
GEPERSTE PANNEN & DRAINERBUIZEN
REMI VINDEVOGEL**

NUKKEKJE (bij Audenaarde)

Eene belangrijke zaak voor al die bouwen wil, is het leggen van goede Daken. — Eigenaars, ondernemers, metsers, wilt gij mijne Pannen beproeven, zet de twee uiteinden af met plaats, giet dan water op de pan en laat ze zoo staan dagen achtereen. Doet hetzelfde met deze mijner concurrenten: gij zult zelf oordeelen.

Mijne Pannen zijn waterdicht, plaatsen noch springen door den vorst noch door de hitte. — Gij zult voordurend een schoonen voorraad vinden van de volgende artikelen, Uitsluitende geperste Pannen en Vorsten (gewonen vorm) Franse pannen, genaamd Coullispannen (deze pannen sluiten zeer dicht zonder spijzen), Draineerbuizen in alle grootten, Inschuivende Buizen van 5 tot 14 centimet. opening (dientende voor het droogleggen van heiders, waterloopen, enz.), Buizen voor schouwen van 50 cent. lengte, alle slag van aardten. Bloempotten, Corbeilles, alsook glazen Pannen, gelakteerde Franse Pannen, enz.

Vernoeding van Coullispannen, Vorstpannen met coullisen en Oorsboomen. — Ook Nukkepannen.

De gewone pannen worden verlaakt op commande.

Bijzondere fabrikatie van Steeksteen voor bakovens.

Mijne fabrikatie, hoewel van allereerste hoedanigheid, wordt afgeleverd tegen prijzen buiten alle concurrentie.

2-h REMI VINDEVOGEL Nukkeke.

heden bewaard. De bosbouw verschafte niettemin een grote werkgelegenheid. Vele mannen werkten er als boswachter, houthakker, zager, voerman, jachtopziener, boswachter ... stroper!

Hadden de mensen het al niet te breed in normale omstandigheden dan kwam er nog een hongersnood, veroorzaakt door het mislukken van de aardappel oogst in 1845, toen de aardappel behoorde tot het basisvoedsel. Tot en met 1849 leed Europa grote honger. De aardappelziekte (rotting) sloeg in 1849 hard toe in Oost-Vlaanderen. Tijdens die Vlaamse hongersnood stierven duizenden mensen aan besmettelijke ziekten.

In 1843 teelde men hier vooral: "taerwe, rogge, mastelingen, schokkeloen, haver, aardappelen, peerdenboonen, hooy, klaver, vlast, koolzaet". Op een oppervlakte van slechts 1218 ha komen verschillende grondsoorten voor: zandgrond op 't Heidje, potaarde op het gehucht Potaarde en leemgrond over de rest van de gemeente. In 1960 waren er 604 bebouwde percelen en 2807 onbebouwde percelen waaronder 87 ha bos, 599 ha teeltgronden 330 ha hooi en weilanden en 60 ha boomgaarden.

Oude landmaten: een morgen = 600 vierkante roeden
een bunder in Vlaanderen = 400 vierkante roeden
een dagwand = ¼ bunder of 100 vierkante roeden = een oppervlakte dat op één dag kan beploegd

Invloed van de textielnijverheid

Dankzij de textielindustrie vonden vanaf de 19de eeuw veel mannen werk in de fabrieken te Ronse. Hoewel de weefkunst in Ronse reeds tijdens de middeleeuwen werd beoefend kwam de textielnijverheid eerst onder de vorm van huisarbeid tot ontwikkeling. Er zouden in de stad Ronse in 1799 een 100-tal handweefgetouwen gestaan hebben waarop vlaggaren tot linnen werd geweven. Daarnaast stonden er nog eens een 40-tal getouwen voor wollen stoffen. De huisarbeiders werkten voor handelaars uit Gent en uit Rijsel. Het weven met katoen ving aan in 1803 toen het procedé werd over gebracht uit Gent. Vanaf dan werd het weven gemechaniseerd, zij het nog in een experimenteel stadium. Het waren de gebroeders Lousbergs die in 1803 zo maar eventjes 180 getouwen onderbrachten in het oude kasteel van Jan van Nassau. Deze inplanting kan doorgaan als de eerste textielfabriek. Dankzij deze weefgetouwen ging het weven driemaal sneller. Bij een weverij hoort ook een spinnerij. De eerste katoenspinnerij kwam in het leegstaande Zwarte Zusterklooster in de Olifantstraat. Rond 1808 zouden een 1200-tal vrouwen en mannen in de textielfabrieken gewerkt hebben. Toen stond het linnen bekend als "het linnen van Ronse". Maar niet alles liep van een leien dakje. In de periode 1830-1850 stak een crisis in de textielnijverheid de kop op met hongersnood tot gevolg. Dat was de tijd van priester Glorieux, die de armen opving.

Na 1850 ging het beter in Ronse dankzij een grondige mechanisatie in de fabriek van Béatse-Meert, Magherman. Ondertussen was in 1861 de spoorlijn Gent-Blaton gerealiseerd en konden massaal grondstoffen als steenkool en katoen snel worden aangevoerd. Niettegenstaande er in de grote fabrieken in de stad Ronse zo'n 2600 mensen werkzaam waren bleef het weven van linnen als huisnijverheid tot na de Eerste Wereldoorlog bestaan in de omliggende gemeenten. In Ronse telde men tot vóór W.O.II wel 550 fabrieken, fabriekjes en huisateliers waar een of ander textielbewerking werd verricht. Onze grootouders, die vlijtig thuis hun weefgetouwtje bedienden, waren echter niet opgewassen tegen de voortdurende mechanisatie van de spinnerijen en de weverijen. De katoenprijs ging soms fel de hoogte in. De concurrentie werd groot en de thuisarbeid verdween. Een inkomen viel weg met als gevolg dat vele arme "weverkes" te voet en op hun kloefen naar Ronse trokken om in een lawaaierige fabriek aan een lange dagtaak te beginnen. Weken van meer dan 50 werkuren waren niet uitzonderlijk ... en van een "congé payé" was toen nog geen sprake. Naast het groot brengen van de kinderen bewerkte de huisvrouw voortaan het lapje grond naast de woning. Dat de textielnijverheid in onze streek een grote invloed had op het dagelijks leven konden we lezen in "t Volk van Ronse" van 22 oogst 1936 in de rubriek huwelijken. Zo trouwde men: een wever met een plukster, een kamslager met een scheerster, een werktuigkundige met een pikureerster, een werktuigkundige met een vertoonster, een bediende met een scheerster, een kamslager met een twijnster, een magazijnier met een magazijnierster, een staalontleder met een bobijnster, een intrekker, een cardeur ... Zo trouwde Ernest De Sloover "kloefenkapper" met ene Irma van Houtte uit Kruishoutem. Honderden vrouwen en mannen uit Nukerke vonden gedurende vele decennia in Ronse werk in de talrijke textielfabrieken en ateliers. Velen begonnen er als kind spoelen op te steken. Vanaf de jaren 70 ging het snel bergaf met de eens zo bekende textielnijverheid in onze streek.

Wegen

De benaming Heirweg in Nukerke zou niets te maken hebben met een Romeinse weg. "Heyrbaenen leydende van stad tot stad" waren wegen waarover de legers zich verplaatsten (route militaires). "De wegen van gemeente tot gemeente... De breedte der wegen van de eerste klasse blijft bepaald volgens den inhoud der verordening vanden 3den maerte 1764 en andere oude wetten op 12 ellen 40 voeten. Die der wegen van de tweede klasse op 6 ellen 20 voeten..." Toen waren de meeste wegen nog niet geplaveid en zeer kronkelig." "In 1834 waren de buurtwegen volgens Vander Maelen dikwijls onbruikbaar. "Er bestaan slechts twee buurtwegen in deze gemeente welke gedeeltelijk gekassijd zijn ; te weten den straetweg leidende van aen de herberg den Engel langs over de plaets, naer den molen ter gheynst, en een einde der wolvestraet hebbende te samen een lengte van omtrent de 500 meter op eene breedte van 3 Meters". (Annalen Ronse)

Om de orde te handhaven in onze streek waren in 1828 in Oudenaarde “6 Marechaussée te paard en 13 manschappen te voet” gevestigd.

Om een stad te betreden was er een “Tarief Geldende tolregten: voor elk paar wielen aan een rij- of voertuig hoe ook genaamd f 0, 02 ½ ct. – voor elk paard of muilezel 0,05ct. – voor een vijfde paard of muilezel 0,07 ½ ct. – ossen koeijen en ezels betalen zoals paarden – 3 wielen aan een rijtuig telt voor 4 wielen”.

Tegenslagen in de 19de eeuw

1845: een grote aardappelplaag vernietigde de oogst met hongersnood en tyfus tot gevolg. Van een mislukte aardappelteelt kwamen vervolgens, ondervoeding, armoede, onhygiënische levenswijze, ongedierte in de omgeving, vooral luizen die op de reeds verzwakte lichamen wondjes nalieten en zo tyfus kon veroorzaken. Men moest nog tot 1939 wachten vooraleer DDT werd herontdekt en een ideale insecticide bleek te zijn.

1845: een winter met hongersnood, bovendien begint de winterkoude op 28 oktober.

1867: een pokkenplaag slaat toe met doden als gevolg.

Nukerke start met volksonderwijs. In de notulen van de gemeenteraad wordt melding gemaakt van de aanstelling van ene Pieter, Amandus Germonprez als onderwijzer aan de gemeenteschool. De eerste gemeenteschool kwam er op de hoek van de huidige Pontstraat (vroeger Capellestraat, Pontweg – pont is Frans voor brug, de brug over de spoorweg, Pontstraat) en de Mere. Op Plan Popp aangeduid als Ecole Communale langs de Pontweg en rechtover het Boelens veld. Het gebouw, klassen en schoolhuis, zijn sindsdien niet veel gewijzigd. Voor de verdere geschiedenis van de gemeenteschool verwijzen wij u naar de rubriek “Ontstaan van het gemeentelijk onderwijs”.

Houtvesterij

Eeuwenlang speelden de uitgestrekte bossen op de flanken van de getuigenheuvels een belangrijke rol bij de menselijke activiteiten. Vele bossen werden ontgonnen om plaats te maken voor landbouw. Het hout ging niet verloren en werd gebruikt

voor de bouw én als brandhout voor de haard. De graaf of de baron was heer en meester van zijn groot gebied. Veel van onze grootvaders werkten als dagloner, houthakker, zager, jachttopziener.... Ze aarzelden niet hun schamel loon, dat ze verdienden in dienst van de kasteel heer, aan te vullen met wat stroperij.

Naar Mexico

Op 1 augustus 1864 startten Belgische officieren in de kazerne van Maegdendaele te Oudenaarde de recruterings van jonge mannen. Daar wachtten hen enkele officieren en een 20-tal onderofficieren hen op. Het was de bedoeling zoveel mogelijk militairen op te leiden om nadien naar Mexico te worden gestuurd met als opdacht daar deel uit te maken van de wacht van de keizerin Charlotte, echtgenote van Maximiliaan van Oostenrijk die in 1864 keizer van Mexico is geworden. Tijdens de opleiding verbleven de militairen in de vroegere abdij die staatseigendom was geworden sinds de Franse tijd. De legerstaf was ondergebracht in het vorige Jezüitenklooster dat in 1773 was opgeheven en eveneens staatseigendom was geworden. De kandidaten moesten een bewijs leveren van goed gedrag en een uittreksel uit de burgerlijke stand (bewijs van geboorte). Enkel ongehuwde mannen jonger dan 35 jaar werden toegelaten. Maar er waren uitzonderingen voor wie reeds een goede staat van dienst hadden. Ook enkele vrouwen konden mee. Bij de indiensttreding ontving de recruit 60 frank. Bij aankomst in Mexico kregen ze nog een vergoeding.

In het werk “L’ expédition des volontaires belges en Mexique 1864-1867 » (2e partie) van Albert Duchenne vonden we tussen de 1587 namen van “ Les volontaires Belges en Mexique 1864-1867”de naam van een Nukerkeenaar. We lezen: Vandeputte, Pierre-Jos (Nukerke, Fl. or., 1847) engagé ...

Nukerke in 1872

In dat jaar waren er in Nukerke 453 gebouwen verdeeld over de volgende gehuchten:

Dorp 27, Grote Steenweg 57, Holand 37, Sint-Hermes 36, Eitje 33, Heide 32, Kapelle 32, Turkije 30, Groenendaele 26, Bekelings 22, Spichtenberg 22, Keimeers 20, Melink 20, Dieriks 19, Terpoort 19, Ponts 13, Zak 8

Op den Dries...

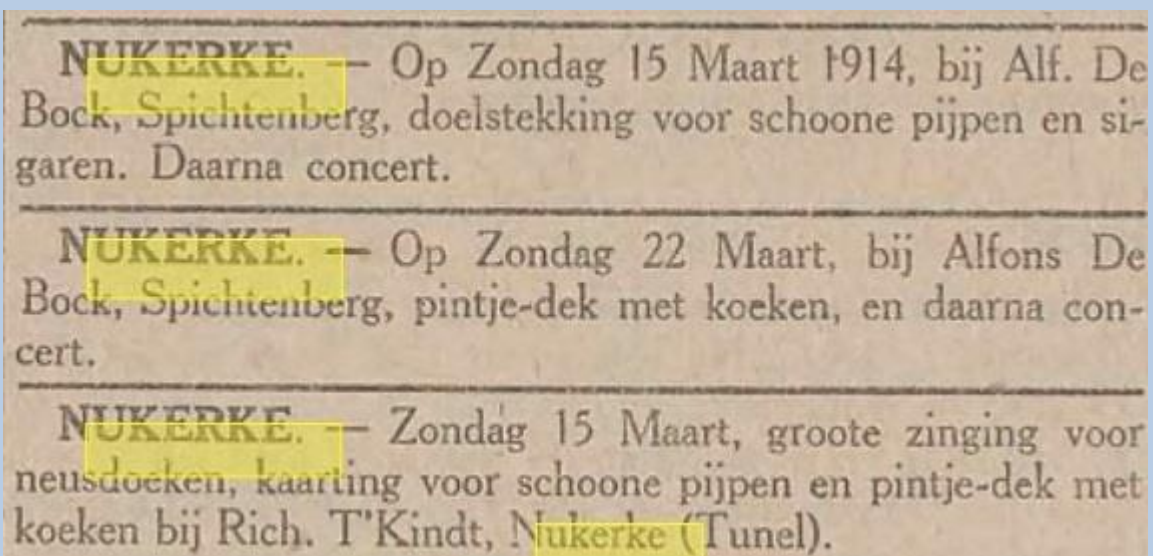
Daar werd in het ouderlijk huis Aloïs Willems geboren als zoon van Desiré en Melanie Verhellen. De oude woning werd in 1953 grondig gemoderniseerd; strooidak en lemen muren verdwenen. Een houten balk, verborgen in het plafond draagt het jaartal 1668. In oorsprong behoorde dit landhuis toe aan de boerderij van Staf Vande Putte, een grote vierkantshoeve aan de overzijde. Dat was toen een rijke, invloedrijke en devote familie want *“Anna Theresia Vandeputte geboren te Nukerke op 30 september 1795 schonk aan de parochiekerk een heel mooi kleurrijk glasraam, O.-L.-Vr. van Lourdes voorstellend. Dit glasraam is geplaatst in de noordenmuur van de kerk.”*

Octaaf Verhellen, broer van Melanie was toen “carton” (van het Franse carter dat voerman betekent ?) op de boerderij van Vande Putte. In de loop der tijden werd het landhuisje van de familie Willems uitgebouwd tot een zelfstandige boerderij.

VOLKSFIGUREN ROND DE EEUWWISSELING

Zoals ieder weet was er toen noch radio noch televisie. Toch had de volksmens zijn plezier en dat zocht zij/hij met veel vertier in een stammenee zoals daar was de staminee “in ’t bisdom, gelegen op de hoek van de Sponde en de Chaussée de Renaix (Ronsestraat). Op de andere hoek van de Sponde woonde een concurrent, namelijk de staminee “In de pastorij”.

“In ’t bisdom” was een heel geliefd oord. De kroegbaas was immers Filie De Bisschop,

een echte dorpsfilosoof en bovendien boer, kandelaarder, beenhouwer, slager, metser, kroegbaas, dichter, zanger... En was het niet normaal dat "De Bisschop Theofiel" in het "bisdom" woonde !!! Die laatste eigenschappen zorgden voor veel ambiance in zijn kroeg. Een ideale sfeer waar volksliedjes spontaan ontstonden. De meeste van die liedjes dreven de spot met (meestal) welstellende of met vrouwen en mannen die zich wat hoger achtten op de maatschappelijke ladder. Zo heeft Filie De Bisschop een schrift vol liedjes geschreven. Na zijn overlijden in 1921 volgde zoon Tryphon (geboren in 1897) in zijn sporen. Hier volgt zo'n liedje. Het gaat deze keer over volksmensen en hun "lapnamen".

"Stanse faro, Binde Manse, Pierkitsies en Bunies Fie, Bruno Keerke moe nie mier werken, En Pierk Hanson is mee pensoen."

"Diezelfde Theofiel kreeg het ook aan de stok met "paster Dutordoir". Filie was nen donkerblauwen én is eens mee de blauwe opgekomen. Paster Dutordoir wist blijkbaar vooraf dat de katholieken 2 stemmen zouden te kort komen. Daarop liet hij Pauli margerine, die op bietencampagne was in Frankrijk, terugroepen. Niettemin kwamen de liberalen aan de macht." Daar lees je straks verder meer over".

Nog zo'n anekdote. In de tijd van Dudortoir gingen nog alle mensen naar de kerk. Zoals gebruikelijk zaten de grootste katholieken vooraan en de slechte achteraan. (In Christus' tijd was dat juist omgekeerd). Filie en zijn blauwe vrienden stonden tijdens een kerkdienst steeds op een rijtje achteraan, leunend tegen de portaaldeur. Immers de klokkentoren en 't portaal is gemeentelijke eigendom. Je zou kunnen zeggen dat ze daar een beetje op niemandsland stonden. En dat kon Dudortoir blijkbaar niet slikken. Bovendien, de liedjes die Filie maakte waren voor de pastoor te obsceen en dat was ook niet naar de zin van de pastoor. Op een mooie zondag riep hij vanop het kansel:" De Bisschop, da moet hier gedaan zijn met die schunnige liedjes... 't is hier binnen of buiten, hebde dat begrepen!" Filie, welbespraakt zoals hij was, had nogal vlug zijn antwoord klaar en riep:" Awel 't is buiten menier de paster!" De kerkgenoten giggelden en Filie draaide zich om en verliet de kerk van Nukerke. Daarna bleef hij zijn zondagsplicht vervullen en reed met de fiets dan maar naar de kerk van Leupegem.

Theofiel De Bisschop heeft tijdens het kandelaren van een boom zich eens lelijk vergist en is wegens de gladheid van de schors van een stam ongelukkig naar beneden gekomen en was zwaar gekwetst. Hij is in 1921 overleden.

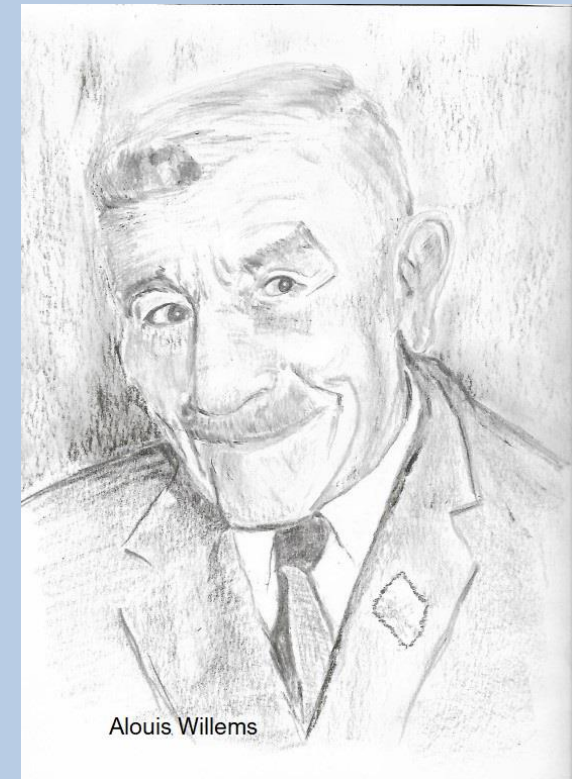
Onze streek was begin 20ste eeuw nog veel bebost. Vele bomen werden gekandelaard om dikke stammen op te leveren voor de scheepsbouw. Tijdens de oorlog 14-18 hebben de Duitser onze bossen kaalgekapt. Het hout ging naar de loopgrachten. Na de oorlog hebben veel boseigenaars gekozen om sparren aan te planten. Deze bomen groeien snel en brengen dus vlug hout voort.

Naar men toen zei moeten er in deze periode een 49-tal herbergen geweest zijn in Nukerke. De meeste cafés hadden naast een sociaal karakter tevens een economisch nut. Op plaatsen waar twee of meer wegen samenkwamen was een herberg gevestigd. Mensen die goederen of een pakje hadden te verzenden kwamen daarmee naar de grote baan, leverden dat tegen betaling af aan de kroegbaas en deze zorgde er voor dat de juiste vervoerder het pakje meenam. Alle vervoer ging toen nog met paard en kar, wagen, koets ...

Nu een verhaal van twee inwoners die de overgang naar de 20ste eeuw hebben meegemaakt. Dit verhaal werd in 1973 opgenomen en is een weergave van een interview met Remi Pot en Aloïs Willems. Het gesprek werd zo getrouw mogelijk weergegeven. Vandaar het soms oude woordgebruik.

Remi Pot werd geboren in Etikhove in 1892 en Aloïs Willems werd in 1897 geboren in Nukerke. Gedurende vele jaren waren ze buren op 't Holand, Den Dries in de volksmond. Hun verhaal

Aloïs en Remi: “Toen wij naar school gingen in onze kindertijd moesten wij nog niet opletten voor de auto's. D'er waren er nog gene. Wij aten toen veel boterhammen, eieren, soms vlees. Sommige mensen aten toen al twee keer per dag vlees. Ik ben in Etikhove naar de school geweest en zat bij meester Vande Putte. Meestal gingen de kinderen op kloefen naar school. Aloïs: Voor mij was dat naar school gaan wel een half uur stappen. D' Holandstraat was toen al gekassied. En als 't winter was dan zat de sneeuw soms in ons kloefen. In de school bleven de kloefen in de gang staan. Wij gingen op ons kousen naar binnen. Sommige kinderen deden gebreide sokken aan in de klas. Als het regende droegen we een kapmantel. Ge weet wel, zoals de facteur er nu nog een draagt. We namen onze boterhammen mee en warme soep kregen we van de nonnekes. Ik denk dat we 1 cent betaalden voor een tas soep. De minder begoeden betaalden niet. Pas als we onze plechtige communie

deden kregen we schoenen maar tijdens de week liepen we steeds op kloefen. Wij, de jongens, droegen een pofbroek, zo'n broek tot aan de knie, ja met een rekker in. Punten en rapporten bestonden toen nog niet. Meestal schreven we op een stenen lei met een griffel. Af en toe schreven we in een cahier, allé een schrijfboek, met een inktpen. Kleurpotloden bestonden toen niet in de school. Een boekentas hadden we niet want we namen niets mee naar huis. Alleen de catechismus ging mee. Ik herinner mij nog de vakken heilige geschiedenis, aardrijkskunde en vaderlandse geschiedenis. Van die vakken hadden wij een boekje. We leerden ook andere vakken zoals het abc, rekenen, optellen, aftrekken ... Straf schrijven bestond toen niet. Maar 't was de tijd van de kloefen hé. Dus de kloefen uit en met de knieën in de kloefen. Nog niet braaf? Dan kwam er een andere straf. Soms kwam meester Jan met zijn regel rond en sloeg op ons kneuten. Als we dorst hadden dan dronken we water aan de pomp want leidingswater bestond nog niet in Nukerke."

Aloïs ging naar de kleuterklas in het schooltje naast de villa Van Malleghem, achter de kerk. "Daar waren in mijn tijd 2 kleuterklassen. Ik zat in de klas van de kinderen die geboren waren in 1897. We verzamelden op de koer van de meisjesschool en gingen vandaar met de zuster de plaatse af naar de klassen. In de klas was er geen verlichting en als het te donker was om iets te leren dan deden we niets. En we waren helemaal niet verplicht om naar school te gaan. Als we groter waren staken we veel deugnieterij uit. Soms moesten we schoolblijven omdat we niet op school aankwamen, maar we moesten ook blijven als we ons les niet konden."

"De voorschoolse opvoeding noemde vroeger de bewaarschool of fröbelschool voor kinderen van 3 tot 6 jaar. In oorsprong was de voorschoolse opvoeding uitsluitend een particulierinitiatief. De eerste officiële kleuterscholen startten in 1843 en het zal nog tot 1879 duren voor aleeer de gemeenten verplicht werden om een bewaarschool op te richten. De oprichting van de lagere scholen was reeds verplicht vanaf 1842 en was kosteloos voor kinderen van behoeftige ouders. De leerplicht voor kinderen van 6 tot 14 jaar kwam in voege in 1914 en de wet van 19 mei 1914 voorzag de oprichting van de 4de graad lager onderwijs. Het lager onderwijs was toen kosteloos".

"De eerste communie bestond toen ook al, dat was op 7 jaar. Goede katholieken mochten de bijbel niet lezen. De meeste kinderen gingen naar school tot aan hun plechtige communie. En eens dat voorbij speelden we koewachtertje bij een boer." "Ik", zei Remi, "ik verdiende 8 frank per maand en er waren er niet veel die zo veel verdienden. We kregen wel eten op de boerderij. Foto's van die tijd hebben we niet. Dat is spijtig. Maar sommige jongens bleven gemakkelijk thuis. Vooral als ge van de oudste waart. Die bleven gemakkelijker thuis om te werken. Ik was van de jongste en ging meer naar de school. Soms ging er een zondagschool door. In Etikhove was er soms avondschool. We gingen daar naar toe om te leren. 't Was gratis en zelfs grote mensen van 20 jaar mochten komen. En een bibliotheek in de klas dat bestond nog niet. We hadden zelf

weinig boekjes en ze moesten dan nog in de school blijven. En gedichtjes leerden we ook maar we zijn die vergeten. Bomen schreven wij toen nog met twee o's."

Veel boeken hadden we niet. Den schoolopziener kwam somwijlen naar de klas.

In de lagere school zat ik bij meester Jan, op het dorp. De man met een zakuurwerk want polshorloges kenden ze nog niet. Op zijn neus stond een pince-nez met een koordje vastgelegd zodat hij niet zou rondvliegen en op de grond vallen als de meester eens naar iemand uitvloog. Het brilletje zat met een resorke om op de neus vast. Onze meester had geen kiel aan. Ik denk dat onze meester Jan de eerste was in Nukerke die een fiets had. We gingen volle dagen naar school van maandag tot vrijdag en de zaterdag was er school tot 's middags. Sommige kinderen doken (haagschool of schoolke duik) de school. Er werd haagschool gehouden vooral tijdens de fruittijd.

Remi:"Ik moest eens schoolblijven met een kameraad. Omdat ik mijn les niet kende. Als straf moesten we het onkruid trekken in de lochting van de meester. Die lochting lag waar nu 't kerkhof ligt (in Etikhove). We kropen over de muur en begonnen te wieden. Of we het wisten of niet maar we hadden al de prei uitgetrokken want we dachten dat het onkruid was. De meester had dat vlug in de mot. 's Anderendaags moesten we een wieske(ge kent dat wel zo'n fijn wilgentakje) meebrengen naar de klas en het aan de meester geven. Maar dan hebben we er van gehad. In de benen. De schoolblijvers moesten soms de klas kuisen. De wc's bestonden uit een hokje met een plank waarin een rond gat was.

Op school was er geen bibliotheek. We hadden weinig schoolboeken en die moesten altijd in de klas blijven. En schriften , we hadden er "meeruize" twee of drie. We zaten met zes op een lange bank zonder leuning. Onze rug leunde tegen de bank achter ons. We mochten niet te veel schommelen terwijl er geschreven werd. En het houten bord hing niet aan de muur maar stond op een driepikkel, een ezel zoals ze zeggen. De meester schreef er op met krijt. Ja, 't was in de tijd van Koning Leopold II. Er waren weinig kranten in onze kindertijd. We kochten af en toe 't Volk van Ronse. Soms was er zondagschool maar in Etikhove was er ook 's avonds school. We gingen daar naar toe om te leren. En 't was gratis. Examens hadden we niet."

Thuis stonden er toen niet veel teloren op tafel. In 't midden stond een grote teil met eten en ieder at met een houten lepel. Ons huis dat was maar om zo te laten; aarden muren met stokken er in verwerkt, aarden vloeren , strooien dak en de zoldering gelegd met planken en daarop aarde geplakt voor de warmte.

Aloïs: In 1913 heb ik voor het eerst een vliegtuig gezien. Het had een noodlanding moeten doen op de Eerstkouter, daar boven 't Moleke. ('t Moleke noemde vroeger meulen ter Eertsbrugge). We waren juist bezig met de oogst te pikken. 't Was

de tijd dat de boeren op 't land werkten met een span koeien of een ossenspan. Boeren die meer land hadden bezaten één of twee paarden. Bij Remi hadden ze 2 ossen en zeven koeien. De ossen deden het werk. Veel mensen leefden van de opbrengst van een klein boerderijtje. Wij hadden thuis 31 dagwand. Eén ha is 3,25 dagwand groot en één roe is 5,57 m in 't vierkant. Het geld was toen een centiem, twee centiem en een frank was toen al veel geld. De dichtste winkel was in de Vinke, bij Ryckbosch. En cafés... er waren er veel...

Remi werd vrijwillig soldaat tijdens de Eerste Wereldoorlog. Ik ben geboren in 1890. In 1912 ben ik vrijwillig binnengegaan en ik ben pas in 1919 afgekomen. Wij mochten weinig naar huis komen tijdens onze dienst. In totaal ben ik zeven jaar soldaat geweest. 'k Heb ook aan den IJzer gevochten en veel geluk gehad zeker! Ik had als wapen een karabien. Die schoot 200 m ver. Ge moest al goed kunnen schieten om iemand te raken. Aan het front kregen we zelfs af en toe gymnastiek. In 't leger was het al Frans maar de officieren verstonden vloms. 't Commandement werd altijd in 't Frans gegeven.*(een oud zeer waar vele soldaten over klaagden en vele jonge Vlaamse soldaten zouden de dood zijn ingejaagd omdat de bevelen niet goed werden begrepen. Sommigen droomden toen reeds van en zelfstandig Vlaanderen)*. Om de 14 dagen veranderden we van linie. We schoven naar achteren naar een tweede en nadien naar de derde linie en na een tijd zaten we terug in de voorste en gevaarlijkste loopgrachten. Ik ben in den oorlog gewond geweest aan mijn arm.

De oorlogsjaren waren maar triestige jaren om te leven. Er was weinig eten en als ge eten wilde dan moeste dat duiken want de Duitsers eisten alles op voor hun leger. Als we honger hadden aten we al eens een raap.

De dokter kwam toen te paard, dus als ruiter op huisbezoek. Ik heb nog horen zeggen dat 't eerste hospice was waar Marc Capiou heeft gewoond. 't Ander is gebouwd dankzij Van Malleghem.

Na de oorlog is Remi naar Parijs gaan werken, aan de vélodrome. Aloïs heeft na de oorlog nog kleren gemaakt. Ha, de tijd van nu is toch veel beter. Remi, in de buurt noemden we hem Mietje, stierf in 1976. Aloïs verliet ons op 5 februari 1979.

Uit het dagelijks leven in de krant van 21 januari 1913

“Rechtbank van Audenaerde. De genaamde Geenens van Nukerke en Hilloné Tjoen, van Ronse kregen den 22 november 1913 twist bij het verlaten der statie te Ronse. Tjoen trok een mes en plofte het zijnen tegenstrever in de onderbuik, de gekwetste verkeerde eenigen tijd in doodsgevaar, doch nadien verbeterde zijn toestand. Tjoen is voor de rechtbank veroordeeld tot 18 maanden gevang, met onmiddellijke aanhouding. Hij moet 700fr schadevergoeding betalen a.d. burgerlijke partij.”

Eerste Schenking

“Te Nukerke; Melinckstraat, bij Hippoliet Martens, Zondag 21 januari 1913, ter dezer gelegenheid zullen er veel gemakkelijkheden plaats hebben: ook kegelbolling voor 2 kilos sauciesen en jaskaarting voor een schoon koekebrood. Ter zelfder tijd pintje dek en concert met piano automatique.” (In de streek was klaverjas bekend)

Kleinhandel

“Te koopen een duizendtal doornplanten dienstig voor hagen, bij Octaaf De Ruyck, hovenier, Nukerke.”

“Te Koopen eene schoone volle vaars, 8 maanden gekalfd, bij Vital Van Maelzaeke, Nukerke, Weytstraet”

Uit de krant van 1 februari 1914

“Op Zondag 1 Februari 1914, te verspelen bij Ernest Heuvick, in het Wit Paard, een schoonen velo en eene schoone surprise. Begin om 4 uur einde om 6 uur.”

“Zondag 11 Januari 1914, pintje-dek met wafels. Bal. Een konijn verbollen voor de laatste blijvers. Elk zegge 't voort”

Uit de krant van 4 januari 1914

“Te Nukerke goed nieuws. M. Omer Verplancken is hulponderwijzer benoemd aan de aangenome Jongensschool de Zonnestraat te Ronse, in vervanging van wijlen Mijnheer Raymond Vanderkerke.”

Uit de Scheldegalm 11 januari 1914

“Men vraagt een Smidseknecht, bij Omer De Sitter, Donderij, Nukerke, standvastig werk”

“Voor zaaigranen moet gij bij Edm. Rousseau zijn, Agent voor zaaigranen voor een firma in Elsene-Brussel”

Uit de Scheldegalm van 3 mei 1914

“Te Nukerke, Wytstraat, bij Louis Lemarcq, Zondag 3 Mei, een schoone geit: “Te Nukerke bij Florent De Bo, in de Leeuw van Vlaanderen zondag 3 mei: ook kegeling voor 2 kilos saucissen, gratis van 6 tot 8 uren pintje dek en concert.”

“Te koopen eene schone roode vaars, dicht hare rekening, bij Vital Brutya, aan “den Appel” te Nukerke.”

“Schrikkelijke Ramp te Etichove bij Audenaarde ... vijf persoene verstikt bij het echtpaar Audoorn Jean-Baptiste, een zoon kwam bij familie in Nukerke wonen.”

Uit De Gentenaar-de landwacht- de Kleine Patriot van vrijdag 3 September 1915

“Voor de Kantien van den Soldaat. Vanwege hunnen pastoor van Nukerke den eerw. Heer Paul Dutordoir, voor Geenens en van Hoolandt 10fr.” (beide aan het front (sic))

April 1919 Inbraak

“Bij den molenaar Richard Vande Kerkhove, wijk Abeele, aan 't Wit Paard, werden Zaterdag nacht 300 kgr tarwe ontvreemd die geborgen lagen op zijn graanzolder. Waarschijnlijk moeten de dieven met een voertuig dezen zwaren last weggehaald hebben. Een onderzoek werd ingesteld.”

“Jaarlijkse kermis bij Karel Verschuren In de Congo Meulestraat Nukerke”

De Eerste Wereldoorlog begint op dinsdag 4 augustus 1914 waar de Duitse troepen bij Visé de Maas overstaken. Bij het naderen van de Duitse troepen op 22 augustus slaan de mensen in onze streek massaal op de vlucht. Deze dag staat bekend als de “vliegende maandag” of de “vluchtersmaandag”.

De oorlog eiste zijn tol want volgende Nukerkse personen zijn “Gestorven voor België”:

“Remi Joseph Gilleman, soldaat bij het 3de regiment jagers te voet, stamnummer 52575 oud 24 jaar 3 maanden en 18 dagen te Nukerke gehuisvest, ongehuwd is overleden aan het front op 5 september 1914 ten tien en half ure 's avonds. Hij was geboren te Nukerke als zoon van Theophielus Josephus Gilleman, gemeenteonderwijzer oud 52 jaar en van wijlen Melanie Van Lancker”

“Het jaar negentien honderd achttien den acht en twintigste October is overleden om twaalfuur en dry kwart 's middags ten gehuchte Kruissens Dhondt Theophiele dagloner en geboren den 28 februari 1860.”

“Vander Spoilden Marie-Clemence huishoudster overleden ten gehuchte Keizereistraat”

“Huysman Romanie huishoudster te Quaremont is heden om elf uren 's middags ten huize ten gehuchte Steenweg overleden op 2 november 1918”

“Depoorter Germaine is ten huize van Modest Ysebaert (61 jaar en landbouwer) overleden ten gehuchte Steenweg op 2 november 1918”

“In het jaar 1918 den vijfden November om negen uren ‘s morgens ..... verklaren dat gisteren rond acht uren ’s avonds ten gehuchte Steenweg overleden is Reynaert Alfred werkman, geboren te Ronse in 1891, zoon van Gustaaf Reynaert oud zestig jaar.”

“In het jaar 1918 den vijfden November om negen uren ..... aangifte van overlijden van Baele Amandina-Angela huishoudster hier geboren den zeventiende Augustus 1893 dochter van Charles. Ze is gisteren overleden ten haren huize en ten gehuchte Steenweg rond zes uren ‘s avonds.”

“Het jaar negentien honderd achttien den vijfden November om negen uren ’s morgen voor ons, Joseph T’Sjoen Burgemeester... zijn verschenen Gustaaf Reynaert oud zestig jaren en Charles Louis Baele oud vijf en vijftig jaren beide dagloners alhier wonende... dewelke ons hebben verklaard dat gisteren 4 november 1918 rond zes uren ’s avonds ten huize nummer zeven en zeventig en ten gehuchte Steenweg overleden is Baele Jozef-Octaaf werkman alhier wonende...”

Uit “De kleine patriot van zondag 17 en Maandag 18 oktober 1915” ; Schenking voor De Kantien van den Soldaat Eerw. Heer Dutordier (Dutordoir sic) pastoor te Nukerke 10fr – Eerw. Heer onderpastoor te Nukerke 5 fr.”

A yellowed, rectangular document fragment with Dutch text. The text reads: "Te Nukerke, bij Th De Bisschop, in het Bisdom, Zondag 25 Januari, ter dezer gelegenheid vloerbolling en jaskaarting elk voor 2 kilos gedroogde sauciesen. Van 5 tot 8 uren pintje dek en luisterrijk concert. x".

Oude vlaktematen in Nukerke gebruikt maar na de jaren 40 in onbruik geraakt.

1 ha = 680 roeden

45 a = 300 roeden

1 gemet = 300 vierkante Rijnlandse roeden, halve mogen werk = 4258 m²

Een Rijnlands gemet is 4592m² in het Gentse

1 roe = 3,90 m op 3,90 m of ongeveer 4 stappen op vier

1 dagwand = 100 roeden

1 ha = ongeveer 3,25 dagwand

1 bunder = 100 vierkante roeden = 1 ha = anderhalve morgen werk (volgens W.P.)

1 Nukerkse bunder is ongeveer 1 ha

1 bunder is 4 dagwand en 1 dagwand is ongeveer 30 a

Over herbergen, cafés of staminees

Was er geen industrie langs de nochtans drukke steenweg Terneuzen-Valenciennes des te meer waren er herbergen en afspanningen. Even opsommen: "Den os", "De lustige boertjes", "Staminee In 't bisdom". Deze herberg stond op de hoek van de Steenweg en de Sponde (Elsstraat), en werd open gehouden door Milie of Filie De Bisschop. Filie had een steenbakkerij langs de Mellinckstraat ter hoogte van de voetweg Kant. Hij bezat tevens een zandgroeve in de Kortekeer waar de sporen van afgraving nog duidelijk zichtbaar zijn, o.a. aan het voetbalveld. Langs de Mellinckstraat werd de groeve later terug gedeeltelijk opgevuld. Volgens Leontine moeten daar nog de drie steenputten te vinden zijn.

Theofiel was slager, beenhouwer, herbergier, metselaar, zandontginster, steenbakker. Hij was specialist in het kandelaren van oude en zieke bomen. De grootste takken werden danig ingekort dat de boom de vorm kreeg van een kandelaar.

Andere cafés zijn dus: In 't, De pastorij, In de Keizer (hoek van de Sponde bij Albert Hantson), In de kroon (bij Louise De Bisschop, een nazaat van Filie), Den Engel (bij Germaine en André Den Haerynck), Truweeltje (bij Valère Deriemacker), Léon d'or (bij Clara Ceuterick) als het clubhuis van Eendracht Nukerke want lange tijd kleedden de spelers van de voetbalclub Eendracht Nukerke zich in het achterhuis van het café. Au Phenix cabaret langs de Capellestraat. Verderop naar de Kruissens toe waren er Den appel, 't Zonneke, 't Neerhof reeds in 1876 (bij René Callebaut), De drie roze broekjes (bij den zwarten Merie, Omer Deriemacker) of anders gezegd Te speelders bij Speelders en Zwart, In de zonneweelde, Den

Te Nukerke, Dorp, maatschappij "St-Joseph", bij Edm. Verplancken, Maandag 2 Februari, 1880, ruit 125 fr. gewaarborgd: oppervogel 20 fr., zijdevogels 25 fr., kallen 15 fr., 20 kleine vogels van 3 fr. en een laatste vogel van 5 fr. Boven de 40 schutters een vogel van 3 fr. per schutter bij. Inleg 3,50 fr. Inschrijving tot 3,45 ure. Einde rond 6 1/2 ure.

De Onder-Voorzitter, De Eere-Voorzitter, De Voorzitter,
R. Deschaumes. J. T'Sjoen. Fl. De Vos.
De Schatbewaarder, De Koning,
J. Verplancken. O. Verplancken.
De Leden: Fr. De Bo, S. Hoffmann, J. Deschaumes,
J. Verroken, F. Verroken, G. Verroken, G. Brugge, R.
Verbeke, R. Labiau, A. Verdonckt, Th. Verpoort, M.
Verplancken, Fr. Verplancken M Bataille.
Voorbehoudene dag: 29 Maart. 19.

— Leo Aelvoet, van Nukerke, die met zijne koeien van zijn land huiswaarts keerde, werd door Remi De Vos, die gewapend was met eenen riek, aangevallen en erg geslagen. De rechtbank verwijst De Vos tot 3 maanden en 50 fr. voorwaardelijk voor 5 jaar en tot het betalen eener som van 100 fr. aan de burgerlijke partij.

Eerste Schenking.

Te Nukerke, Melinckstraat, bij Hippoliet Martens, Zondag 21 Januari, ter dezer gelegenheid zullen er veel vermakelijkheden plaats hebben; ook kegelbolling voor 2 kilos sauciesen en jaskaarting voor een schoon koekebrood. Ter zelfder tijd piutje dek en concert met piano automatique. x

beitel, Au moulin rouge (vanaf 1931), Sint-Martinus (Eglantierstraat), Bij stupies (tijdelijk), Den Elst (tijdelijk), Sint-Anneke (bij leustie – 't Lindeke). En wie kent het cafeetje "In de muite" nog, gelegen langs de landweg tussen de Turkeyestraat en Tenhole?

Het was lang de gewoonte dat er ook café werd gehouden "achter " de deur".

In praktisch elk kruidenierszaakje kon je toen, tegen betaling, snel een jenever of een absint

achteroverslaan. En nu een beetje Nukerkse cafépraat of Nukerks dialect zoals een vieze, het zothuufd van een kare, herpelijne, klakedjure, een bafe en een flieter, kaboes, ne neutie, m'n kazake, een rôtinêete, nen dijsel, koteren mee nen koteriere, koterije, nen fluitenier, nen vliembouter op den piekdroôd, eu pimpompuleke, ne kuuli, ne wietie, nen duuvô, eu rieke, eun djuuzeke, eun djuureke, schoeverdijnen, een pieke, den heuduiten, een [eu]ste, eu schotôpane, ne knoesô, neuten, tenzelen, sluure, ne koolpeuter, eu fidoelke, schaftijd .....

Nukerkse figuren die iedereen kende

Tot de jaren 70 lagen de namen van bekende figuren zodanig goed in de volksmond dat men ze vervormde tot soms grappige "lapnamen". De ouderen onder ons kenden zeker vozen fijni, koekenbaksen né, vozen wieten, zwarten grielie, wieten grielie, poene rôsten, bietozen dieken, chique nijs, speelderzen zwarten, neetje deust, roosten meerie, kootsiezen meerie en kootsiezen langen, klein schuurke, cuypersen Georges, deestie de voos of vôzen deestie, schuriezen tavi, caleboutsen né, keyzerzen milie, m[e]derzen Gastonk, schoeperzen Frans, schoeperzen filie, Bekie, 't cabineurke, bavoos anna, marstiezen richard, pijpke, bieliezen georges, meriekôï, de van muries of murkies, moustache, notiezen marc, panti (Richard), Lauwkiesen boeri, boerizen Marc, Paulie margarine, Neetje voos, de vliegende dame, zane verpeurt,... En er zijn er nog!

BJB

Naast de Boeren jeugdbond voor de jongens had Nukerke ook een Boerinnen jeugdbond voor de meisjes. Zie foto

Openbare Verkoop van
Gezaagde HOUTWAREN
TE NUKERKE

De Notaris T'Sjoen, verblijvende te Eename, zal op *Maandag 16 Maart 1914*, om 1 ure namiddag, namens M. Octaaf Geenens, houthandelaar, te **Nukerke**, "In den Osse", openbaar verkoopen:

GEZAAGDE HOUTWAREN.

180	koopen	Canadaberd	van 1 tot 4 cent. dik.
30	»	Abeel	van 1 tot 4 c. dik.
10	»	Eik	van 8 tot 10 c. dik.
15	»	Olm en Esschen	van 4 tot 12 c. dik.
4	»	Tonneklep.	
4	»	Eiken duims.	
3	»	gekwart Breekstukhout v' kuipers.	
4	»	bollen Beuk	van 4 tot 8 c. dik.
4	»	Kordewagentremen.	
4	»	Wilgen Eggebalken.	
6	»	Karretremen.	
15	»	Keperen en Kosten, dienstig voor deltingen.	
2	»	Vleeschblokken.	

Onmiddellijk na de verkoop zal er nog verkocht worden: 5000 kilos **BETTERAVEN**.
Al dit hout is zeer droog en zal zichtbaar zijn ten gemelde huize daags voor de verkoop.
Een uur voor de verkoop zal men de ontvangst doen der verkoop van verleden jaar.
Tijd van betaling mits gekende borg. 1-c

Aardbeving

Een tamelijk hevige aardbeving had plaats op een zonnige 6 juni van quateremperzaterdag 1938 om 10u57'37'' met een hoofdschok van 5,6 op de schaal van Richter. Het epicentrum lag op 50°77'2''NB en op 3°64'2'' O.L. Kort nadien had een naschok plaats van 4 op de schaal van Richter. (bron ROB, Royal Observatory of Belgium) Deze aardbeving had een middelmatige magnitude, zo wordt de vrijgekomen energie berekend. In de WP lezen we: *“De omvangrijkste schade in de loop van de 20ste eeuw werd veroorzaakt door de aardbeving van 11(?) juni 1938, toen 25 000 schoorstenen werden omgeworpen. De haard lag op 45 km diepte onder de gemeenten Zulzeke en Nukerke en het macroseismische gebied bestreek een oppervlakte van 100 000 km².”* Uit overlevering weten we dat de schade in onze streek zich beperkte tot het neerkomen van schoorstenen en het vallen van los liggende dakpannen. Er was wel eventjes paniek bij de naar buiten stormende bewoners. Sommige mensen hoorden enkel een gerommel. Anderen dachten aan een instorting van een gebouw. Mijn vader die met de fiets de Kruisberg in Ronse opreed vertelde dat hij lichte schade zag aan sommige woningen. Dat Nukerke meer dan één aardschok kende met het epicentrum ter plaatse is niet te verwonderen als je de breuklijn ziet die loopt vanaf de Kruissens, over het Daelbosch, Donderput (die heeft zijn naam niet gestolen), Cabernol, op de grens Nukerke-Zulzeke ! Soms heb je de indruk dat de ondergrond er werkelijk

tientallen meters is verzakt. Het epicentrum van deze beving lag onder het Cabernol en de Donderput.

Er werd reeds een aardbeving gemeld in Melden-Nukerke in 1354, een periode die gepaard ging met schaarste, honger en “Pest”.

“In 1448 kwam nogmaals een aardbeving onze streken schokken.”

Modernisatie van de landbouw

Na W.O.-II begon de mechanisatie van de landbouw. Uit gegevens van 1960 en 1971 vernemen we het volgende.

Oppervlakte van de gemeente 1215 ha

Het aantal boerderijen bedroeg 113 waarop 393 inwoners waren te werk gesteld. In 1971 werkten er 246 personen in de landbouw.

Het aantal trekpaarden verminderde van 151 in 1960 tot 50 in 1971 terwijl de varkensteelt met 50% stijgt op 10 jaar tijd. Trekkers en tractoren gaan van 22 naar 50. De eerste twee pikdorsers verschenen in 1965 met als gevolg dat het aantal pikbinders daalt van 30 naar 5.

De melkkoeltanks gaan van 3 in 1971 naar 17 in 1974. De eerste bietenoogstmachine rijdt in Nukerke in 1974.

De beschikbare cultuurgrond daalt van 917,44 ha in 1960 tot 883,37 ha in 1971.

Er waren 47,21 ha bos of 4 % van de oppervlakte waarvan 77 % aan 15 particulieren behoorden . 23 % was eigendom van de C.O.O. van Oudenaarde.

Ondertussen zwaaiden de wieken van de windmolens op de hoogste toppen al lang niet meer. Maar Oscar Verhellen die een hoeve had langs de Weytstraat had geïnvesteerd in een dorsmachine die door middel van een Bulldog aangedreven werd. Zie foto. Geheel de installatie verhuisde van hoeve tot hoeve om de oogst te dorsen.

De Bulldog in volle actie tijdens een optocht en viering van 50 jaar gemeenteschool op Den Dries. Machinist Paul Verhellen houdt het beestje aan de gang !

Bulldog aan 't Moleke klaar voor de start. (1982)

Inspectie van het grof geschut.

Prachtige vergezichten in ons mooie Nukerke.

Vanaf Heynsdaele slingert de Zandstraat over de Hotond, door een prachtig beukenbos naar de Kruisberg. Een prachtig stukje Vlaamse Ardennen. Links en rechts sta je vol bewondering voor de prachtige panorama's. Eens de Kruisberg gedwarst volg je de toeristische Ommegangstraat richting Louise-Marie, aan de voet van het Muziekbos. Merk op dat de noordenflank mooie brede vergezichten biedt richting Scheldevallei. Het is een landschap als een zacht golvend lappendeken met vruchtbare akkers en groene weiden kriskras door mekaar langs heuvels en diepe valleien, terwijl de zuidenflank steil en bebost is. Bossen ontstonden immers daar waar de leemlaag ontbrak of bedekt is met zand. Maar ook in dat golvend landschap komen steile, beboste hellingen voor op de westzijde van de uitlopers. De namen van die hellingen liegen er niet om: Spichtenberg, Kortekeer, Holand, Donderput, Daelbos en even buiten Nukerke, Koppenberg, Taaienberg, Muur....Spreekwoordelijker kan het niet. "Bergen" om je tanden op stuk te bijten.

Als je de streek komt bezoeken zoek dan eens boven het bladerdek de spitse Nukerkse kerktoren, de enige trouwens zichtbaar vanaf de omliggende heuvels, zoals de Hotond, de Ommegangstraat, de hoogte van Volkegem en Edelare ....

Vondsten en historische overblijfselen in de omgeving

Verscheidene bronnen melden volgende vondsten:

Fossiele schelp in Louise-Marie opgedolven bij het graven van een artesische put van 20m diepte.

Haaiantanden in de zandgroeven.

Silexscherven in Kwaremont, een werkplaats waar jagers hun gereedschappen voor de jacht klaarmaakten.

Twee gepolijste stenen bijlen, silexbijlen en pijlpunten in Etikhove

Grafheuvels in Bois Joly (Hogerlucht) en in Kluisbergen. De graven waren bij vondst echter geplunderd.

Een grafheuvel op de Kraaie in Heynsdaele.

In Kwaremont vond men ijzerslakken wat erop wijst dat men er geprobeerd heeft ijzer te winnen uit de ijzerzandsteen

Tumuli op de Muziekborg

Resten van 3 Romeinse nederzettingen waar dakpannen, gebruiksvoorwerpen en aardewerk werden aangetroffen.

Bij de ontginning van van een steengroeve achter de St Britiuskerk te Etikhove werden silexbijlen en vuursteen gevonden.

Op de Maarkedries te Etikhove vond men 18 Gallo-Romeinse begraafplaatsen

Romeinse dakpannen en stuk grafzerk te Ronse

Gouden halssnoer te Frannes

De middeleeuwse “tiendenschuur” te Etikhove is een deel van het vroegere kasteel dat stond in de bocht van de Maarkebeek.

De eigenaar was de familie Ladeuze. Het kasteel werd afgebroken in 1824 en de stallingen werden verbouwd tot woningen.

Romeinse villa's op de flank van de Muziekberg.

De twee grote zwerfstenen in het Kluisbos

Nagebootste dolmen op het kerkhof van Hogerlucht te Ronse

De windmolens Ten Kruissens ,de Molen Ten hengst, de windmolen Ter slepe, resten van twee watermolens.

Het Muziekbos

De spoorwegtunnel onder de Spichtenberg

GEEN A9 in de Vlaamse Ardennen .

Reeds begin de jaren 60 droomden vooral Brusselse verlichte geesten ervan een autosnelweg aan te leggen die het Brusselse gebied zou verbinden met de Westkust. Het zou een autosnelweg worden lopende van oost naar west dwars door de prachtigste natuurgebieden... dwars door de mooie, zalige Vlaamse Ardennen, dwars door Nukerke. Dra ontstonden de protestacties zo ook in Nukerke. Tijdens een overleg binnen de ouderraad van de Gemeentelijke Basisschool in 1975 ontstond het idee een protestactie op touw te zetten. Smeets Paule zou voor de druk van een affiche zorgen en Hedwig Vandenabeele zou zorgen dat de affiches verspreid worden. Links en rechts stonden in de zijkanten de bordjes met de tekst: **“GEEN A9 in de Vlaamse Ardennen”**

De A9 is in 1999 afgevoerd en is een stille dood gestorven....

De affiches bestemd voor de openbare weg waren voorzien van de verplichte takszegel van 1 frank. Zie hiernaast.

**GEEN A9 door de
Vlaamse Ardennen**

Vlaamse Ardennen - Dinsdag 14 oktober - 10.00 uur - 10.00 uur - 10.00 uur

**GEEN A9 door de
Vlaamse Ardennen**